T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ANONİM ŞİRKETLERDE SERMAYE AZALTIMI

Burcu YAŞAR

Danışman
Prof. Dr. Ahmet TÜRK

İZMİR – 2023

TEZ ONAY SAYFASI

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "Anonim Şirketlerde Sermaye Azaltımı" adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

…./…./2023

Burcu YAŞAR

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Anonim Şirketlerde Sermaye Azaltımı

Burcu YAŞAR

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Özel Hukuk Programı

Anonim şirketler ticari hayatın en önemli parçalarından biridir. Bu ortaklık, diğer birçok hukuk sisteminde olduğu gibi, bizim hukukumuzda da sermaye ortaklıklarının en tipik örneğidir. Dolayısıyla da önem arz eden şey, pay sahiplerinin kişisel özellikleri değil ortaklık sermayesidir.

Anonim şirketler sözleşme temeline dayanır. Bu sözleşme, anonim şirket kurumsal organizasyonunun belirlendiği temel belgedir ve TTK'de esas sözleşme olarak ifade edilmektedir. Bu sözleşmede bulunması gereken zorunlu unsurlar kanunumuz tarafından belirlenmiştir. Bu zorunlu unsurlardan bir tanesi de ortaklığın sermayesidir. Bir anonim şirketin sermayesi, ortaklık kurulurken kurucular tarafından ortaklık esas sözleşmesi ile belirlenmiş sabit bir miktardır.

Anonim şirketin sermayesinin ortaklık sözleşmesiyle belirlenmiş ve sabit olması sermayenin değiştirilemeyeceği anlamına gelmez. Ortaklık, faaliyete başladıktan sonra birçok nedenden dolayı sermayesini artırmak ya da azaltmak isteyebilir. Bu, ortaklık sözleşmesinde belirtilen sermaye miktarının değiştirilmesi ile mümkündür.

Doktrinde sermayenin artırılması konusu çokça ele alınırken, sermayenin azaltılması konusuna aynı sıklıkta yer verilmemektedir. Yüksek enflasyon, kaynak maliyetlerinde artışa neden olur ve bu durum çoğunlukla bir ortaklığın daha fazla sermayeye ihtiyaç duymasına yol açar. Dolayısıyla da bizim ülkemizdeki gibi enflasyonun yüksek olduğu ülkelerde sermayenin azaltılması uygulamada pek görülmez. Ayrıca sermayenin azaltılması ile ortaklığın sermayesi indirildiği için bir finansal kriz nedeniyle ortaklığın işlerinin iyi

gitmediği gibi genel bir kanı olmuştur. Oysa ki sermayenin azaltılması finansal krizden ibaret değildir. Sermaye azaltımı ortaklığın özsermaye yönetiminin bir parçasıdır ve bir anonim şirket, birçok nedenden dolayı sermaye azaltımına gidebilir.

Anahtar Kelimeler: Sermayenin Azaltımı, Kurucu Sermaye Azaltımı, Basitleştirişmiş Sermaye Azaltımı, Sermayenin Azaltılması Nedenleri, Azaltım Yöntemleri

ABSTRACT

Master's Thesis

Capital Decreasing in Joint-Stock Companies

Burcu YAŞAR

Dokuz Eylül University

Graduate School of Social Sciences

Department of Private Law

Private Law Program

Joint stock companies are one of the most important parts of commercial life. This partnership is the most typical example of capital partnerships in our law, as in many other legal systems. Therefore, the important thing is the partnership capital, not the personal characteristics of the shareholders.

Joint stock companies are based on contract. This agreement is the basic document in which the corporate organization of the joint stock company is determined and is expressed as the articles of association in the TKK. Mandatory elements to be included in this contract are determined by our law. One of these mandatory elements is the capital of the partnership. The capital of a joint stock company is a fixed amount determined by the founders with the partnership articles of association when establishing a partnership.

The fact that the capital of the joint stock company is determined by the partnership agreement and is fixed does not mean that the capital cannot be changed. The partnership may want to increase or decrease its capital for many reasons after starting its operations. This is possible by changing the amount of capital written in the partnership agreement.

While the issue of increasing the capital is widely discussed in the doctrine, the issue of reducing the capital is not included with the same frequency. High inflation causes an increase in resource costs, often resulting in a partnership needing more capital. Therefore, in countries where inflation is high, such as in our country, capital reduction is not seen in practice. In addition, since the capital of the partnership was reduced with the capital reduction, there was a general

opinion that the business of the partnership did not go well due to a financial crisis. However, capital reduction is not just a financial crisis. Recapitalization is part of the equity management of the partnership, and a joint stock company can reduce its capital for many reasons.

Keywords: Capital Reduction, Ordinary Capital Reduction, Explanatory Capital Reduction, Reasons For Capital Reduction, Reduction Methods

ANONİM ŞİRKETLERDE SERMAYE AZALTIMI

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI ii
YEMİN METNİ iii
ÖZET iv
ABSTRACT vi
İÇİNDEKİLER viii
KISALTMALAR xii

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
SERMAYENİN AZALTILMASI İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

I. SERMAYE KAVRAMI 3
A. Genel Olarak Sermaye Kavramı 3
B. Anonim Şirketlerde Sermaye 4
1. Anonim Şirketlerde Sermayenin Genel Özellikleri 6
a. Nakit Olarak İfade Edilebilir Nitelikte Olması 6
b. Belirli ve Sabit Olması 7
c. Paylara Bölünmüş Olması 8
2. Anonim Şirketlerde Sermaye Sistemleri 9
a. Esas Sermaye Sistemi 10
b. Kayıtlı Sermaye Sistemi 11
3. Anonim Şirkete Sermaye Olarak Getirilebilecek Unsurlar 13
4. Sermaye Borcunun İfa Edilmemesi ve Sonuçları 16
a. Ödemeye Çağrı 18
b. İfa Davası ve İcra Takibi 20
c. Iskat 22
C. Sermayenin Korunması İlkesi ve Sermayenin İadesi Yasağı 26

II. ÖZKAYNAK VE YEDEK AKÇE KAVRAMLARI 32
A. Özkaynak Kavramı 32
B. Yedek Akçe Kavramı 35
1. Kanuni Yedek Akçeler 37
2. İhtiyari Yedek Akçeler 39
3. Olağanüstü Yedek Akçeler 40

İKİNCİ BÖLÜM
SERMAYENİN AZALTILMASI KAVRAMI, HUKUKİ NİTELİĞİ, AZALTMA NEDENLERİ VE AZALTIM SAYILMAYAN HALLER

I. SERMAYENİN AZALTILMASI KAVRAMI VE HUKUKİ NİTELİĞİ 41
A. Sermayenin Azaltılması Kavramı 41
B. Sermayenin Azaltılmasının Hukuki Niteliği 43
C. Sermayenin Azaltılması Sayılmayan Durumlar 46
1. Ortaklığın Bölünmesi 46
2. Ortaklığın Kendi Paylarını İktisap Etmesi 49
3. Pay Sahibinin Iskatı 52
4. Sermayenin Oluşum Tarzının Değiştirilmesi 53
5. Yedek Akçelerin Çözülmesi 54
6. Senetlerin İptal Edilmesi 55
7. Sermayenin İtfası 57
8. İntifa Senetlerinin Durumunun Değiştirilmesi 58
9. Kayıtlı Sermaye Tavanının Azaltılması 59
II. SERMAYENİN AZALTILMASININ SEBEPLERİ 59
A. Sermayenin Ortaklık İhtiyacının Üzerinde Olması 60
B. Bilanço Açığının Kapatılması 61
1. Sermayenin 1/2 Oranında Kaybı 63
2. Sermayenin 2/3 Oranında Kaybı 64
C. Ortaklıktan Çıkma ve Çıkarılma 65
D. Muhafaza Edilen Payların Elden Çıkarılamaması 69
E. Ortaklığın Bölünmesi 71

F. Yanlış Beyanların Düzeltilmesi 73
G. Vergisiz Kar Payı Alabilmek Amacıyla 74
1. Kurumlar Vergisi Kanunu Değişikliği Öncesi 75
2. Kurumlar Vergisi Kanunu Değişikliği Sonrası 76

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SERMAYENİN AZALTILMASININ TÜRLERİ, YÖNTEMLERİ VE AZALTIMDA İZLENECEK YOL

I. SERMAYENİN AZALTILMASININ TÜRLERİ 79
A. Kurucu (Olağan) Sermaye Azaltımı 79
B. Basitleştirilmiş (Açıklayıcı) Sermaye Azaltımı 81
C. Sermayenin Azaltılması ile Artırımının Eş Zamanlı Yapılması 82
II. AZALTMA YÖNTEMLERİ 84
A. Payların Nominal Değerinin Düşürülmesi 85
B. Pay Sayısının Azaltılması 86
1. Payların Birleştirilmesi Yoluyla 87
2. Payların Yok Edilmesi Yoluyla 88
III. SERMAYENİN AZALTILMASINDA İZLENECEK USUL 89
A. Değişiklik Taslağının Hazırlanması 89
B. Raporun Hazırlanması 90
C. Bakanlık İzni ve Temsilcisi 93
D. Genel Kurul Kararı 94
E. İmtiyazlı Pay Sahipleri Özel Kurulunun Onayı 96
F. Alacaklılara Çağrı ve Borçların Ödenmesi ya da Teminat Verilmesi 100
G. Sermayenin Azaltılması Kararının Uygulanması, Tescil ve İlan 102
IV. SERMAYENİN AZALTILMASI KARARINA KARŞI AÇILABİLECEK 104
DAVALAR 104
A. Alacaklıların İptal Davası Açması 104
B. Genel Kurul Kararının Hükümsüzlüğü 105
1. Yokluk 106
2. Butlan 107

3. İptal 109
C. Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu 111
D. Bilirkişilerin ve Raporu Hazırlayanların Sorumluluğu 113

SONUÇ 115
KAYNAKÇA 119

KISALTMALAR

AO	Anonim Ortaklık
AÜHFD	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Bkz.	Bakınız
BTY	Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul Ve Esasları İle Bu Toplantılarda Bulunacak Bakanlık Temsilcileri Hakkında Yönetmelik
DEÜ	Dokuz Eylül Üniversitesi
E.	Esas
ETTK	Eski Türk Ticaret Kanunu
GK	Genel Kurul
TB	Ticaret Bakanlığı
H.D.	Hukuk Dairesi
İÜHFM	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	Karar
KVK	Kurumlar Vergisi Kanunu
m.	Madde
MÜHFHAD	Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
R.G.	Resmi Gazete
s.	Sayfa
ss.	Sayfa aralığı
TBB	Türkiye Barolar Birliği
TBK	Türk Borçlar Kanunu
TCK	Türk Ceza Kanunu
TDK	Türk Dil Kurumu
TL	Türk Lirası
TMK	Türk Medeni Kanunu
TSY	Ticaret Sicil Yönetmeliği
TTK	Türk Ticaret Kanunu
TTSG	Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi
YHGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

YÜHFD Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

GİRİŞ

Ortaklıklar, kişi ve sermaye ortaklıkları olarak ikiye ayrılırlar. Kişi ortaklıkları için önemli olan pay sahipleri ve pay sahipleri arasındaki ilişkiyken, sermaye ortaklıkları için önemli olan ortaklığa getirilen sermayedir. Sermaye ortaklıkları için kural olarak pay sahiplerinin kişisel özelliklerinin bir önemi yoktur. Anonim şirketler bu ayrımda sermaye ortaklıkları grubuna dahildir. Hatta anonim şirketler, sermaye ortaklıklarının en tipik örneğini oluştururlar. Dolayısıyla da bu şirketler için önemli olan ortaklığa getirilen sermayedir. Bu sermaye ile anonim şirket, ulaşmayı hedeflediği ekonomik amaç için faaliyetlerde bulunur.

Anonim şirketlerde sermayenin, alacaklıların menfaatleri bakımından güvence işlevi vardır. Zira ortaklık alacaklıları hakları için sadece ortaklığın malvarlığına yönelebilirler. Bu konuda pay sahiplerinin herhangi bir sorumlulukları yoktur. Dolayısıyla alacaklıların asıl güvencesi ortaklığın sermayesidir ve bu sermaye ile elde ettiği malvarlığıdır. Aslında sermaye, sadece ortaklık alacaklıları bakımından değil pay sahipleri ve ortaklık tüzel kişiliği için de güvence işlevine sahiptir. Pay sahiplerinin amacı, ortaklık faaliyetleri sonucunda kar elde etmektir. Ortaklık, sermayesini ekonomik amacı doğrultusunda kullanarak nemalandıracaktır ve böylece pay sahipleri kar elde edecektir. Ortaklık amacı doğrultusunda kullanılacak bir sermayenin olmaması pay sahiplerinin kar elde etme amacını etkileyecektir. Ayrıca anonim şirketler sermaye ortaklığı oldukları için asgari sermaye tutarı ve sermaye kaybının sonuçları TTK'de özel olarak düzenlenmiştir. Bazı sermaye kayıpları ortaklığın son bulmasına dahi yol açabilir. Dolayısıyla ortaklık sermayesi pay sahipleri ve ortaklık tüzel kişiliğinin de güvencesidir diyebiliriz.

Sermayenin önemine binaen hukukumuzda sermayenin korunması ilkesi benimsenmiştir. Bu ilke ile alacaklıların, ortaklık tüzel kişiliğinin ve pay sahiplerinin yani kısacası menfaatleri risk altında bulunan kişilerin güvencesi olan sermayenin korunması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda kanun koyucu ortaklığın kuruluş öncesine ve sonrasına dair birçok düzenleme yapmıştır. Bu düzenlemelerden bir tanesi de anonim şirketlerde esas sermayenin azaltılmasının özel olarak düzenlenmesidir.

Sermaye azaltımı ile bilançosunun pasif kısmında bulunan sermaye miktarı indirilmekte ve dolayısıyla da esas sözleşmede belirtilen sermaye miktarı

değiştirilmektedir. Bir anonim şirket değişen koşullar, sermayenin mevcut durumu ve ortaklık ihtiyacı gibi nedenlerle sermayesini azaltmak isteyebilir. Sermaye miktarının azaltılması ile özellikle alacaklıların menfaatleri risk altına girmektedir ve seçilen azaltma yöntemine göre pay sahiplerinin de ortak sıfatını kaybetme ihtimalleri vardır. Yani bir ortaklığın sermayesini azaltması doğrudan sermayenin korunması ilkesi ile ilişkilidir. Bu yüzden de kanun koyucu sermayenin azaltılmasını özel olarak TTK m.473-475 arasında düzenlemiştir.

Çalışmamızda anonim şirketlerde sermaye azaltımı üç ana bölümde incelenecektir. İlk bölümde sermaye azaltımı ile ilgili temel kavramlar ele alınacak ve bu doğrultuda sermaye, anonim şirketlerde sermayenin genel özellikleri ve pay sahiplerinin sermaye taahhütlerini ihlal ettiklerinde doğacak sonuçlar, sermayenin korunması ilkesi ve sermayenin iadesi yasağı ile özkaynak ve yedek akçe kavramları açıklanacaktır. Devamında sermaye azaltımının hukuki niteliği araştırılacak ve sermaye azaltımı sayılmayan haller ile sermaye azaltımı nedenlerinin üzerinde durulacaktır. Son bölümde ise sermaye azaltım türleri ve bu türlere göre azaltım usulü, bir anonim şirketin tercih edebileceği sermaye azaltım yöntemleri ile sermaye azaltımına karşı açılabilecek davaların üzerinde durulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM
SERMAYENİN AZALTILMASI İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

I. SERMAYE KAVRAMI

A. Genel Olarak Sermaye Kavramı

Kişiler günlük hayatta birçok şeye ihtiyaç duyarlar. Bu ihtiyaçlar bir gereksinim, bir eksiklik ya da yokluk olabilir. Bunları giderebilmek için ise bir varlık gerekir. Varlık olarak tanımladığımız şey ise sermayedir[1]. TDK sermayeyi varlık olarak tanımlar. Bu sermayenin genel tanımıdır; ancak sermayenin tanımı günlük hayatta, iktisatta ve hukukta farklıdır.

Hukukta sermaye anapara, kapital olarak tanımlanmaktadır[2]. Hukuki bakımdan sermaye, özellikle özel hukuk bakımından, bir ticari işletmenin veya ortaklığın gerçekleştirilmesi hedeflenen ekonomik amaca ulaşması için bu işletme veya ortaklığa getirilmesi taahhüt edilen ve nihayetinde de getirilen maddi veya gayri maddi malvarlığı unsurları ile ticari itibar, emek ve diğer değeri para ile ölçülebilir unsurlardır[3]. Aşağıda anonim şirket sermayesi üzerinde detaylı olarak durulacaktır.

İşletme ekonomisi bakımından sermaye, işletmenin tasarrufu altında bulunan varlıkların para ile ifade olunmuş değer toplamıdır[4]. Muhasebe açısından ise sermaye, kurumun sahip olduğu varlıkların karşılığına, eşitine, kaynağına denir[5].

Sermaye denilince çoğumuzun aklına para gelir. Oysa ki sermaye sadece paradan ibaret değildir. Sermaye, ortaklığın ya da işletmenin konusu olan mal ve hizmet üretiminde kullanılan makine, yapı, arazi, tesisat, alet ve edevatları kapsar[6]. Bu tanım aslında sermaye ile varlıklar arasındaki ilişkiye de dikkat çekmektedir. Yani para varlıklardan yalnızca bir tanesidir[7].

---

1 Tanım için bkz. Türk Dil Kurumu Sözlükleri, https://sozluk.gov.tr/, (Erişim tarihi: 01/02/2022).
2 Esat Şener, **Hukuk Sözlüğü**,Seçkin Yayıncılık, Ankara,2001, s.698.
3 M.Fatih Arıcı, **Alacak Hakkının Anonim Ortaklığa Sermaye Olarak Taahhüdü**, 1. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2003, s.3.
4 Hayri Tokay, **İşletme İktisadı**, Güzel Sanatlar Matbaası, Ankara, 1965, s.206.
5 Vasfi Haftacı, **İşletme Ekonomisi**, Umuttepe Yayınları, Kocaeli, 2013, s.136.
6 M.İlker Parasız, **İktisadın ABC'si**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 9. Baskı, Ezgi Kitabevi, Bursa, Eylül 2006, s.12.
7 Tokay, s.206.

B. Anonim Şirketlerde Sermaye

Anonim şirketlerde amaç ve konuyu düzenleyen TTK (Türk Ticaret Kanunu)[8] m.331 "*Anonim şirketler, kanunen yasaklanmamış her türlü ekonomik faaliyet için kurulurlar."* demektedir. Anonim şirketler, kuruluş amaçları olan bu ekonomik faaliyeti gerçekleştirmek için bir varlığa yani sermayeye ihtiyaç duyacaklardır. İhtiyaç duyulan bu sermaye, ortaklar tarafından şirkete getirilir. Pulaşlı'nın tanımına göre; *"Sermaye, ortaklar tarafından şirkete getirilmesi taahhüt edilen ve memleket parası[9] ile gösterilen önceden belirlenmiş sabit bir miktarı ifade eder[10]."* Getirilen bu sermaye ile anonim şirket, kuruluş amacı olan ekonomik faaliyetini gerçekleştirmeyi hedefleyecektir.

Ticaret şirketi kurmak isteyen kişiler, girişimleri için lüzumlu olan sermayeye katılmak zorundadırlar[11]. Anonim şirket kurucuları amaçlarını gerçekleştirebilmek için varlıklarından bir kısmını iştirak payı (katılma payı veya aport) olarak şirkete getirmek durumundadır[12]. Bu açıdan sermaye koyma borcu, asli edim yükümüdür[13]. Sermaye taahhüdü, anonim ortaklığa karşı bir borç teşkil eder[14]. Ortakların sorumluluğu, sermaye koyma yükümlülüğünün tamamen yerine getirilmiş olması ile sona erer[15]. Anonim şirket düzeninde sermaye taahhütlerinin karşılığı olarak ortaklara

---

8 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, (R.G. 14/02/2011 - sayı 27846).

9 Yazar her ne kadar bu tanımında memleket parası ile gösterilen dese de anonim ortaklık sermayesinin TL olarak ödenmesi zorunlu değildir. Zira bu konuda TBK m.99 unutulmamalıdır. Aksi kararlaştırılmamışsa para borcu TL üzerinden ödenir; ancak bunun aksi esas sözleşme ile kararlaştırılabilir. Yabancı para ile de sermaye taahhüdünde bulunulabilir; ancak bunun karşılığı olan TL tutarı gösterilmelidir.

10 Hasan Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Şerhi**, 2. Baskı, Cilt 1, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015 (Şerh), s.630.

11 Orhan Nuri Çevik, **Uygulamada Şirketler Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2002 (Şirketler Hukuku), s.142

12 Orhan Nuri Çevik, **Anonim Şirketler**, Güncelleştirilmiş 4.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002 (2002), s.130.

13 Oruç Hami Şener, **Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 4. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019 (Ortaklıklar), s.111.

14 YHGK 01/03/1967 tarih E.1966/T-1511/K.133 sayılı kararı *"Sermaye taahhüdü, anonim ortaklığa karşı bir borç teşkil eder. Sermaye tutarı ile sorumlu olan ortaklık, pay sahibinin sermaye taahhüdünü yerine getirmesini istemekten vazgeçemez."* Karar için bkz. Gönen Eriş, **Açıklamalı-İçtihatlı 6335-6552-6728 Sayılı Kanunlalar Güncellenmiş TTK Hükümlerine Göre Ticari İşletme ve Şirketler**, Seçkin Yayınları, Cilt 3, Güncellenmiş 3. Baskı, Ankara, 2017, s.2478.

15 İsmail Doğanay, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi**, Yeniden İncelenip Genişletilmiş 2. Baskı, 1. Cilt, Olgaç Matbaası, Ankara 1981, s.671.

belirli bir nominal değerde pay verilir[16]. Bu belirli payları cisimlendiren evraka da pay (hisse) senedi adı verilir[17].

TTK 329. madde pay sahiplerinin sadece getirmeyi taahhüt etmiş oldukları sermaye miktarı ile ortaklığa karşı sorumlu olduklarını düzenlemiştir. Hukukumuzda bu durum anonim şirketlerde "tek borç ilkesi" olarak isimlendirilmektedir[18]. Bu ilke, pay sahibinin tek borcu olduğunu ve bu borcun sermaye payı taahhüdü olduğunu ifade eder. TTK 480. madde kanunda öngörülen istisnalar ve payın bedelini ya da nominal değerini aşan primi ifa dışında esas sözleşmede düzenleme yapılarak pay sahibine borç yüklenemeyeceğini belirtmiştir. Pay sahibi, ortaklığa karşı sorumludur ve getirmeyi taahhüt etmiş olduğu sermaye payı bedelini ödemekle ortaklığa karşı sorumluluktan kurtulmuş olur[19].

Anonim şirketler için sermaye hayati öneme sahiptir. Bazı sermaye kayıplarında şirketin son bulma ihtimali dahi vardır. Bu yüzden de sermayenin hayati olduğunu söylemekte sakınca yoktur. Zaten şirketler tasnifinde anonim şirketler, sermaye şirketi olarak sınıflandırılmıştır. Ayrıca anonim şirketlerin genel tanımı dahi sermayesi üzerinden yapılmaktadır. TTK'de verilen anonim şirket tanımı şöyledir: *"Anonim şirket, sermayesi belirli ve paylara bölünmüş olan, borçlarından dolayı yalnız malvarlığıyla sorumlu bulunan şirkettir* (*m.329).*" Bu hükümden yola çıkarak anonim şirketlerin bir sermayeye sahip olması gerektiğini ve bu sermayenin belirli ve paylara bölünmüş olduğunu anlıyoruz. Alacaklılara karşı ise ortaklık sadece kendi malvarlığıyla sorumludur.

Anonim şirketin sermayesiyle şirket malvarlığı aynı anlama gelmez. Öncelikle sermaye bilançonun pasif kısmında yer alan itibari bir miktardır[20]. "Malvarlığı ise ortaklığın belirli bir zamanda sahip olduğu para ile ölçülebilen hakların ve hukuki ilişkilerin bütünüdür[21]." Şirketin kuruluşunda sermaye ile şirket malvarlığı eşit olmakla birlikte bu eşitlik şirket faaliyetleri sonucunda bozulur. Esas sermayenin

---

16 Arıcı, s.5.

17 Doğanay, s.671.

18 Mustafa Yavuz, "Türk Hukukunda Anonim Şirketlere Hakim Olan Temel İlkeler", **Gümrük Ticaret Dergisi**, Sayı: 18, 2019, s.16. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/914538 (Erişim tarihi: 01/03/2022)

19 Yavuz, s.16.

20 Anonim şirketlerde taahhüt edilen sermayenin tamamına "taahhüt olunmuş sermaye", fiilen ödenmiş kısmına "ödenmiş sermaye", henüz ifa edilmemiş kısmına ise "ödenmemiş sermaye" denir.

21 Arıcı, s.11.

konulduğu tarihten sonra gerçek karşılığı (ederi) değişir[22]. Başarılı bir şirkette lehte, başarısız bir şirkette ise aleyhte fark doğar[23]. Yani şirket malvarlığı esas sermayeden fazla da olabilir, az da olabilir; ancak malvarlığı değişken olmasına karşın sermaye, değiştirilmediği sürece belirlidir ve sabit bir değerdir.

Anonim şirket, ortaklık alacaklılarına karşı kendi malvarlığıyla sorumludur. "Ortaklık alacaklıları, esas sermayeyi aşan, yani lehte olan farka müracaat edebilirler; az olması halinde ise, açıkta kalan yani karşılanmayan kısımlar için ortaklara başvuramazlar[24]." Az önce de belirttiğim gibi pay sahipleri kural olarak sadece kendi pay taahhütleri ile şirkete karşı sorumludurlar[25]. Alacaklılar, kendi alacakları için şirket malvarlığına başvurabilirler. Burada önem arz eden konu ise, anonim şirketin alacaklılara karşı sorumluluğunun esas sermaye ile değil, malvarlığı ile sınırlı olmasıdır[26]; yani ortaklığın üçüncü kişilere karşı sorumluluğunun kapsamı malvarlığıdır.

1. Anonim Şirketlerde Sermayenin Genel Özellikleri

a. Nakit Olarak İfade Edilebilir Nitelikte Olması

Anonim şirket sermayesinin ilk özelliği nakit olarak ifade edilmesidir. Esas sermayenin mutlaka ortaklık ana sözleşmesinde belirtilmesi zorunlu olup, bu zorunluluk belirli bir miktarın öngörülmesini de kapsar[27]. Hem sermaye hem de pay senetlerinin nominal değeri, nakit ile tespit edilmiş olmalıdır[28].

Anonim şirketlere sadece nakit sermayenin getirilmesi zorunlu değildir. Nakit ifade edilmiş olma şartı nakit dışı sermaye taahhütleri açısından önem arz eder[29]. Müstakbel ortak pay taahhüdünde bulunurken ayni sermaye taahhüdünde de

---

[22] Ünal Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, Güncelleştirilmiş 5. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2020 (Sermaye Ortaklıkları), s.82.

[23] Orhan Nuri Çevik, **Anonim Şirketler**, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Seçkin Kitabevi, Ankara, 1988 (1988), s.75.

[24] Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş 7. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021(Genel Esaslar), s.272.

[25] Bu hususa hukukumuzda sınırlı sorumluluk ilkesi denir. Pay sahibinin borcu ortaklığa karşıdır ve kanuni istisnalar dışında koymayı taahhüt ettiği sermaye bedeli ile sınırlıdır.

[26] Pulaşlı, Genel Esaslar, s.272.

[27] Arıcı, s.6. Ayrıca bkz. TTK m.339/2 c bendi.

[28] Doğanay, s.675.

[29] Arıcı, s.6.

bulunabilir; ancak kanunumuz ayni sermaye için bir değer biçme zorunluluğu getirmiştir. Bu değer biçmeyi ise bir prosedüre bağlamış ve sadece mahkemece atanacak bilirkişiler tarafından yapılabileceğini düzenlemiştir. Bu değer biçme sürecinin temelinde anonim şirketlerin sermayesinin nakit ile ifade edilme ve belirli olma özellikleri yatar; çünkü hem sermayenin yasal sınırın altında kalıp kalmadığının hem de ortağın pay taahhüdünün ortaklık sermayesinde kaç paya karşılık geldiğinin tespit edilebilmesi gerekir. Ayrıca ortaklık sermayesinin nakit olarak ifade edilmesi hem sermaye değişikliklerinde kolaylık sağlar hem de üçüncü kişilerin ve ortaklık alacaklılarının yararınadır. Zira sermaye değiştirilmek istendiğinde, nakit olarak ifade edilen tutar üzerinden artırım ya da azaltım yapılacaktır. Ortaklıkla iş yapacak üçüncü kişiler ya da ortaklıktan alacaklı olanlar ise sermaye miktarına bakarak ortaklığın durumu hakkında fikir sahibi olabilirler. Özetle anonim şirket sermayesi nakit ile ifade edilir ve bu miktar ortaklık sözleşmesinde yazılır.

b. Belirli ve Sabit Olması

Anonim şirketlerin esas sözleşmesinde yer alan itibari (nominal) sermaye, "esas sermaye" olarak adlandırılır; böyle ifade edilmesinin sebebi ise diğer ortaklık türlerindeki sermayeden ayırt edebilmek içindir[30]. Bu sermaye belirli itibari değer olarak ortaklığın esas sözleşmesinde yazar ve sabittir. Belirlilik, esas sermayenin niteliğidir[31]. Önceden tespit edilmiş sabit bir sayının ortaklığın esas sözleşmesinde gösterilmesidir. Önceden tespit edilmiş, belirli ve bilinen bir miktarıdır. Ayrıca bu belirli sermaye, sabit bir miktardır. Bu sermayenin gerçek değeri artabilir, azalabilir; ancak itibari (nominal) değer sabittir, değişmez. İtibari sermaye ibaresi "esas sözleşmeye göre" rakamı belirlenmiş bu tutar kadar olduğu kabul edilen sermaye demektir[32]. Bu kural sermayenin hiçbir zaman değişmeyeceği anlamına gelmez. Anonim şirket sermayesini değiştirilebilir. Sermayenin artırılması da azaltılması da

[30] Pulaşlı, Şerh, s.631.
[31] Pulaşlı, Genel Esaslar, s.268.
[32] Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.81.

mümkündür. Sermaye değişikliğine ilişkin farklılıklar "sabit" ve kayıtlı" sermayeli şirketlere ilişkin ayrımın temelini oluşturur[33].

c. Paylara Bölünmüş Olması

Anonim şirketlerin temel ilkelerinden bir tanesi de sermayenin paylara bölünmüş olmasıdır. Aynı zamanda temel özelliklerinden de biridir[34]. Esas sözleşme ile tespit edilen sermaye paylara bölünmüştür ve bölünmüş bu paylar katılma payı olarak pay sahiplerine[35] aittir. Tekinalp pay kavramını şöyle açıklar: *"AO hukukunda pay, ortaklık sermayesinin, kurucular tarafından tespit edilmiş bir bölen rakamla belirli sayıda birim değere bölünmüş olması sonucu meydana gelen bir birlik arz eden, bağımsız bir parçadır[36]."* Bir şirkette kaç payın bulunacağı kurucular tarafından belirlenir ve esas sözleşmede yer alır[37]. İşte bu payların toplamı şirketin sermayesini oluşturur.

Asgari itibari değeri düzenleyen TTK m. 476/1 payların (hisselerin) en düşük itibari değerini şöyle düzenlemiştir: *"Payın itibari değeri en az bir kuruştur. Bu değer birer kuruş ve katları olarak yükseltilebilir. Anılan itibari değer Cumhurbaşkanınca yüz katına kadar artırılabilir."* Kanun koyucu payların asgari itibari değerini düzenlemiştir[38]. Belirlenen bu miktara riziko sermayesi adı da verilmektedir[39]. Anonim şirketlerin sermaye ortaklığı olması düşünülerek itibari değer oldukça düşük düzenlenmiştir; çünkü anonim şirketin ekonomik alanda sağladığı en önemli kazanç

---

[33] Fatih Bilgili, Ertan Demirkapı, **Şirketler Hukuku Dersleri**, 8. Baskı, Dora Yayınları, Bursa, Eylül 2021 (Şirketler Hukuku), s.174.

[34] Sermayenin paylara bölünmüş olması, anonim şirketin temel özelliklerindendir ve bu ortaklık tipini çekici kılan bir husustur. Anonim şirketlerin ekonomik alanda sağladığı en büyük faydalardan biri küçük sermayeleri birleştirerek büyük işletmecilik faaliyetlerinin yürütülebilmesini sağlamasıdır. Payların belirli itibari değerlere bölünmüş olması sayesinde anonim şirket hisseleri, kolayca alınıp satılabilir. Belirli paylara bölünmüş olma ilkesi de payların serbestçe devredilebilirliği ilkesinin temelini oluşturur. Bu hususta bkz. İsmail Kırca, Feyzan H. Şehirali Çelik, Çağlar Manavgat, **Anonim Şirketler Hukuku**, Cilt 1, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2013, s.97.

[35] Pay sahiplerinin sadece bir paya sahip olması gibi bir zorunluluk yoktur; bir pay sahibi birden fazla pay satın alabilir. Pay sahibinin sahip olduğu pay oranı hem sermayeye katılım oranını hem de oransallık ilkesinin geçerli olduğu malvarlıksal haklar ile oy hakkının kapsamını belirler.

[36] Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.86.

[37] Bilgili ve Demirkapı, Şirketler Hukuku, s.174.

[38] İtibari değeri olmayan ya da itibari değerinden daha düşük bedelle pay çıkarılamaz. İstisnai olarak 6362 sayılı SPK m.50/2'ye göre değişken sermayeli yatırım ortaklıklarının paylarının itibari değeri bulunmaz.

[39] Bilgili ve Demirkapı, Şirketler Hukuku, s.174.

küçük ve dağınık tasarrufları bir araya toplayarak büyük sermayeye ihtiyaç duyan girişimlerin oluşmasını sağlayabilmektir[40]. Hisseleri miktar itibariyle küçük paylara ayırmak mümkün olduğundan, herkes kesesine göre, bir veya birkaç hisse ile iştirak ederek tasarruf ettiği paraları anonim şirket vasıtasıyla nemalandırmak imkanını elde edebilir ve bu suretle toplanan paralarla büyük teşebbüslere girişmek mümkün olur[41]. Anonim şirketlerin küçük sermaye birikintilerini bir araya toplayarak büyük sermayeler oluştururlar ve bunlarla önemli ticari ve ekonomik işler yaparlar[42]. Zaten anonim şirketler, ekonomik amaçları ve hedefleri ile hukuki yapısı itibariyle çok ortaklı (hissedarlı) bir ortaklık tipidir[43]. Bu yüzden asgari pay miktarı oldukça düşük olarak belirlenmiştir. Böylece küçük yatırımcıların da desteğiyle büyük sermayeler oluşturabilme imkanı yaratılmıştır.

Sermaye paylara bölünmüştür; ancak bu payların nominal değerlerinin eşit olması zorunlu değildir. Payların itibari değerleri birbirinden farklı olabilir[44]. Türk ticaret hukukunun tarihî gelişimi içinde anonim ortaklık sermayesinin eşit paylara bölüneceğini belirten tek yasa hükmüne 28 Temmuz 1850 tarihli Kanunname-i Ticaret'- te rastlarız[45]. 865 sayılı, 6762 sayılı ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunlarında ise böyle bir zorunluluk yoktur[46].

2. Anonim Şirketlerde Sermaye Sistemleri

Anonim şirketlerde iki farklı sermaye sistemi vardır. Bunlardan bir tanesi esas sermaye sistemi, diğeri ise kayıtlı sermaye sistemidir. Ortaklık henüz kuruluş

---

[40] Halil Arslanlı, **Anonim Şirketler I**, 3. Baskı, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1960 (Anonim Şirketler I), s.4.

[41] Arslanlı, Anonim Şirketler I, s,4.

[42] Arslanlı, Anonim Şirketler I, s,4.

[43] Halil Arslanlı, "Anonim Şirkette Pay ve Pay Sahipliği", **İÜHFDM**, Cilt: 23, Sayı: 3-4, 1958 (Pay ve Pay Sahipliği) s.249. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/96276, (Erişim tarihi: 01/02/2022).

[44] Arslanlı, Pay ve Pay Sahipliği, s.251.

[45] Hikmet Sami Türk, "Anonim Ortaklık Pay Senetlerinde İtibari Değer Farklılıkları", **Prof.Dr.Mahmut Koloğlu'ya 70inci Yaş Armağanı**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No: 367, Ankara, 1975, s.567. https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/10485 (Erişim tarihi: 02/03/2022)

[46] Payların itibari değeri, o payın pay sahibine sağladığı hakların tespitinde önemlidir. Bazı ortaklık hakları sermaye payı oranına göre belirlenir. Esas sözleşmede kararlaştırılmak şartıyla pay üzerinde imtiyaz sağlamak mümkündür. İmtiyaz; kar ve tasfiye payı almada, rüçhan hakkının kullanımında ve oy hakkında tanınabilir. Anonim şirketlerde, limited şirketlerin aksine farklı itibardaki paylara eşit oy hakkı tanınarak oyda imtiyaz yaratılmaz.

aşamasındayken kurucular bu iki sistemden bir tanesini seçerler ve bu tercihlerini şirket esas sözleşmesinde gösterirler.

a. Esas Sermaye Sistemi

Kural olarak anonim şirketler esas sermaye sistemine tabidirler. Bu Kıta Avrupa hukuk sisteminin Türk Hukukuna yansımasıdır. En az sermaye tutarını düzenleyen TTK 332. maddesi[47] *"Tamamı esas sözleşmede taahhüt edilmiş bulunan sermayeyi ifade eden esas sermaye ellibin Türk Lirasından aşağı olmaz…"* demektedir. Yani bu sistemde sermayenin tamamı esas sözleşme ile taahhüt edilmiştir ve sermaye miktarı en az 50.000 TL olmalıdır.

Esas sözleşme ile belirlenen sermaye miktarı sabit bir değer olarak esas sözleşmede yazar. Kurucular, ortaklık tescil edildikten sonra sahip olacakları payların esas sözleşme ile tespit edilen bedellerini ortaklığa getirmeyi borçlanırlar. Sermayenin tamamı kurucular tarafından ortaklık sözleşmesi ile taahhüt altına alınmıştır. Kayıtlı sermaye sisteminden temel farkı, sermayenin tamamının esas sözleşme ile taahhüt edilmesidir. Burada dikkat edilmesi gereken başka bir nokta ise şirket esas sözleşmesinde belirtilen sermayenin tamamının ödenmesi değil; tamamının taahhüt edilmiş olmasıdır.

Bu sistemde sermaye belirli ve sabittir. Esas sermaye anonim şirketin malvarlığındaki değişikliklerden ve borsaya kote anonim şirketlerin paylarının fiyatlarındaki yükselme ve eksilmelerden etkilenmeyen sabit bir tutardır[48]. Esas sermaye, ortaklık sözleşmesinde rakamsal olarak belirtilen itibari bir değerdir. Değiştirilmesi ise genel kurul kararına tabidir. Yani aslında bu sistemde sermayenin değiştirilmesi esas sözleşmenin değiştirilmesidir. Eğer sermaye değiştirilmek isteniyorsa genel kurul usulüne uygun toplanır ve esas sözleşmenin değiştirilebilmesi için TTK'deki nitelikli nisaplar göz önünde tutularak karar alır. Alınan bu genel kurul kararı, ticaret siciline yönetim kurulu tarafından tescil ettirilir. Özet olarak esas

[47] TTK m.332 en az sermaye tutarını düzenlerken esas sermaye sistemi ile kayıtlı sermaye sistemi arasında ayrım yapmaktadır. Bu hükmün gerekçesine göre ise sermaye kavramı, esas sermaye sisteminde sermayeyi kayıtlı sermaye sisteminde çıkarılmış sermayeyi ifade eder.

[48] Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.81.

sermaye sisteminde sermaye değişikliği esas sözleşme değişikliğidir ve bir prosedüre tabidir.

b. Kayıtlı Sermaye Sistemi

Kayıtlı sermaye sistemi ETTK (Eski Türk Ticaret Kanunu)[49]'de halka kapalı anonim şirketler için uygulanmamakta, sadece halka açık anonim şirketler bu sistemi tercih edebilmekteydi; ancak 6102 sayılı TTK ile artık aile tipi olarak da adlandırılan halka kapalı anonim şirketlerin de kayıtlı sermaye sistemini seçebileceği düzenlenmiştir; çünkü "bu sistemi halka açık anonim şirketlere özgülemenin hem teorik bir temeli hem de ikna edici bir sebebi yoktur[50]."

Kayıtlı sermaye sistemi, sermaye artırımının gerektirdiği işlemlerden anonim ortaklığı muaf tutmak için ortaya çıkmıştır[51]. Kavram olarak "kayıtlı sermaye" şöyle tanımlanabilir: *"taahhüt edilen veya konulan gerçek anlamda sermaye olmayıp, esas sözleşme gereğince yönetim kurulu tarafından sermaye artırımı yetkisinin kullanılabileceği üst sınırı, yani tavanı gösteren soyut bir rakamdır[52]."*

Kayıtlı sermaye sisteminde esas sermaye yoktur; bu sistemde başlangıç sermayesi, çıkarılmış sermaye ve kayıtlı sermaye tavanı vardır. Bu sistemin daha iyi anlaşılabilmesi için bu kavramlar aşağıda açıklanmıştır:

TTK 332. maddesi şöyledir; *"...sermayenin artırılmasında yönetim kuruluna tanınmış yetki tavanını gösteren kayıtlı sermaye sistemini kabul etmiş bulunan halka açık olmayan anonim şirketlerde başlangıç sermayesi yüzbin Türk Lirasından aşağı olamaz."*. TTK 332. maddesinden de anlaşılacağı üzere bu sistemde bir başlangıç sermayesi vardır. Başlangıç sermayesi, esas sermaye sistemindeki esas sermayeye benzer; ancak kesinlikle başlangıç sermayesi esas sermaye demek değildir. Kayıtlı sermaye sisteminde başlangıç sermayesi, kurucular tarafından taahhüt edilen sermayedir ve bu şirket esas sözleşmesinde gösterilir. Yani başlangıçta ortaklık sözleşmesiyle taahhüt edilen miktar başlangıç sermayesidir. Ortaklık daha sonra da

---

[49] 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu (R.G.09/07/1956 - sayı 9353)

[50] TTK m.332/I'in gerekçesi, Mustafa İsmail Kaya, Halil Doğan Küçükaydın, **Türk Ticaret Kanunu Gerekçeli-Karşılaştırmalı**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s.301.

[51] İsmail Kayar, **Ticaret Hukuku**, Güncellenmiş 5. Baskı, Seçkin Yayınları, İstanbul, 2018, s.401.

[52] Pulaşlı, Genel Esaslar, s.270.

esas sermaye sisteminden kayıtlı sermaye sistemine geçebilir. O halde ise başlangıç sermayesi kayıtlı sermaye sistemine geçildiği tarihteki sermayedir. Aynı esas sermaye sisteminde olduğu gibi bu ödenen değil taahhüt edilen sermayedir. Madde hükmünden de anlaşılacağı üzere bu sistemde başlangıç sermayesi en az 100.000 TL olmalıdır.

Kayıtlı sermaye sisteminde, esas sözleşme ile belirlenen tavan miktarına kadar sermayeyi artırma yetkisi, ortaklığın üst düzey yönetiminden sorumlu olan yönetim kuruluna verilmiştir[53]. Zaten kayıtlı sermaye sisteminin amacı; sermaye artırımına gidildiğinde genel kurulun toplanması, karar alması, bakanlık izninin alınması, esas sözleşmenin değiştirilmesi gibi külfetlerden kurtulmaktır. Bu sistemde sermaye artırımı daha pratik bir sürece bağlanmıştır. TTK 460. maddesi şöyle demektedir:

> *Halka açık olmayan bir anonim şirkette, ilk veya değiştirilmiş esas sözleşme ile, esas sözleşmede belirlenen kayıtlı sermaye tavanına kadar sermayeyi artırma yetkisi, yönetim kuruluna tanındığı takdirde, bu kurul, sermaye artırımını, bu Kanundaki hükümler çerçevesinde ve esas sözleşmede öngörülen yetki sınırları içinde gerçekleştirebilir. Bu yetki en çok beş yıl için tanınabilir.*

Bu hükümden de anlaşılacağı üzere beş yıl içerisinde yönetim kurulu tarafından artırılan sermaye ise çıkarılmış sermayedir. Yani çıkarılmış sermaye, yönetim kurulu artırımı ile sermayenin ulaştığı güncel düzeyi ifade eder[54].

Esas sözleşmede yönetim kurulunun hangi miktara kadar artırım yapabileceğini gösteren tavan ise kayıtlı sermaye tavanıdır. Bu tavan ortaklar tarafından taahhüt edilen miktar değildir; yönetim kurulunun artırım yetkisini kullanabileceği en üst miktarı gösteren tavandır. Bu tavan başlangıç sermayesinin beş katını geçemez (m.5)[55]. Yönetim kurulunun sermayeyi artırma yetkisi bu tavana kadardır. Tek bir artırım yaparak tavana ulaşma zorunluluğu yoktur; ancak buna bir engel de yoktur. Yani yönetim kurulu bir artırım kararı ile sermayeyi tavan miktarına da getirebilir, tavanın altında başka bir miktara da yükseltilebilir. Bu sistemde yönetim kurulu beş yıl içinde artırım kararı almak zorunda da değildir. Eğer bir ihtiyaç hasıl olursa artırım kararı alabilir. Kayıtlı sermaye tavanının değiştirilmesi ise esas sözleşme değişikliğidir ve genel kurul kararına tabidir.

---

[53] Kayıtlı sermaye sisteminde tavana kadar sermayeyi artırma kararı yönetim kuruluna aittir; ancak esas sözleşme ile özel olarak yetki verilmediği sürece yönetim kurulu sermaye artırım kararı ile imtiyazlı ya da primli pay ihraç edemeyeceği gibi pay sahiplerinin rüçhan haklarını da kısıtlayamaz.

[54] Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.83.

[55] Ayrıntılı bilgi için bkz. GTB Halka Açık Olmayan Şirketlerde Kayıtlı Sermaye Sistemine İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ, (R.G. 19/10/2012-sayı 28446)

Özetle kayıtlı sermaye şirketlerinin bu sisteme geçtikleri tarihte sahip oldukları sermayeye başlangıç sermayesi, sermaye artırımları sonucunda halen ulaşılmış oldukları sermaye miktarına çıkarılmış sermaye ve genel kurul kararı gerekmeksizin sermayelerini artırabilecekleri hedef rakam olan sermaye miktarına kayıtlı sermaye tavanı denir[56].

Kayıtlı sermaye sisteminin anonim ortaklık için sağladığı en büyük fayda, özellikle çok ortaklı anonim ortaklıklarda, sermayenin değiştirilmesi için genel kurulun toplanıp karar alma ve bunun ticaret siciline tescili külfetini ortadan kaldırmasıdır. Ayrıca finansman ihtiyacını da daha hızlı ve pratik bir şekilde giderilebilmesini sağlar.

3. Anonim Şirkete Sermaye Olarak Getirilebilecek Unsurlar

Ortaklıklara sermaye olarak getirilebilecek unsurlar, temelde ortaklığın tabi olduğu sorumluluk türüyle yakından ilgilidir[57]. Ortakların, sadece ortaklığa karşı sermaye taahhütleriyle sorumlu olduğu (sınırlı sorumluluk) sermaye ortaklıklarında ortağın, malvarlığından getirebileceği (maddi edim) ve nakden değerlendirilebilen sermaye türlerinin getirilmesi düzenlenmişken; ortakların hem ortaklığa hem alacaklılara karşı malvarlığıyla sorumlu olduğu (sınırsız sorumluluk) kişi ortaklıklarında ise kişisel edimler de sermaye olarak getirilebilir.

Anonim şirketler tipik sermaye ortaklıklarıdır. Dolayısıyla maddi edimler sermaye olarak getirilebilirler. Bu maddi edimleri de nakdi ve ayni sermaye olarak iki ana kategoriye ayırabiliriz.

Para, yalnızca hukuki kavram değildir, aynı zamanda iktisadi bir kavramdır[58]. Bir ölçü birimi olarak para, mal ve hizmetlerin piyasa değerlerini ölçer ve ayrıca alım

---

[56] Kayar, s.401.

[57] Manavgat, s.344.

[58] Oruç Hami Şener," Ecash Sisteminde Üretilen Elektronik Paranın (Nakdi) Para Kavramı Bakımından Değerlendirilmesi", **DEÜ (Dokuz Eylül Üniversitesi) Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:9, Özel Sayı, 2007 (Elektronik Para), s.472. https://oruchamisener.com/wp-content/uploads/2021/09/ecash.pdf (Erişim tarihi:08/03/2022)

satıma da aracılık eder[59]. Bu paranın genel tanımıdır. Hukuki anlamda parayı ise Şener şöyle tanımlamaktadır: *"Daima devletin tanıdığı bir ödeme aracıdır[60]"*

Nakdi kuruluştan söz edebilmek için ortaklığın kuruluşunda, ortaklarca taahhüt edilen sermayenin tamamı nakit, yani paradan ibaret olması gerekir[61]. Eğer sermayenin tamamı nakit ise bir değer biçme süreci olmayacaktır. Bu nedenle nesnel açıdan şirket sermayesini en doğru yansıtan tür, nakdi sermayedir[62].

Anonim şirkette kurucular, ayni sermaye taahhüdünde de bulunabilirler[63]. Ayni sermaye; nakit sermaye dışındaki ekonomik bir değeri olan devredilebilir malvarlığı unsurlarıdır. Kısaca ayın sermaye, mal veya eşya demektir[64]. Ayni sermayenin kapsamında taşınır ve taşınmaz eşyalar ön plana çıkmaktadır; ancak ayni sermaye kavramının kapsamı çok daha geniştir ve çeşitli ekonomik haklar da bu kapsamda değerlendirilmektedir[65]. Ticaret ortaklıklarında sermaye koyma borcunun konusunu düzenleyen TTK 127. maddesi ile anonim şirketlerde ayni sermaye konulabilecek malvarlığı unsurlarını düzenleyen TTK 342. maddesi birlikte değerlendirildiğinde;

> *alacak, kıymetli evrak, sermaye şirketlerine ait paylar, taşınır ve taşınmaz mallar ile bunların üzerindeki faydalanma ve kullanma hakları, fikri mülkiyet hakları, ticari işletme, maden ruhsatnameleri ve bunun gibi ekonomik değeri olan diğer haklar, devredilebilir elektronik ortamlar, alanlar, adlar ve işaretler gibi değerler*

anonim şirketlere ayni sermaye olarak getirilebilir.

TTK 342. madde, anonim şirkete sermaye olarak getirilebilecek ayni sermaye unsurları düzenlerken bu malvarlığı unsurlarının hukuki durumunu genel hüküm olan TTK 127. maddeden daha farklı düzenlemiştir.

---

59 Çevik, 2002, s.139.

60 Şener, Elektronik Para, s.479. Yazar bu makalesinde elektronik paranın ismindeki "para" ibaresinden dolayı paraya benzediğini; ancak nakit para olarak kabul edilemeyeceğini savunmaktadır; çünkü yazar parayı, hukuk düzeninin ödeme aracı olarak tanıdığı, maddi görünüş şekli önemli olmayan, genel bir mübadele aracı olan hesap birimi olarak tanımlamaktadır. Bu tanım dolayısıyla elektronik paranın kanuni ödeme aracı seviyesine ulaşmadığı görüşündedir. Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik (R.G. 16/04/2021-sayı31456) de göz önünde tutulduğunda elektronik para resmi ödeme aracı olarak tanınmamaktadır. Dolayısıyla kanaatimce de elektronik paranın nakdi para olarak kabul edilmemesi gerekir.

61 Pulaşlı, Şerh, s.644.

62 Manavgat ve diğerleri, s.345.

63 Bazı anonim şirketlerin faaliyet gösterdikleri alanların daha özellikli olması nedeniyle ayni sermaye taahhüdü yasaklanmıştır. Bunlara örnek olarak finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketleri gösterilebilir. Bu şirketlerin sermayesinin nakden ve her türlü muvazaadan ari olarak ödenmiş olması gerekmektedir.

64 Pulaşlı, Genel Esaslar, s.63.

65 Özdamar, s.145.

Anonim şirkete getirilebilecek ayni sermayenin; "üzerinde sınırlı ayni bir hak, haciz ve tedbir bulunmayan, nakden değerlendirilebilen ve devrolunabilen nitelikte" olması gerekir. Anonim şirkete sermaye olarak bu özelliklere sahip olmayan unsurların getirilmesi, sermayenin korunması ilkesini ihlal eder[66]. Kanun koyucu sınırlı ayni hakların niteliği hususunda herhangi bir ayrım yapmadığından her türlü sınırlı ayni hak, söz konusu ayni sermayenin sermaye olarak ortaklığa getirilmesini engeller[67]. Sermaye, sermaye olmaya elverişli olmayan, bir anlamda görünüşte, yani fasat sermayeye karşı korunmaktadır[68]. TTK 127/1 maddesine bakıldığında esas itibariyle maddi olarak değerlendirilebilen her şeyin ticaret ortaklıklarına sermaye olarak getirilebileceği anlamı çıkmaktadır[69]. Oysa ki anonim şirketlerde kanun koyucu tabiri caizse ayni sermayenin sorunsuz olmasına önem vermiştir. Zira anonim şirketler için sermaye çok önemlidir ve sermayenin sorunsuz olması, sermayenin korunması ilkesinin uygulamaya yansımasıdır.

Ortaklığa ayni sermaye getirilmesi kuruluş sürecini nitelikli hale getirir. Hatta öğretide ayni sermayenin getirildiği kuruluş "nitelikli kuruluş" olarak adlandırılır[70]. Anonim ortaklığın sermayesi belirli olmalıdır; bu yüzden kanun koyucu eğer ayni sermaye getirilecekse bunun değerinin tespit edilmesi gerektiğini TTK 343.

---

66 TTK m.342'nin gerekçesi, Kaya ve Küçükaydın, s.314.

67 Oruç Hami Şener, **Yeni TTK Döneminde Anonim ve Limited Ortaklılara İlişkin Verilen Yargıtay Emsal Kararlarının Değerlendirilmesi**, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2020 (değerlendirme), s.34. Yargıtay 11. H.D. 2014/10640 E. 2014/17466 K. sayılı 12.11.2014 tarihli kararı şöyledir: *"Asliye Ticaret Mahkemesi'nin 2013/346 E. 2013/400 K.sayılı dosyasında dava konusu taşınmaz üzerine TTK 342/1.m. gereği sınırlı ayni bir hak, haciz ve tedbir bulunduğundan açılan davanın reddine karar verildiğini, oysa ipoteğin müvekkil tarafından çekilen krediye teminat olarak şirket lehine verildiğini, bu taşınmazın şirket ana sermayesine kaydedilmesinin şirket aleyhine bir sonuç doğurmayacağını ileri sürerek söz konusu gayrimenkulün 6102 sayılı TTK'nın 342 ve 343.maddeleri gereğince değerinin bilirkişi marifetiyle tespitine karar verilmesini talep etmiştir. Mahkemece tüm dosya kapsamına göre; taşınmazın mevcut hali ile üzerindeki sınırlı ayni hak nedeni ile TTK 342. maddesine göre ayni sermaye olarak konabilecek nitelikte olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir. Yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı, davacı vekilinin bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA karar verilmiştir."* https://ab15c3582884f0166d8091d7a5e1b218d43bcf26.vetisonline.com/yargitay-kararlari?KararTarihi1=12.11.2014&EsasNo1=2014&EsasNo2=10640&Merci=4067 (Erişim tarihi: 14/03/2022)
Karar esas olayda da görüldüğü gibi, üzerindeki sınırlı ayni hak ortaklık lehine getirilmiş olsa bile üzerinde herhangi bir sınırlı ayni hak, haciz veya tedbir bulunan ayni sermaye ortaklığa getirilemez.

68 Ünal Tekinalp, "Anonim Ortaklıkta Sermayenin Korunması İlkesi", **Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan**, 1. Baskı, Cilt: 2, İstanbul, 2010 (Sermayenin Korunması), s.1684.

69 Şener, Ortaklıklar, s.111.

70 Bkz. Pulaşlı, Genel Esaslar, s.287. Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.188.

maddesinde düzenlemiştir. Bu düzenlemeye göre *"konulan ayni sermaye ile kuruluş sırasında devralınacak işletmelere ve ayınlara değer biçilir."* Ortaklığa getirilecek ayni sermayeye, *"şirket merkezinin bulunacağı yerdeki asliye hukuk mahkemesince atanacak bilirkişiler değer biçecektir (TTK m.343)."* Bilirkişiler mahkemece atanacaktır[71]; yoksa kurucuların değer tespitini kendilerinin yapmalarının imkanı yoktur.

4. Sermaye Borcunun İfa Edilmemesi ve Sonuçları

Anonim şirket ortağının tek borcu kural olarak sermaye taahhüdüdür. Hukukumuzda, kanuni istisnalar dışında pay sahibine, sermaye taahhüdü dışında borç yüklenemeyeceğini düzenlenmiştir. Hukukumuzda buna tek borç ilkesi denir. Bu borcun istisnası ise primli (agiolu) paylar ve ikincil yükümlülüklerdir. Bu istisnalar dışında pay sahibinin borcu, sadece getirmeyi taahhüt ettiği sermayeden ibarettir. Bu borç ya kuruluşta ya da sermaye artırımlarında yasaya uygun olarak düzenlenen esas sözleşme veya katılma taahhütnamesinde yer alan taahhütten doğar[72].

Hukukumuzda sözleşme serbestisi ilkesi geçerlidir. Kişiler, sözleşme yapıp yapmamada da ve kanuni sınırlar çerçevesinde sözleşme içeriğini belirlemede özgür iradeye sahiptirler. Ayrıca taraflar sözleşmenin içeriğini TTK'de gösterilen sınırlar çerçevesinde özgürce belirleyebilirler. Son zamanlarda "shareholder agrement" olarak adlandırılan Türkçe'ye hissedarlar sözleşmesi olarak çevrilen, şirketin ortaklık yapısını düzenleyen bir atipik sözleşme türü yaratılmıştır; *"ancak kanunumuz anonim şirketlerde esas sözleşme düzenini egemen kılmayı, borçlar hukuku sözleşmeleriyle oluşturulabilecek yan düzenin esas sözleşme düzenini ortadan kaldırmasına sınırsız bir şekilde izin vermemeyi amaçlamaktadır[73]."* Dolayısıyla sözleşme serbestisi ilkesine dayanarak, kanuni istisnalar dışında, pay sahibine tek borç ilkesine aykırı yükümlülükler getirilemez.

---

[71] Kanun koyucu sermayenin korunması ilkesini göz önünde bulundurarak, taahhüt edilen ayni sermayenin tam değerinin, tatmin edici açıklamalarla ve hesap verilebilirlik ilkesi çerçevesinde hesaplanmasını ve bu değerin TL karşılığı ile tekabül ettiği pay miktarının belirtilmesini bu hüküm ile düzenlemiştir. Ayrıca değer biçmede kullanılan yöntem de raporda gösterilmelidir. Taahhüt edilen ayni sermayenin 342. maddeye uygun olup olmadığı göz önünde bulundurulmadır. Nihai olarak da bu değerlendirme raporu herkes için en adil sonucu içermelidir.

[72] Pulaşlı, Genel Esaslar, s.594.

[73] Bu hususta bkz. TTK m.480 gerekçesi, Kaya ve Küçükaydın, s.495.

Anonim şirketlerde getirilmesi taahhüt edilen nakdi veya ayni sermayenin ortaklığa fiilen getirilmesi pay sahiplerinin ortaklığa karşı temel sorumluluklarından bir tanesidir[74]. Sermaye koyma borcu ne şekilde taahhüt edilmişse o şekilde ifa edilmelidir[75]. Taahhüdün başka bir şekilde ifa edilmesi söz konusu olamaz[76]. Esas sözleşmeyle bir düzenleme yapılarak bu hususun aksi kararlaştırılabilir. Örneğin; taahhüt edilen ayni sermaye ya da bu ayni sermaye için bilirkişinin biçtiği değerin nakdi olarak getirilmesi kararlaştırılabilir.

Sermaye borcunun da vadesi ya esas sözleşmede gösterilir ya da genel kurul kararıyla belirlenir[77]. Eğer esas sözleşme ile vade belirlenmemişse TTK'nin sermaye taahhüdünün muacceliyetini düzenleyen hükümler uygulanır.

Ortak, eğer nakdi sermaye taahhüdünde bulunmuşsa, aksi kararlaştırılmadığı sürece, *"sermaye taahhüdünün en az %25'i tescilden önce, taahhüdün geri kalan kısmı ise tescil tarihinden itibaren 24 ay içerisinde ödenir (TTK m.344/1)."* Tescilden önce nakdi sermayenin en az %25'i ödenir; bu oranın artırılması mümkündür. Geri kalanının ise 24 ay içerisinde ödenmesi gerekir. 24 aylık süre kısaltılabilir; ancak uzatılamaz. Geri kalan sermaye borcunun ödeme tarihleri esas sözleşmede gösterilmişse bu tarihler TBK anlamında belirli vadedir; borç bu tarihte bir ihtara gerek olmaksızın muaccel olur[78]. Arta kalan sermaye borcunun ödeme tarihleri esas sözleşmede gösterilmemişse nakdi sermaye borcu TTK m.481 uyarınca YK (Yönetim Kurulu) tarafından yapılan ödeme çağrısı ile çağrı konusu bedel muaccel hale gelir[79].

Taşınmazların sermaye olarak getirilmesi halinde ise, taşınmaz esas sözleşmeyle taahhüt edilip tapuya şerh verilir. Ortaklığın ticaret siciline tescili taşınmaz ortaklık adına tapuda tescil edilir. *"Şirketin taşınmaz üzerinde tasarrufta bulunabilmesi için tescil gereklidir (TTK m.128/5)."*

Taşınırlar için ise 6102 sayılı TTK yeni bir düzenleme getirmiştir ve sermaye olarak taahhüt edilen taşınırların güvenilir bir kişiye tevdii edilmesi gerektiğini

---

[74] Esra Karakan, "Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Sermaye Koyma Borcunu Yerine Getirmemesinin Sonuçları", **Zirve Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 1, Eylül 2012, s.122. https://www.jurix.com.tr/article/3870 (Erişim tarihi: 03/03/2022)

[75] Güzin Üçışık, Aydın Çelik, **Anonim Ortaklıklar Hukuku II. Cilt**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022 (II.Cilt), s.396.

[76] Üçışık ve Çelik, II.Cilt, s.396.

[77] Bilgili ve Demirkapı, Şirketler Hukuku, s.333.

[78] Tekinalp, Sermaye Ortaklıları, s.389.

[79] Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.389.

düzenlemiştir (TTK m.128/2). *"Ortaklık tüzel kişilik kazanır kazanmaz malik sıfatıyla taşınır üzerinde tasarruf yetkisine sahip olacaktır (TTK m.128/4)."*

Sermaye olarak alacak hakkı getirildiğinde, "alacak hakkının temlikinin" esas sözleşmeye yazılması kazandırıcı işlem niteliğindedir ve ortaklığın ticaret siciline tescili ile birlikte anonim şirket, sermaye olarak getirilen alacağın alacaklısı olur[80]; ancak unutulmamalıdır ki anonim şirketlere vadesi gelmemiş alacak, sermaye olarak taahhüt edilemez.

Fikri mülkiyet hakları için ise ortaklık, *"tescille birlikte tüzel kişilik kazandığı andan itibaren bu haklar üzerinde malik sıfatıyla doğrudan tasarruf edebilecektir (TTK m. 128/4)."*

Ticari işletme, maden ruhsatnameleri, gemi, hava ve kara taşıtları gibi kendi özel sicili olan ayni sermayelerin ortaklığa getirilmesi için ise usulüne uygun düzenlenen esas sözleşmeyle taahhüt edildikten sonra kendi özel sicillerine şerh verilir ve ortaklık tüzel kişilik kazandıktan sonra ortaklık adına özel sicilde tescil yapılır.

Muaccel olan sermaye taahhüdünü yerine getirmeyen pay sahibi mütemerrit olacaktır ve artık ortaklığın taahhüdün yerine getirilmesini isteme ve ıskat hakkı gündeme gelecektir.

Yönetim kurulunun görevlerinden bir tanesi de pay sahibinin temerrüdü halinde, hangi yaptırımın uygulanacağına karar vermektir[81]. Yönetim kurulu temerrüt nedeniyle uygulanabilecek yaptırımlardan bir tanesini seçmelidir. Anonim şirket aynı anda bütün yaptırımlara başvuramaz; yani hem ıskat hem aynen ifa ya da icra takibi yaptırımları aynı anda uygulanamaz; bir tanesinin tercih edilmesi gerekir.[82]

a. Ödemeye Çağrı

Pay sahibi, muaccel olan sermaye borcunu yerine getirmezse temerrüde düşecektir. TTK 481. maddesi ile ödemeye çağrıyı düzenlemiştir. Bu hükme göre;

[80] Pulaşlı, Genel Esaslar, s.595.
[81] Çelik, s.147.
[82] Çelik, s.147.

çağrıyı[83] yapmaya yönetim kurulu[84] yetkilidir. Anonim şirket tüzel kişiliği, ortaklardan sermaye koyma borçlarını yerine getirmeleri talep etme hakkına münhasıran sahiptir[85]. Alacaklıların bu yönde bir talep hakkı yoktur. Çağrının yapılabilmesi için de yönetim kurulu çağrı yapılması konusunda bir karar almalıdır.

Esas sözleşmede başkaca bir düzenleme yoksa, bu çağrı ilan ile yapılır (TTK m.481). İlan ile kastedilen esas sözleşmede yazılı olan ile Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi ve yerel gazetede yapılan ilandır[86]. Esas sözleşmede başka bir düzenleme getirilmişse; örneğin taahhütlü mektup göndermek ya da noter aracılığıyla ihtarname çekmek gibi, TTSG (Türk Ticaret Sicil Gazetesi)'deki ilana ilaveten esas sözleşmedeki bu düzenlemeyi de uygulamak gerekir. Eğer esas sözleşme ile ilanların başka şekilde de yapılması kararlaştırılmışsa, bu şekilde ilan yapılmaması veya ilanın TTSG' de yapılmaksızın başka bir yolla yapılması, ihbarı hükümsüz kılar[87]. Ayrıca TTK m.481 gereğince ilanda, *"ödenmesi istenen sermaye borcunun oranı veya tutarı ve ödeme tarihi ile ödemenin nereye yapılacağı açıkça belirtilmelidir."* Ödeme tutarı, tarihi ve ödemenin nereye yapılacağının açıkça belirtilmesi önemlidir; aksi takdirde açık olmayan belirsiz ifadelerle yapılan çağrının bir hukuki sonuç doğurması beklenemeyeceği gibi pay sahibinin temerrüde düşürülmesinden de söz edilemez.

Yönetim kurulu bu çağrıyı eşit işlem ilkesine uygun olarak yapmalıdır. Eşit işlem ilkesi TTK 357. maddesi ile düzenlenmiş ve bu düzenlemeyle *"pay sahiplerinin eşit şartlarda eşit işlemlere tabi tutulması gerektiğini"* vurgulamıştır. Bu anlamda eşit işlem ilkesinin, mutlak bir eşitlik değil; pay sahiplerine mutlak aynı uygulanmayan,

---

[83] Uygulamada bu çağrıya apel denir. Yargıtay 11. H.D. 28.12.1984 tarih 1984/6507 E. 1984/6608 K. sayılı kararında eşitlik ilkesi bozulabileceği gerekçesiyle apel olmadan yapılan ödemelerin kural olarak kabul edilmemesi gerektiğini belirtmiştir. (https://www.hukukturk.com/yargitay-kararlari?KararTarihi1=28.12.1984&KararTarihi2=28.12.1984&EsasNo2=6507&Merci=4067, (Erişim tarihi: 08/03/2022) Kanaatimce 11. H.D.'nin bu görüşü yerinde değildir; zira sermaye payı taahhüdünün niteliği borçtur ve TBK m.96 gereğince taraflar aksini kararlaştırmadıkça borçlu borcunu erken ifa ederek de borcundan kurtulabilir. Dolayısıyla apel yani ödemeye davet çağrısı yapılmadan da borçlu borcunu ifa ederse, sermaye payı taahhüdünün ifası yerine getirilmiş olur. Hatta çağrı yapılmadan yerine getirilen ifa bir sermaye ortaklığı olan anonim şirketin lehinedir.

[84] TTK m.375 yönetim kurulunun devredilmez görev ve yetkilerini düzenlemiştir. Her ne kadar ödemeye çağrı bu devredilmez görev ve yetkilerden sayılmasa da bu husus devredilmez niteliktedir; çünkü sermaye koyma borcunun yerine getirilmesini talep hakkı münhasıran anonim şirket tüzel kişiliğine aittir (TTK m.481'in gerekçesinde bu yetkinin devredilemeyeceği açıkça belirtilmiştir.). Ayrıca yönetim kurulunun görev ve sorumluluklarından bir tanesi de sermayenin korunması ilkesine aykırı uygulamalardan kaçınmaktır. Dolayısıyla çağrıda bulunma münhasıran anonim şirket tüzel kişiliğine ait ve yönetim kurulunun devredilmez yetkilerindendir.

[85] Çelik, s.132.

[86] Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.389.

[87] Çelik, 133.

oransallık ilkesinin geçerli olacağı bir eşitlik durumu uyguladığı söylenebilir[88]. "Diğer bir ifade ile, pay sahipliği hakları ve hisse oranlarından bağımsız mutlak bir eşitlik değil, adalet temeline dayanan nispi bir eşitlik öngörülmüştür[89]." Dolayısıyla ödemeye çağrı nispi eşitlik temelinde yapılmalıdır. Yani ödemeye çağrının mütemerrit olmuş tüm ortaklara yapılmaması ya da ortaklar arasında ödeme oranı, zamanı ve temerrüd faizi gibi konularda farklılıklar bulunması durumunda eşit işlem ilkesi göz ardı edilmiş olur[90]. Ortaklık esas sözleşmesi ile bazı paylara, sermaye borçlarının ödenmesi şartlarında bir fark öngörülmemişse, aynı gruba dahil pay sahiplerinden aynı oranda ve aynı vadelerde ödeme istenecektir[91]. Mahkemeden, eşit işlem ilkesine aykırı olan kararların batıl olduğunun tespiti istenebilecektir (TTK m.391).

b. İfa Davası ve İcra Takibi

Anonim şirketlerde, *"pay bedelini ifa borcu ve ifa etmemenin hüküm ve sonuçları"* TTK 480.-483. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler arasında pay sahibinin taahhüdünü yerine getirmemesi durumunda ifa davası açma veya icra takibinde bulunma hakkı düzenlenmemiştir; ancak ticaret şirketleri için genel hüküm olan TTK m.128/7 ortaklığın, her pay sahibinden taahhüdünü yerine getirmesini isteyebileceği gibi bunu dava edebileceğini de belirtmiştir. Dolayısıyla genel hükümlere dayanarak ortaklık tüzel kişiliğinin, taahhütte bulunan pay sahibinden bu taahhüdü yerine getirmesini isteme, gerekirse dava ve icra takibi yoluna başvurma hakkı vardır.

Anonim şirket, taahhüdünü yerine getirmeyen pay sahibinden taahhüdünü yerine getirmesini isteyebilir ve bunun için nakdi sermaye taahhütlerini gecikme faiziyle birlikte ödenmesini, taşınırların teslimini ve taşınmazların tescilini dava ve icra yoluyla talep edebilir[92]. Temerrüdün sonuçlarını düzenleyen TTK 482. madde hükmü gereği *"sermaye koyma borcunu süresi içinde yerine getirmeyen pay sahibi,*

---

88 Cafer Eminoğlu, "Anonim Şirket Pay Sahipleri Açısından Eşit Şartlarda Eşit İşlem İlkesi", **Ticaret ve Fikri Mülkiyet Dergisi,** Cilt: 1, Sayı: 1, 2015, s.80. https://dergipark.org.tr/tr/download/issue-file/2587 (Erişim tarihi: 04/03/2022)

89 Eminoğlu, s.80.

90 Çelik, 135.

91 Çevik, 2002, s.828.

92 Çelik, s.140.

ihtara gerek olmaksızın, temerrüt faizini[93] *ödemekle yükümlüdür";* ancak unutulmamalıdır ki temerrüt faizi sadece nakdi sermaye koyma borcunun ifa edilmediğinde talep edilebilir. Ayni sermaye borcunun temerrüdünde, gecikme faizi talep edilemez. Temerrüt faizi nakdi sermayenin temerrüdüne ilişkindir[94]. Ortaklığın temerrüt faizi talep edebilmesi için ihtara gerek olmadığı gibi herhangi bir zarara uğraması da gerekmez. Burada temerrüt faizini ödeme borcu, kanundan doğan bir borçtur[95]. Esas sözleşmede sermaye taahhüdünün ifası için bir vade belirlenmişse bu belirli vadenin dolmasıyla, belirlenmemişse ödemeye çağrı için gönderilen ihtarda belirlenen sürenin geçmesiyle temerrüt faizi işlemeye başlar.

Temerrüde düşülmesi durumunda pay sahiplerinin cezai şart ödemek zorunda kalabilirler; ancak bunun için esas sözleşmede temerrüde düşen ortağın cezai şart ödeyeceğine dair hüküm bulunması gerekir. Ayrıca aynen temerrüt faizinde olduğu gibi cezai şart da ifa davası ya da icra takibi ile istenebilir.

Pay sahibinin temerrüdü durumunda eğer anonim şirketin temerrüt nedeniyle aşkın bir zararı söz konusu olursa; bu zararını temerrüde düşen pay sahibinden tazminat olarak isteyebilmesi mümkündür[96]. Zira TTK m.482/4 *"şirketin tazminat hakları saklıdır."* diyerek bu hususu düzenlemiştir; ancak aşkın zararın talebinde, temerrüt faizinden farklı olarak pay sahibinin kusurlu olması gerekir. Kusursuz olarak temerrüde düşen pay sahibi, munzam zararı ödemekten kaçınabilir. Burada

---

[93] Temerrüt faizi oranı taraflarca sözleşme ile kararlaştırılabilir; eğer böyle bir belirleme olmamışsa oran mevzuata göre belirlenecektir. 19/12/2005 tarih 2005/9831 karar sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (R.G. 30.12.2005 - sayı 26039) ile yasal temerrüt faizi %9 olarak belirlenmiştir. TBK m.120/2 gereğince tarafların sözleşme ile kararlaştıracakları temerrüt faizi bu yasal oranın %100 fazlasını aşamaz; ancak TTK ticari işlerde faiz oranının serbestçe belirlenebileceğini düzenlemiştir. Ticaret kanunu, borçlar kanununa göre özel hüküm niteliğinde olduğundan ticari işlerde faiz TTK m.8'e tabidir ve serbestçe kararlaştırılabilir. TTK'de düzenlenen tüm hususlar ticari iş sayıldığından sermaye payı taahhüdünün yerine getirilmemesi durumunda ödenecek temerrüt faizi oranı esas sözleşmede serbestçe belirlenebilir. Esas sözleşmede böyle bir belirleme olmamışsa 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun gereğince T.C. Merkez Bankasının 31 Aralık günü kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı yasal faiz oranından daha yüksek ise ticari işlerde faiz oranı bu avans faiz oranı üzerinden istenebilir. Sonuç olarak sermaye payı taahhüdü ticari iş olduğundan mütemerrit ortak ticari işlerde faiz oranına tabi olacak ve adi işlerden daha yüksek oranda faiz ödemek zorunda kalacaktır.

[94] Esasen TBK temerrüde ilişkin genel hükümler içerir. TBK m. 118/1'e göre borçlu, temerrüde düşmekte kusurunun olmadığını ispat ederse gecikme tazminatı ödemekten kurtulacaktır; ancak TTK, TBK'ye göre özel hükümler içerir ve temerrüde düşen pay sahibinin ihtara gerek kalmadan gecikme faizi ödeyeceğini düzenlemiştir. Bu yüzden TBK hükümlerinden farklı olarak burada taahhütte bulunan pay sahibinin temerrüde düşmede kusurunun bulunup bulunmadığına bakmamak gerekir. Kusuru olmasa dahi temerrüde düşen pay sahibi gecikme tazminatı ödemelidir.

[95] Üçışık ve Çelik, II.Cilt, s.421.

[96] Çelik, s.143.

sözleşmeye dayalı bir borç ilişkisi olduğundan TBK gereğince ispat yükü mütemerrit pay sahibindedir. Ayrıca munzam zararın talep edilebilmesi için temerrüt nedeniyle ortaklık bir zarara uğramalıdır. Eğer nakdi sermaye koyma borcu yerine getirilmemişse bu zararın gecikme faiziyle karşılanamayan kısmı tazminat olarak istenebilir; ancak ayni sermaye koyma borcu yerine getirilmemişse temerrüt faizi söz konusu olamayacağı için ortaklık temerrüt nedeniyle oluşan tüm zararını tazminat olarak talep edebilir. Temerrüt nedeniyle zarara uğrayan ortaklık pay taahhüdünde bulunan ortağa ihtar göndererek aşkın zararı talep edebilir.

c. Iskat

Iskat, ortağın sermaye payını ödemede temerrüde düştüğü zaman başvurulacak yollardan bir tanesidir. Iskatın anlamı düşürme demektir[97]. Iskatı; pay bedelini ödemede temerrüde düşen ortağın, yalnızca temerrüde düştüğü paylar bakımından pay sahipliği sıfatının, dolayısıyla bu paya bağlı hakların düşürülmesi olarak tanımlayabiliriz[98]. Başka bir ifadeyle ıskat, "sermaye koyma borcunun ifasında temerrüde düşen pay sahibinin, yaptığı kısmi ödemelerden doğan haklarından yoksun bırakılması ve payının satılıp yerine bir başkasının alınması müeyyidesine denir[99]."

Çıkarma ve çıkma terimi ile ıskat karıştırılmamalıdır. Çıkarma, kişi ortaklıklarında uygulanan ve ortak ile onun kişisel özelliklerine de vurgu yapan[100] ve pay sahibinin iradesi dışında olan bir yaptırımdır. Çıkarma, ortaklığın varlığının korunması amacıyla uygulanmaktadır; dolayısıyla sermayenin önemli olduğu, ortağın kişiliğinin hiçbir öneminin bulunmadığı anonim ortaklığın yapısına yabancıdır[101]. Çıkma, bir ortağın kendi iradesiyle ortaklıktan ayrılmasıdır[102]. TTK anonim şirketler için çıkmayı düzenlememiştir. Ayrıca ortakların çıkmaya ilişkin bir ortaklık ana sözleşmesi kuralı düzenleme girişimleri, TTK 340. maddesindeki emredici hükümler

---

97 Tanım için bkz. Türk Dil Kurumu Sözlükleri, https://sozluk.gov.tr (Erişim tarihi: 08/03/2022)
98 Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.390.
99 Aytekin Çelik, "Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma", **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 17, Sayı: 2, 2009 (çıkarılma), s.174. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/262727 (Erişim tarihi: 08/03/2022)
100 Cenker Değirmenci, **Anonim Ortaklıkta Iskat**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2006, s.13.
101 Değirmenci, s.13.
102 Şener, Değerlendirme, s.315.

ilkesine (çelik korse kuralına) takılır ve geçerli olmaz[103]. Iskat ise sermayenin korunması ilkesinin uygulanmasına hizmet eder ve ortaklığın malvarlığının korunması amacıyla ilişkilidir.

Iskat yaptırımının uygulanmasında pay bedelini ödemede temerrüt ön şarttır[104]. Yukarıda da belirttiği gibi pay taahhüdünün ödenmesi için esas sözleşmede belirli bir vade varsa bu vadenin dolmasıyla, esas sözleşme ile böyle bir düzenleme yapılmamışsa ödemeye çağrı ihtarının yapılması ve bu davet ile verilen sürenin geçmesiyle ortak temerrüde düşer. Ortağın temerrüdü ile artık pay sahibine hangi yaptırımın uygulanacağına karar verilecektir.

Anonim şirket pay sahibinin, pay bedelini ödediği; yani temerrüde düşmediği paylar bakımından, pay sahipliği sıfatının düşürülmesi mümkün değildir[105]. Pay sahipliği sıfatının sona ermesi, sadece ıskat yaptırımının uygulanacağı paylar için söz konusudur[106]. Pay sahibi sadece bedellerinin ödenmesinde temerrüde düştüğü paylar için ıskat edilecektir. Bedelini ödediği paylar için ıskat edilemez; bu paylar bakımından pay sahipliği sıfatı devam eder. Ayrıca ıskat yaptırımının söz konusu olabilmesi için mutlaka pay bedelini ödemede temerrüde düşülmesi gerekir; başkaca bir nedenden dolayı ıskat yaptırımının uygulanması mümkün değildir[107].

Iskat, yönetim kurulu tarafından karara bağlanacaktır[108]. Yönetim kurulu, pay sahibinin ortaklıktan ıskatına karar verirse TTK m.483 gereğince, *"mütemerrit pay sahibine yeniden ödeme için çağrıda bulunulması gerekir."* Bu ihtar TTSG'de ve ortaklığın internet sitesinde yayımlanır ve pay sahibinden taahhüdünü yerine getirmesi istenir[109]. Bununla birlikte ortağa bir aylık süre verilir (TTK m.483/1) ve ihtarda bu bir aylık süre içerisinde taahhüt yerine getirilmezse pay sahibinin ilgili paylara ilişkin haklardan yoksun kalacağı belirtilir[110].

---

[103] Şener, Değerlendirme, s.316.

[104] Özge Yakupoğlu Eren, **Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2022, s.41.

[105] Mevci Ergün, **Anonim Şirketler Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s.774.

[106] Ergün, s.774.

[107] Değirmenci, s.9.

[108] Yakupoğlu Eren, s.53.

[109] TTK m.483/2 hükmü gereğince nama yazılı pay senetlerinin sahiplerine bu davet ve ihtar, ilan yerine iadeli taahhütlü mektupla ve internet sitesi mesajı ile yapılır. Mektubun alındığı tarihten itibaren mütemerrit pay sahibinin 1 aylık süresi başlar.

[110] Yargıtay 11. H.D. 2014/1258 E. 2014/12518 K. sayılı 30.06.2014 tarihli kararında TTK m.483 gereğince gönderilen ihtarnamede 1 aylık süre yerine 30 günlük süre verilmesini ve apel ödemesinin yerine getirilmemesi halinde ıskat kararının uygulanacağının belirtilmemesini ıskat kararının butlanı

Burada TTK m.481 ödemeye çağrı ile TTK m.483/1'deki ıskat yaptırımı uygulanabilmesi için gönderilen ödemeye çağrının farklı ihtarlar olduğu unutulmamalıdır. TTK 481. madde ile düzenlenen pay sahibini temerrüde düşürmek için gönderilen ihtardır. Bu ihtar yapılmayıp pay sahibi temerrüde düşürülmeden ıskat için yeniden ödemeye çağrı ve bir aylık süre verilmesi için ihtar yapılamaz. Ortak temerrüde düşürülmeden yapılan ıskat ihtarı hiçbir sonuç doğurmaz[111]. Sadece tek bir ihtar ile pay sahibini hem temerrüde düşürmek hem de ıskat yaptırımını uygulayabilmek için bir ay süre tanımak mümkün değildir[112]. Bir aylık süre verilmesi nispi emredici bir hükümdür ve daha az süre verilemezken daha uzun bir süre verilmesi

olarak kabul etmiştir. Söz konusu karar şöyledir: *"Dava, 6762 sayılı TTK'nın 408. maddesi gereğince ıskat edilen ortağın açtığı ıskat kararının yok hükmünde olduğunun tespiti davası olup mahkemece yazılı gerekçe ile davanın reddine karar verilmiştir. Ancak, davacıya 10.07.2011 tarihinde bakiye borcunu ödemesi için noterden ihtarname gönderilmiş ise de bu ihtarnamede TTK'nın 407. maddesine aykırı olarak 1 ay değil 30 gün süre verilmiştir. Ayrıca yine ihtarnamede apel borcunun ödenmemesi halinde TTK 407-408. maddeleri uyarınca işlem yapılacağı belirtilmiş ise de davacının ıskat edileceği belirtilmemiştir. Oysa, apel borcunu ödemeyen ortak aynı yasanın 407/2 maddesi gereğince ıskat edilebileceği gibi haklarından mahrum edilebilir veya yerine başka ortak alınabilir ve kendisine verilmiş hisse senedi varsa bunlar iptal edilebilir. Davalı şirket bu haklarından hangisini kullanacağını ihtarnamede göstermemiştir. A.. şirketlerde pay borcunun ödenmemesi nedeniyle ıskata ilişkin hükümler emredici niteliktedir. Bu nedenle TTK'nın 407 ve 408. maddelerinde öngörülen şekle aykırılık halinde ıskat sonucu doğmaz. Bu durumda, 10.03.2011 tarihinden önce bir ihtarname gönderilerek davacının temerrüde düşürülmediği, 10.03.2011 tarihli ihtarnamenin ise sonuç doğurmayacağı gözetilerek karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu şekilde karar verilmesi doğru olmamış bozmayı gerektirmiştir."* Karar her ne kadar 6762 sayılı TTK döneminde verilmiş olsa da bu konuda 6102 sayılı TTK'da esaslı bir değişiklik yapılmamıştır. https://www.hukukturk.com/yargitay-kararlari?EsasNo1=2014&EsasNo2=1258&Merci=4067 (Erişim tarihi: 21/04/2022)

[111] 11. H.D. 23/11/1982 tarih E.4697/K.4895 sayılı kararı *"Temerrüde düşürülmeyen ortağa, TTK'nın408. maddesinde öngörülen ihtar yapılamaz; eğer yapılmışsa hiçbir hukuki sonuç doğurmaz."* Karar için bkz. Eriş, s.2503.

[112] Yargıtay 11. H.D. 2014/10338 E. 2015/6915 K. sayılı 14.05.2015 tarihli kararı şöyledir: *"Temerrütün söz konusu olabilmesi için de bakiye sermaye borcunun ödenmesi konusunda yetkili organın bir karar alması ve bunu sözleşmede öngörülen usul ve şekilde talep etmesi, uygulamadaki ifade ile, apel işlemini yapması gerekir. Şayet anasözleşmede, sermaye borcunun ödeme süreleri ve miktarı duraksamaya neden olmayacak biçimde belirlenmiş ise pay sahibine ihtar gerekmeksizin temerrüt oluşur. Temerrüte düşen ortağa, yönetim kurulu tarafından 6762 sayılı TTK'nun 37. maddesinde yazılı gazete ile anasözleşmenin öngördüğü biçimde ilan suretiyle bir ay içinde ödemeye davet ve aksi halde haklarından mahrum edileceğinin ve ortaklıktan çıkarılacağının ihtar edilmesi gerekmektedir."* https://www.hukukturk.com/Goster?v=GE95G9I7kOm (Erişim tarihi: 08/03/2022)

Yargıtay 11. H.D. 2012/14911 E. 2014/4093 K. sayılı 04.03.2014 tarihli kararı şöyledir: "*Sermaye borcunu ödemeyen bir pay sahibinin ıskat edilebilmesi için öncelikle temerrüte düşürülmesi gerekir. Temerrütün söz konusu olabilmesi için de bakiye sermaye borcunun ödenmesi konusunda yetkili organın bir karar alması ve bunu anasözleşmede öngörülen usul ve esaslar doğrultusunda talep etmesi, uygulamadaki ifade ile apel işleminin yapılması gerekir."*

https://www.hukukturk.com/Goster?v=GE95G7yNq2C (Erişim tarihi:08/03/2022) Yargıtay kararlarında da belirtildiği üzere ıskat kararının uygulanabilmesi için önce pay sahibinin temerrüde düşürülmesi bunun içinde usulüne uygun apel çağrısının yapılması daha sonra da ıskat ihtarında bulunup ödeme için 1 aylık süre verilmesi gerekir.

mümkündür[113]. Eğer bir aydan daha kısa bir süre verilirse, bu husus ıskat kararının butlanına yol açabilir[114]. Bu ıskat ihtarı ilgili pay sahibine ihtar edilmiş olsa bile, temerrüde düşen pay sahibinin ıskat edilmesi zorunlu değildir[115]. Yönetim kurulu diğer yaptırımlara da başvurabilir.

Mütemerrit pay sahibi, verilen bu bir aylık süre içinde sermaye borçlarını ödemeyecek olurlarsa, yönetim kurulu bu pay sahiplerini kısmi ödemelerinden doğan haklarından mahrum ederek ıskat edebilir[116]. *"Iskat kararı almaya ve söz konusu payı satıp yerine başkasını almaya yönetim kurulu yetkilidir (TTK m.482/2)."* Alınan ıskat kararı, ilgili pay sahibine ihtar edilecektir. Yeniden ödemeye davet ihtarından farklı olarak, ıskat kararı ihtar edilmişse bu karardan dönülemez. Iskat kararı, bozucu yenilik doğuran bir haktır. Dolayısıyla bu karar mütemerrit pay sahibine bildirildikten sonra geri alınamaz[117].

Iskatın yaptırımının en önemli sonucu, pay sahibinin bedelini ödemede mütemerrit olduğu paylar bakımından, "pay sahibi" olmanın kendisine verdiği tüm hakları kaybetmesidir[118]. Unutulmamalıdır ki ıskat yaptırımı sadece bedeli ödenmemiş paylar için uygulanacaktır. Ortağın sadece bu paylar bakımından pay sahipliği sıfatı sona erer. Bedeli ödenmiş paylar bakımından ortak sıfatı devam edecektir. Dikkat edilmesi gereken diğer bir nokta ise pay sahipliği sıfatının sona ermesidir; yoksa payın temsil ettiği hak itfa edilmez. Söz konusu pay yönetim kurulu tarafından satılır. Payın temsil ettiği hakkın değil de pay sahipliği sıfatının sona erdirilmesi, ileride detaylı olarak inceleneceği üzere çalışmamızın konusu olan sermayeni azaltılması ile ilgilidir.

---

[113] Kanaatimce daha uzun süre verilmesi konusunda yönetim kurulunun dikkatli davranması gerekir; çünkü eğer bu süre oldukça uzun olarak belirlenirse sermaye taahhüdünün geç ifası kendisinden beklenen yararın gerçekleşmemesine neden olabilir. Bu da sermayenin korunması ilkesine ters düşecektir ve yönetim kurulunun sorumluluğu gündeme gelebilir.

[114] Özge Karaege, "Iskat Kararının Hukuka Aykırılığının Yaptırımı", **DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan**, Cilt: 1, Özel Sayı, s.2314. https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2019/09/OZGE-KARAEGE.pdf (Erişim tarihi:10/03/2022)

[115] Değirmenci, s.6.

[116] Üçışık ve Çelik, II.Cilt, s.262.

[117] Üçışık ve Çelik, II.Cilt, s.264.

[118] Kemal Şenocak, "Anonim Ortaklıkta Iskat Kararının Sonuçları", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 11, Sayı: 1, s.281. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/789773 (Erişim tarihi:10/03/2022)

C. Sermayenin Korunması İlkesi ve Sermayenin İadesi Yasağı

Anonim şirkette ve hatta tüm sermaye şirketlerinde en önemli ilkelerden birisi sermayenin korunması ilkesidir[119]. Aslında bu ilkeyle ilgili bir terminoloji sorunu vardır. Korunması gerekenin ortaklığın tüm malvarlığı mı, yoksa sadece esas sermayesi mi olduğu, başka bir ifade ile ilkenin "malvarlığının korunması" olarak mı yoksa "sermayenin korunması" olarak mı isimlendirilmesi gerektiği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır[120]. Bu ilke dar anlamda esas sermayenin korunması anlamındadır. Korunan, doğrudan doğruya taahhüt edilmiş bulunan sermaye rakamıdır[121]. Geniş anlamda ise, malvarlığının korunması anlamına gelir. Geniş anlam malvarlığının "bağlı olduğu" şeklinde açıklanır[122]. Bağlı olmak ile, alacaklıların güvencesinin sadece sermaye değil ortaklık tüm malvarlığı olduğu ve bu malvarlığının ortaklık konusunun elde edilmesine özgülenmiş bulunduğu kastedilir[123].

Türk hukuk öğretisinde bu ilkeyi ifade etmek üzere "malvarlığının korunması" terimi sıklıkla kullanılır[124]. Kıta Avrupası sistemine dahil ülkelerin çoğunda ise "sermayenin korunması" terimi kullanılmaktadır[125]. Esas sermaye, ortaklığın temel kıstası durumundadır; ama unutulmamalıdır ki sermaye bilançonun pasifinde yer alan kalemlerden yalnızca bir tanesidir. Malvarlığının korunması, sadece esas sermaye ölçüsüyle sınırlı değildir[126]. Sermayenin korunması ilkesinden anlaşılması gereken ortaklık "tüm özvarlığının" korunmasıdır[127].

> *Zira sermaye teriminin yaygın kullanılış anlamlarından bir tanesi de sermaye ortaklıkları bakımından esas sermaye veya esas sermayenin karşılığını teşkil eden varlıkların ötesinde, sahip olunan özvarlığın tamamına karşılık gelmektedir[128]."*

---

[119] Şener, Ortaklıklar, s.314.
[120] Şehriali Çelik, s.121.
[121] Ünal Tekinalp, "Anonim Ortaklıkta Sermayenin Korunması İlkesi", **Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan**, 1. Baskı, Cilt: 2, İstanbul, 2010 (Sermayenin Korunması), s.1689.
[122] Tekinalp, Sermayenin Korunması, s.1689.
[123] Tekinalp, Sermayenin Korunması, s.1689.
[124] Ali Murat Sevi, **Anonim Ortaklıkta Sermayenin Oluşturulması ve Pay Sahiplerine İade Edilmesi Yasağı**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2013 (İade Yasağı), s.73.
[125] Sevi, İade Yasağı, s.73.
[126] Ahmet Türk, **Anonim Ortaklıkta Sermaye Kaybı Ve Borca Batıklığın Hukuki Sonuçları TTK m.324**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 1999 (Sermaye Kaybı), s.55.
[127] Sevi, İade Yasağı, s.74.
[128] W. Henry Ballantine ve S. George Hills, **Corporate Capital and Restrictions Upon Dividens Under Modern Corporation Law Review**, Cilt 23, Sayı 3, 1935, s.231'den aktaran Sevi, İade Yasağı, s.74.

Ortaklığın alacaklılara karşı sorumluluğu açısından önem taşıyan kavram ise hukuki anlamda malvarlığıdır[129]. Burada belirtilen anlamıyla sorumluluk, şirket alacaklılarının takip edebilecekleri kişi ya da kişiler ile alacaklarını karşılamak üzere başvurabilecekleri malvarlığı değerlerini ifade eder[130]. Zaten bu husus TTK m.329/1'de açıkça belirtilmiştir.

Anonim şirket ortaklarının tek borcu sermaye taahhüdüdür ve ortaklığa karşıdır. Pay sahiplerinin ortaklık alacaklılarına karşı herhangi bir sorumlulukları yoktur. Bu nedenle ortaklık alacaklıları sadece ortaklığın malvarlığına yönelebilirler[131]. Anonim şirketlerde sermayenin korunması ilkesinin ortaya çıkma sebebi de bu yüzdendir; pay sahiplerinin, ortaklık borçlarından ötürü hiçbir sorumlulukları yoktur. Sermayenin korunması ilkesinin amacı pay sahiplerinin sınırlı sorumluluğu nedeniyle alacaklılara karşı ortaklığın kendisinin sorumlu olmasından dolayı, alacaklılarının risk altında bulunan menfaatlerinin korunmasıdır[132]. Gerek şirketin tüm malvarlığının gerek sermayenin korunmasının öncelikli olarak şirket alacaklılarına hizmet ettiği hususunda bir tereddüt bulunmamaktadır[133]. Bununla birlikte, sermayenin korunması ilkesinin sadece ortaklık alacaklılarını koruduğu söylenemez[134]. Bu ilke, ortaklık alacaklılarıyla birlikte pay sahipleri ve ortaklık tüzel kişiliğini de korumaktadır. Zira bu ilkenin ortaya çıkma amacı, sınırlı sorumluluk sistemi olsa da anonim şirketlerin ekonomik-sosyal değeri olduğu da unutulmamalıdır. Anonim şirketler; bölünüp dağılmış durumda, üretime katkıda bulunmayan veya elverişli olmayan küçük tasarrufları bir ortaklık organizasyonu ile bir araya getirmek suretiyle, işletme sermayesine dönüştürebilir ve yaratıcı yatırımlara yol açabilir[135]. Bu doğrultuda TTK hem alacaklıların hem de ortaklık tüzel kişiliği ve pay sahiplerinin yararına olmak üzere sermayenin korunması ilkesini benimsemiştir.

İlkeyi somutlaştıran hükümler, yani TTK'de sermayenin korunmasına yönelik konulan hükümler hemen hemen anonim şirketlerle ilgili tüm alanlara yayılmıştır[136]. Sermayenin korunması düşüncesiyle kanun koyucu bazı önlemler düzenlemiştir. Bu

[129] Türk, Sermaye Kaybı, s.55.
[130] Bilgili ve Demirkapı, Şirketler Hukuku, s.175.
[131] Şener, Ortaklıklar, s.314.
[132] Sevi, İade Yasağı, 71.
[133] Şehriali Çelik, s.126.
[134] Şehriali Çelik, s.126.
[135] Çevik, Şirketler Hukuku, s.346.
[136] Tekinalp, Sermayenin Korunması, s.1696.

önlemleri ortaklığın kuruluş öncesine ve sonrasına ait olmak üzere iki gruba ayırabiliriz. Ortaklığın kuruluş öncesine ait önlemlere; "kuruluşta sermayenin tamamının taahhüt edilmesi (TTK m.332/1), ayni sermayeye mahkemece atanan bilirkişilerce değer biçilmesi (TTK m.343), sermayesiz sermaye ortaklığı olamayacağı prensibinden hareketle nakden taahhüt edilen sermayenin en az %25'inin tescilden önce ödenmesi (TTK m.344/1), itibari değerinin altında bir bedelle pay çıkarılamaması (TTK m.347), kuruculara sermayenin azalması sonucunu doğuracak menfaat sağlanamaması (TTK m.348), sermaye taahhüdünün ifasında temerrüde düşülmesinde belirli yaptırımların düzenlenmesi (TTK m.480-483)" örnek gösterilebilir. Ortaklığın kuruluşundan sonraki önlemlere ise; "sermaye kaybı durumlarında yönetim kurulunun tedbir alması gerekliliği (TTK m.376), kanundaki istisnai haller dışında ortaklığın kendi paylarını iktisap edememesi (TTK m.379), sermayenin iadesi yasağı (TTK m.480/3) bedelleri ödenmemiş paylar için hamiline yazılı pay senedi çıkarılamaması (TTK m.484/2), esas sermaye için faiz ödenmesi yasağı (TTK m.509/1), kar payının sadece net dönem karından ya da serbest yedek akçelerden dağıtabilmesi (TTK m.509/2), genel kanuni ve ihtiyari yedek akçe ayrılması gerekliliği (TTK m.519)" örnek gösterilebilir. Önlemlerden de anlaşılacağı üzere sermayenin korunması ilkesi geniş kapsamlı bir ilkedir ve bu ilke aslında ortaklığın malvarlığını koruyan düzenlemelerden oluşmaktadır[137]. Sermayenin azaltılması ile ilgili olan tedbir ise sermayenin iadesi yasağıdır. Bu yüzden sadece sermayenin iadesi yasağı üzerinde duracaktır.

"Sermayenin korunması ilkesi, hukukumuzda, sermayenin pay sahiplerine doğrudan veya dolaylı olarak iade edilemeyeceği (sermayenin iadesi yasağı) kuralı ile somutlaşır[138]." Anonim şirketler hukukunda sermayenin geri verilmesi kavramı, en geniş ifadesiyle, şirkete sermaye olarak getirilenlerin pay sahiplerine iade edilmesidir[139]. Kanun koyucu, ortaklık alacaklılarını korumak ve esas sermayenin ortaklık malvarlığının altına düşmesini önlemek amacıyla, TTK m.480 hükmü ile, pay sahiplerinin ortaklığa ödemiş oldukları sermaye paylarını geri isteyemeyeceğini

[137] Bilgili ve Demirkapı, Şirketler Hukuku, s.179.
[138] Tekinalp, Sermayenin Korunması, s.1682.
[139] Birsen Ok, "Anonim Şirket Tüzel Kişisi Pay Sahiplerine Şirkete Sermaye Olarak Getirdiklerini İade Edebilir mi?", **Prof. Dr. Ali Güzel'e Armağan**, 1. Baskı, Cilt II, Beta Yayınları, İstanbul, Nisan 2010, s.1461.

hükme bağlamıştır[140]. Bu yasak TTK'nin pay bedelini ifa borcu ve ifa etmemenin sonuçlarını düzenleyen maddeleri arasında düzenlenmiştir. TTK m. 480/3 hükmü şöyledir; *"Pay sahipleri sermaye olarak şirkete verdiklerini geri isteyemezler; tasfiye payına ilişkin hakları saklıdır."*

Sermayenin iadesi yasağının temelinde sermayenin korunması ilkesi vardır. Bu yasak sermayenin korunması ilkesini somutlaştıran emredici bir kanun hükmüdür; çünkü sermayenin korunması sadece belirli miktarda ve kanunda yazan özelliklere sahip sermayenin ortaklığa getirilmesini değil; ortaklık faaliyetlerinin devamı boyunca bu getirilen sermayenin korunmasını da gerektirir. Bu gerekliliğin yerine getirilmesi için getirilen sermaye üzerinde ortaklığın ve pay sahiplerinin her türlü tasarrufta bulunması, özellikle sermayenin pay sahiplerine keyfi bir şekilde dağıtılması ve dolayısıyla ortaklık alacaklılarının menfaatlerini ihlal edecek nitelikte işlemlerin gerçekleştirilmesi engellenmelidir[141]. Unutulmamalıdır ki; ortaklık malvarlığı, alacaklıların tek güvencesidir. Ortaklık alacaklıları, alacakları için pay sahiplerinin şahsi malvarlıklarına yönelemezler. Sermayenin iadesi yasağı özünde alacaklılar lehine bir yasaktır; ancak sadece alacaklıları değil, pay sahiplerini ve ortaklığın sermayesini dolayısıyla ortaklığın varlığını da korumaktadır. Bu yasak pay sahiplerinden bazılarına sermayenin iadesi yapılarak, pay sahipleri arasında ortaya çıkabilecek eşitsizliği de önlediği için ortaklık alacaklıların menfaatleriyle birlikte pay sahiplerinin menfaatlerini de korumaktadır[142]. Ayrıca alacaklıları ve pay sahiplerinin menfaatlerini koruması yanında bir sermaye ortaklığı olan anonim şirket sermayesinin azalmasını yani ortaklığın içinin boşaltılmasını da önleyerek aslında ortaklık tüzel kişiliğinin varlığını da korumaktadır.

Bu yasağın kapsamına ilk olarak pay sahiplerinin, payları için getirdikleri ayni veya nakdi sermaye girer. Yani ortaklık kurulurken getirilmesi taahhüt edilmiş esas sermaye (bilançonun pasif kısmında yazan) miktarı pay sahiplerine geri iade edilemez. Anonim şirket ortağı, ödediği sermaye miktarı için şirketten alacaklı olmaz[143]. Tek borç ilkesini düzenleyen TTK 480. maddenin birinci fıkrası bağlamında anonim şirket ortağının borcu, pay bedeli ve eğer primli pay çıkarılmışsa pay bedelini aşan primdir.

[140] Üçışık ve Çelik, II.Cilt, s.423.
[141] Ok, s.1464.
[142] Ok, s.1464.
[143] Üçışık ve Çelik, II.Cilt, s.424.

Dolayısıyla prim (agio), sermaye taahhüdü kapsamındadır ve sermayenin iadesi yasağına tabidir. Kanun koyucu esas sermayenin korunmasının güçlendirilmesi, ortaklığın kendi kendini finanse edebilme imkanının artırılması ve özellikle kriz dönemlerine hazırlık, bu süreçte ortaklığın mali yapısının bozulmasını önleme ve kriz dönemlerini ortaklığın atlatabilmesini sağlayabilme amacıyla kanuni yedek akçeler ayırması yükümlülüğünü öngörmüştür[144]. Bu genel kanuni yedek akçe, *"sermayenin veya çıkarılmış sermayenin yarısını aşmadığı takdirde, sadece zararların kapatılmasına ve işler iyi gitmediği zamanlarda işletmeyi devam ettirmeye yönelik önlemler almak için kullanılır (TTK m.519/3)."* Bu hüküm bağlamında "kanuni yedek akçelerin sermayenin yarısına kadar olan karşılığı", kanunen bağlı malvarlığıdır ve iade yasağı kapsamındadır. Kanuni yedek akçelerin sermayenin yarısına kadar olan karşılığı da ortaklara açık ya da gizli olarak dağıtılamaz. Sonuç olarak sermayenin iadesi kapsamına pay sahiplerinin ortaklığa getirdikleri nakdi veya ayni sermaye (yani ortaklık esas sermayesi), agio ve kanuni yedek akçelerin sermayenin yarısına kadar olan karşılığı da girer.

Kanun koyucu, pay sahiplerinin esas sözleşmede açıkladıkları taahhütlerinin şirkete, kuruluşu sırasında ve gerçek değerinde getirilmesini sağlamak için çeşitli tedbirler öngördüğü gibi, onlara daha sonradan herhangi bir şekilde iadeyi önlemek için de çeşitli tedbirler öngörmüştür[145]. Bu tedbirlere örnek olarak; "sermayenin azaltılması prosedürüne uyulmaksızın sermaye karşılığının pay sahiplerine geri verilememesi, esas sermaye karşılığında faiz ödenmesinin yasak olması (TTK m.509/1), ortaklığın kanuni istisnalar dışında kendi paylarını iktisap edememesi (TTK m.388/1), payların iktisabı amacıyla ortaklığın başka bir kişiyle konusu ödünç, avans veya teminat verilmesi olan hukuki işlemler yapamaması (TTK m.380/1), ortaklığın tek pay sahibi olacak şekilde kendi paylarını iktisap edememesi (TTK m.338/3)" verilebilir. Sermayenin iadesi yasağını dolanmak amacıyla pay sahibine anonim şirkete bağlı bir başka işletmeden ödeme yapılması ya da anonim şirketin pay sahibinin yakınlarına bu amaçla ödeme yapması yasak kapsamında değerlendirilmelidir[146]. Ayrıca kanuna aykırı yapılan her türlü kar dağıtımı ve ortağa, ortaklıkla yaptığı bir

[144] Sevi, İade Yasağı, s.435.
[145] Ok, s.1461.
[146] Üçışık ve Çelik, II.Cilt, s.424-425.

sözleşme dolayısıyla sağlanan emsallerine göre haklı ve meşru görülmeyecek menfaatler de sermayenin iadesi yasağını ihlal eder[147].

Sonuç olarak anonim şirketlerde çıkma veya çıkarılma düzenlenmediğinden[148] şirket tasfiye edilmeden veya sermayenin azaltılmasına gidilmeden pay sahibine pay bedelinin iadesi yasaktır. TTK açıkça tasfiye payı almayı bu yasağın istisnası

[147] Tekinalp, Sermayenin Korunması, s.1682-1683.

[148] Yargıtay 11. H.D. 2016/11973 E. 2018/4076 K. sayılı 29.05.2018 tarihli kararı şöyledir: *"Davacı vekili, müvekkilinin davalı ...'nin ortağı olduğunu, müvekkilinin adı geçen şirketin ortaklığından ayrılmaya karar verdiğini, ihtarname ile keyfiyeti adı geçen şirket yönetimine bildirdiğini, davalı şirketin hiçbir ticari amacı olmadığını, müvekkiline yüksek bedelden şirket hisseleri satılarak müvekkilinin yanıltıldığını, resmi olarak anonim şirket gibi görünen şirketin hiçbir faaliyeti olmayan şirket ana merkezi dahi olmayan hayali şirket olduğunu, müvekkilinin şirket ortaklarına ulaşamadığını, müvekkili ile şirket ortakları arasında yapılan sözleşmede şirket ortağı olan müvekkilinin istediği zaman ortaklıktan sebepsiz ayrılabileceği ve ... olduğu 400.000,00 Euro ve daha sonra ... olduğu 150.000,00 Euro bedelin makul bir sürede ödeneceği karar alındığını ileri sürerek müvekkilinin davalı şirket ortaklığından ayrılmasına izin verilmesine karar verilmesini talep ve dava etmiştir. Mahkemece tüm dosya kapsamına göre; anonim şirketlerde ortaklıktan çıkmaya dair yeni TTK'da bir düzenleme bulunmadığı, sermeye olarak şirkete verilenlerin geri istenilemeyeceği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Kararı, davacı vekili temyiz etmiştir. Davacı vekilinin bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA karar verildi."* https://ab15c3582884f0166d8091d7a5e1b218d43bcf26.vetisonline.com/ yargitaykararlari?KararTarihi1=29.5.2018&EsasNo 1=2016&EsasNo2= 11973 &Merci=4067 (Erişim tarihi: 18.03.2022)

Yargıtay 11. H.D. 2016/5637 E. 2017/4700 K. sayılı 25.09.2017 tarihli kararı şöyledir: *"Mahkemece Dairemiz bozma ilamı, iddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre; 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 405/2. maddesine göre pay sahipleri, sermaye olarak şirkete verdiklerini geri isteyemeyecekleri, anonim şirketlerde ortağın payını devretme dışında şirketten çıkmasına imkan veren yasal bir düzenleme bulunmadığı, bu nedenle anonim şirket ortağının dolaylıda olsa şirketten ayrılması ve kendisine ayrılma payı ödenmesinin mümkün olmadığı, bu tür davaların yönetim kuruluna da yöneltilemeyeceği, davacının maddi zarar isteminin ispat edilemediği, manevi tazminat yönünden ise ceza davasında davacının adı altında bulunan imzanın kim tarafından atıldığı tespit edilemediği gibi dosya kapsamına göre de davacının kişilik haklarının zedelendiğinden bahsedilmesi mümkün görülmediğinden davanın reddine karar verilmiştir. Kararı davacı vekili temyiz etmiştir. Dosyadaki yazılara, mahkemece uyulan bozma kararı gereğince hüküm verilmiş olmasına ve delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre, davacı vekilinin bütün temyiz itirazları yerinde değildir. Yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı, davacı vekilinin bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA karar verildi."* https://ab15c3582884f0166d8091d7a5e1b218d43bcf26.vetisonline.com/yargitaykararlari?KararTarihi1=25.9.2017&EsasNo1=2016&EsasNo2=5637&Merci=4067 (Erişim tarihi: 21/03/2022)

Yargıtay 11. H.D.'nin 6102 ve 6762 sayılı TTK dönemine ait kararlarında da görüleceği üzere kanunumuz anonim şirketlerde çıkmayı düzenlememiştir. Ortakların, ortaklık esas sözleşmesine böyle bir hüküm koyarak çıkma durumunu düzenlemeleri de mümkün değildir; çünkü bu husus TTK m.340 emredici hükümler ilkesine ters düşer. (Doktrinde bu ilkeye çelik korse kuralı da denmektedir.) Ortağın, çıkması mümkün olmadığı gibi ortaklığa getirdiği sermayeyi de geri alması mümkün değildir. Zira anonim şirketler sermaye ortaklıklarıdır ve önemli olan sermayedir; pay sahiplerinin kişiliklerinin bir önemi yoktur. Bu yüzden kanun bu hususta; kişi ortaklıkları ve bir sermaye ortaklığı olmasına rağmen karma bir yapıda olan ve kişi ortaklıklarına ait bazı özellikleri haiz olan limited şirketlerden farklı olarak anonim şirketlerde çıkmayı ve sermayenin iadesini düzenlememiştir. İstisnai haller hariç anonim şirketlerde sermayenin iadesi mümkün değildir.

saymıştır[149]. Ortaklık son bulduğunda tasfiye sürecinde tüm borçlar ödendikten sonra eğer arta kalan şeyler olursa ortaklara getirdikleri sermaye bedelleri geri verilebilir. Diğer bir istisna ise sermayenin azaltılmasıdır. İleride belirtileceği üzere kanuni prosedüre uyularak yapılan sermayenin azaltılması; sermayenin iadesi yasağının istisnasını teşkil eder.

II. ÖZKAYNAK VE YEDEK AKÇE KAVRAMLARI

Bilanço açığının kapatılması, sermayenin azaltılmasının başlıca nedenlerindendir. İleride detaylı olarak inceleneceği üzere bir anonim şirketin sermayesinde kayıplar meydana gelebilir ve bu kayıplar nedeniyle sermayenin azaltıması yoluna gidebilir. Sermayede oluşan bu kayıpların varlığının tespit edilmesinde özkaynak değeri ile esas sermaye ve kanuni yedek akçeler toplamının karşılaştırılması gerekir. TTK'de sermaye kaybının tanımı yapılmamıştır; ancak sermaye kaybı durumunu düzenleyen TTK m.376/1 *"...sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının yarısının zarar sebebiyle karşılıksız kaldığı anlaşılırsa ..."* demektedir. Kaybın tespiti için sermaye ile kanuni yedeklerin toplamı kadar anonim şirkette varlık bulunup bulunmadığının tespiti önemlidir[150]. Ayrıca ikinci bölümde yedek akçelerin çözülüp kullanılmasının sermayenin azaltımı olup olmadığı konusunun da üzerinde durulacaktır. Dolayısıyla özkaynak ve yedek akçe kavramlarına değinmekte fayda vardır.

A. Özkaynak Kavramı

Özkaynak muhasebe alanına ait bir kavramdır. Özsermaye ya da özvarlık olarak da ifade edilir[151].

---

[149] Bu iki istisna dışında TTK m.510 hazırlık dönemi faizi ve ortaklıkların birleşmesi halinde pay sahiplerine ödenen TTK m.140/2 ile TTK m.141 ayrılma akçesi sermayenin iadesi yasağını ihlal etmez.

[150] Raziye Aksu Özkan, "Anonim Şirkette Sermaye Kaybının Tespit Edilmesi", **AÜHFD**, Cilt: 70, Sayı:3, 2021 (Tespit), s.724. https://dergipark.org.tr/tr/pub/auhfd/issue/65489/884837 (Erişim tarihi:16/05/2022)

[151] İpek Türker, "Öz Kaynaklar: Kuramsal Yapı Ve Türkiye Mevzuatında Uygulama Deneyimi", **Muhasebe ve Denetime Bakış**, Cilt:15, Sayı:47, 2016, s.67. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1869731 (Erişim tarihi: 01/06/2022)

Şirket temelde iki farklı kaynakla finanse edilir. Bunlar işletme içi ve işletme dışı kaynaklardır[152]. Pay sahiplerine ait yani işletme içi olan varlıkları finanse etmekte kullanılan kaynaklar öz kaynaklardır[153]. Başka bir ifadeyle varlıklar üzerinde pay sahiplerinin talep haklarını ifade eden kaynaklara özkaynaklar denir[154]. Yani pay sahiplerinin işletmedeki haklarını temsil eder[155].

Ortaklığın faaliyetleri özkaynaklar ile yürümektedir[156]. Bu yüzden özkaynaklar, ortaklık için temel fon kaynağıdır. Zaten özkaynakların temel işlevlerinden bir tanesi ortaklık için finansman olmasıdır[157].

Özkaynaklar temel olarak iki farklı kaynaktan oluşur[158]. Bunlar sermaye ve yedeklerdir[159]. Bu kaynaklar ile borçlar arasındaki fark özkaynakları oluşturur. Yani özkaynaklar, tüm yükümlülükler düşüldükten sonra varlıklar üzerinde kalan haklardır[160]. Varlıklardan borçların düşülmesi sonucunda kalan değerdir.

Bilanço, bir şirketin belirli bir dönemdeki mali durumunu gösterir. Bilançonun varlıkları elde etmek için sağlanan kaynaklar bölümünün temel unsurlarından birisi özkaynaklardır[161]. Bilanço tekniği bakımdan özkaynaklar bilançonun pasif kısmında yazar. Özkaynaklar; ödenmiş sermaye, sermaye yedekleri, kar yedekleri, geçmiş yıl karları, geçmiş yıl zararları, net dönem karı kalemlerinden oluşur[162].

---

[152] Türker, s.66.

[153] Ercan Bayazıtlı, Orhan Çelik, Kadir Gürdal, **Genel Muhasebe**, 4. Baskı, Siyasal Kitapevi, Ankara, 2022, s.497.

[154] Bayazıtlı ve diğerleri, s.497. Türker, s.66.

[155] Banu Sultanoğlu ve Yıldız Özerhan, "Muhasebe Teorisi Ve Yenı Kavramsal Çerçeveye Göre Varlık, Borç Ve Özkaynak Kavramlarının Tanımı Ve Sunumu", **Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi**, Cilt:40, Sayı:2, s.326. https://dergipark.org.tr/t r/pub/muiibd/ issue/42432/511034 (Erişim tarihi: 01/06/2022)

[156] Selin Gürel, **Anonim Ortaklıklarda Mali Yapının Bozulması** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aralık 2011, s.11.

[157] Yunus Kılıç, "Özkaynak ile Finansman", **Finansal Yönetim: Temel Teoriler ve Açıklamalı Örnekler,** (Ed. Aysel Gündoğdu), 1. Baskı. Seçkin Yayınevi, Ankara, 2017, s.308. https://www.researchgate.net/profile/Yunus-Kilic-2/publication/321289694_ Ozkaynak_ile_F inansman/ links/5a1954c10f7e9be37f977758/Oezkaynak-ile-Finansman.pdf (Erişim tarihi: 01/06/2022)

[158] Bayazıtlı ve diğerleri, s,498.

[159] Bayazıtlı ve diğerleri, s,498.

[160] Orhan Sevilengül, **Genel Muhasebe**, Gözden Geçirilmiş 19. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2020, s.558.

[161] Türker, s. 68.

[162] Bayazıtlı ve diğerleri, s.500.

Ödenmiş sermaye, şirket kurulurken pay sahipleri tarafından taahhüt edilen sermaye miktarı ile henüz ifa edilmemiş miktarı arasındaki farktır[163]. Pay sahiplerinin sermaye olarak verdiği değerlerin izlendiği hesaptır[164]. Bu hesap grubunda pay sahiplerinin ifalarıyla ve sermayeyle ilgili değişiklikler yer alır[165].

Sermaye yedekleri hesap grubunda ise hisse senedi ihraç primleri, ortaklık payları ve yeniden değerleme değer artışları gibi sermaye hareketleri dolayısıyla ortaya çıkan ve pay sahiplerine dağıtılmayan tutarlar izlenir[166]. Bu hesap grubunda hisse senedi ihraç primleri, hisse senedi iptal karları, maddi duran varlık yeniden değerleme artışları, iştirakler yeniden değerleme artışları, maliyet bedeli artış fonu ve diğer sermaye yedekleri kalemleri yer alır.

Kanun, ortaklık esas sözleşmesi ve genel kurul kararıyla dağıtılmayıp yedek olarak ayrılan kar, kar yedekleri hesap grubunda gösterilir[167]. Karşılaşılabilecek risklere karşı önlemler alınması açısından kar yedekleri büyük önem taşır. Kar yedekleri hesap grubu yasal, statü, olağanüstü, diğer kar yedekleriyle özel fonlar kalemlerinden oluşur.

Geçmiş yıl karları hesap grubunda yedek hesaplarına alınmayan ve pay sahiplerine dağıtılmamış geçmiş faaliyet dönemlerinde ortaya çıkan kar tutarları izlenir. Geçmiş yıl zararları hesap grubunda ise geçmiş faaliyet dönemlerinde ortaya çıkan dönem net zararları izlenir. Yani bir faaliyet döneminde elde edilen kar ya da zarar yeni bir döneme geçildiğinde geçmiş yıl kar ya da zararı olarak muhasebeleştirilir[168].

Net dönem karı hesap grubunda ise şirketin faaliyet dönemi içerisindeki elde ettiği kar ya da katlandığı zarar izlenir. Bu hesap grubu dönem net karı ve dönem net zararı kalemlerinden oluşur.

Esas sermaye ile özkaynaklar arasındaki ilişki önemlidir. Esas sermaye, ortaklık sözleşmesiyle belirlenmiş sabit bir rakamdır. Oysa özkaynaklar değişim gösterirler. İşletmenin varlıklarında meydana gelen değişimler özkaynaklar tutarını da

[163] Okan Gelmedi ve Mahmut Kalenderoğlu, **Genel Muhasebe**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş Yedinci Baskı, Agon Bilgi Akademisi, Ankara, 2016, s.452.
[164] Sevilengül, s.560.
[165] Bayazıtlı ve diğerleri, s.560.
[166] Gelmedi ve Kalenderoğlu, s.456.
[167] Gelmedi ve Kalenderoğlu, s.458.
[168] Bayazıtlı ve diğerleri, s.506.

değiştirir. Faaliyet dönemi içerisindeki işletmeye yapılan yatırımlar, kar değişimi ve dağıtımı özkaynaklar tutarını azaltır ya da artırır; çünkü bu durumlar özkaynakları oluşturan kalemleri değiştirmektedir. Bir şirketin mali durumundaki bozulmanın tespitinde sermaye ile özkaynaklar arasındaki ilişki esas alınır[169]; çünkü özkaynaklar varlıklar ile borçlar arasındaki farktır. Bu fark ortaklık faaliyet gösterdikçe değişecektir. Esas sermaye ise sabittir. Dolayısıyla sermaye kaybının gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit etmek için özkaynak değeri ile esas sermayenin karşılaştırılması gerekir[170].

B. Yedek Akçe Kavramı

Yedek akçeler hem hukuk hem de muhasebe alanı ait bir kavramdır. Muhasebe açısından yedek akçeler aslında özkaynaklara dahildirler. İleride sermaye kaybının hesaplanmasında hangi yedeklerin dikkate alınacağı ile yedeklerin çözülüp kullanılmasının sermayenin azaltılması sayılıp sayılmayacağı üzerinde durulacaktır. Dolayısıyla yedek akçe kavramı sermayenin azaltılması bakımından önemli bir kavramdır. Bu yüzden çalışmamızda ayrı bir başlık altında incelenecektir.

Hukukumuzda tacirlerin basiretli iş adamı gibi davranma yükümlülüğü vardır. Basiretli hareket etme şöyle tanımlanabilir: "bugünün ve geleceğin hal ve durumlarını gerçekçi bir şekilde değerlendirebilmek[171] ve bu değerlendirmeye uygun hareket edebilmek." Buna göre tacir, işlemlerini yaparken bugünün ve yarının koşullarını bir tacirden beklenecek özeni göstererek değerlendirebilmeli ve ticari işlerinde gerekli tüm ekonomik ve hukuki tedbirleri almalıdır.

Bir tacir olan anonim şirketler hem faaliyetlerini gerçekleştirdikleri günleri hem de faaliyetlerinin devamı için geleceği düşünmek zorundadırlar[172]. Zira ticari hayat her zaman iyi gitmeyebilir. Her tacir gibi anonim şirketler de gelecek faaliyetlerini düşünerek ileride karşılaşılabilecek ekonomik ve ticari krizlere ya da çıkmazlara, kazanç elde ettiği yıllardan ayrılan para ile karşı koymak ve bu şekilde

[169] Türk, Sermaye Kaybı, s.10.
[170] Gürel, s.18.
[171] Necdet Özdemir ve Naci Kınacıoğlu, **Türk Ticaret Hukuku (Başlangıç Hükümleri)**, 5. Baskı, Emel Matbaacılık, Ankara, 1984, s.62.
[172] Çevik, 1988, s.1036.

tedbirli davranmak yükümlülüğü altındadırlar[173]. Bu tedbirlerden birisi de yedek akçe ayrılmasıdır.

Hukukumuzda yedek akçenin tanımı açıkça yapılmamış; ancak hangi amaçlar ile hangi oranlarda ayrılabileceği gösterilmiştir[174]. Genel olarak yedek akçe; meydana gelebilecek zararların teminatı olmak, öngörülen ya da öngörülemeyen zararları kapatmak, şirketin faaliyetlerinin devamını ve gelişmesini sağlamak için ayrılan kıymetlerdir[175]. Bir nevi şirketin "sigorta tazminatı" niteliğindedir[176].

Yedek akçe, "esas sermayeyi aşan net malvarlığıdır[177]." Daha açık bir anlatımla yedek akçe, ortalığın özkaynaklar kalemini, meydana gelebilecek zarar ve kayıplara karşı sağlam tutarak pay sahiplerine ve üçüncü kişilere herhangi bir ödeme yapılmadan kanun, esas sözleşme ya da genel kurul kararına dayanarak TTK'deki yasal sınırlar çerçevesinde ayrılan ve ortaklık esas sermayesini aşan net malvarlığıdır[178]. Bu bakımdan yedek akçeler, bir "ek sermaye" niteliğindedirler[179]; ancak esas sermaye ile karıştırılmaması gerekir. Zira esas sermaye ile yedek akçelerin kaynağı farklıdır. Esas sermaye, pay sahiplerinin ortaklığa getirmeyi taahhüt ettiği veya getirdiği sermayedir. Yedek akçeler ise pay sahiplerinden bağımsız olarak ortaklık tüzel kişiliğinin faaliyetleri sonuncunda elde edilen kardan[180] veya kar olarak değerlendirilen hususlardan ayrılan kıymetlerdir.

Yedek akçe türleri şöyledir: Ayrılmalarını öngören kaynak bakımından "kanuni, esas sözleşmeye dayanılarak ayrılan (ihtiyari) ve genel kurul kararıyla (olağanüstü) ayrılan yedek akçeler" olarak üçe, kullanış amaçları bakımından "genel amaca bağlı ve belirli amaca bağlı yedek akçeler" olarak ikiye, bilançoda yer alış türleri bakımından "açık ve gizli yedek akçeler[181]" olarak ikiye ve son olarak da

---

[173] İsmail Doğanay, Türk Ticaret Kanunu Şerhi 2. Cilt, Yeniden İncelenip Genişletilmiş 2. Baskı, Olgaç Matbaası, Ankara 1981, ss.1036-1037.

[174] Tuncer ve Ulusoy, Senar Çağıran Tuncer ve Yasin Ulusoy, "Yedek Akçeler", **DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Şeref Ertaş'a Armağan**, Cilt: 19, Özel Sayı-2017, s.1974.

[175] Doğanay, 2. Cilt, s.1036.

[176] Doğanay, 2. Cilt, s.1036.

[177] Üçışık ve Çelik, II.Cilt, s.525.

[178] Üçışık ve Çelik, II.Cilt, s.525.

[179] Aydın Çelik, s.68.

[180] TTK m.519 gereğince kanuni yedek akçe, net dönem karından ayrılır. Net dönem karı, garisafi kardan o hesap dönemine ait amortismanlar, karşılıklar, şirkete ait vergiler ve geçmiş yıllara ait zararlar çıkarıldıktan sonra geriye kalan miktardır.

[181] 6102 sayılı TTK gizli yedek akçe ayrılmasını düzenlememiştir; ancak anonim şirketin aktifleri bilançoda rayiç bedellerinden daha aşağıda kaydederek gizli yedek akçe ayırması mümkündür.

ayrıldıkları kaynak bakımından "kar ve sermaye yedekleri" olarak ikiye ayrılırlar. Çalışmamızda yedek akçeler ayrılmalarını öngören kaynak bakımından yapılan ayrıma göre incelenecektir.

1. Kanuni Yedek Akçeler

Kanuni yedek akçeler, TTK hükümlerine göre ayrılması zorunlu olan yedek akçelerdir. Bu yedeklerin ayrılması konusunda ortaklığın takdir yetkisi yoktur[182]. Kanun tarafından ayrılması emredilen zorunlu yedeklerdir[183]. Esas sözleşmeyle ya da genel kurul kararıyla bu hükümlere aykırı düzenlemeler yapılamaz[184].

Kanuni yedek akçeler TTK m.519 ve 520'de düzenlenmektedir. TTK m.519/1 hükmüne göre ayrılan yedeklere I. tertip ya da genel kanuni yedek akçe de denilmektedir[185]. TTK m.519/1*"Yıllık kârın yüzde beşi, ödenmiş sermayenin yüzde yirmisine ulaşıncaya kadar genel kanuni yedek akçeye ayrılır."* demektedir. Bu hükme göre ortaklık, kar elde ettiği takdirde yedek akçe ayırmak zorundadır[186]. Metindeki kar ifadesinden ortaklığın faaliyet dönemi sonunda elde ettiği kar mı yoksa bu kardan vergiler ve zararlar düşüldükten sonraki kar mı olduğu belirsizdir[187]. Bu karı, vergi ve geçmiş yıl zararları düşüldükten sonra ulaşılan kar olarak kabul etmek gerekir[188]. Vergi

---

[182] Raziye Aksu Özkan, **"Anonim Şirkette Genel Kanuni Yedek Akçe Kavramına Bağlanan Hukuki Sonuçlar"**, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:23, Sayı:1, 2021 (Sonuçlar), s.346. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1649613 (Erişim tarihi: 01/06/2022)

[183] Tuncer ve Ulusoy, s.1978.

[184] Üçışık ve Çelik, s.530. Doğanay, 2. Cilt, s.1049.

[185] Tuncer ve Ulusoy, s.1979.

[186] Üçışık ve Çelik, II. Cilt, s.529. Aksu Özkan, Sonuçlar, s.1978.

[187] Hasan Karslıoğlu, "Anonim Şirkette Kar Payının Hesaplanması ve Dağıtım İlkeleri" **Ankara Barosu Dergisi**, Cilt:77, Sayı:3 2019 (İlkeler), s.203. https://dergipark.org.tr/tr/pub/abd/issue/51348/652544 (Erişim tarihi: 01/06/2022)

[188] Karslıoğlu, İlkeler, s.203. Ayrıca TTK m.509/2'nin gerekçesi şöyledir: *"...Safî" sözcüğü açık olmakla birlikte "kâr" kavramının bir sıfatla tanımlanması gerektiği haklı olarak ileri sürülmektedir. Hangi kâr? Dönem kârı mı yoksa bilânçoda geçen yıldan aktarılan kârı da içerebilecek olan bilânçodaki kâr mı? "Dönem kârı" bu tartışmaları ortadan kaldıracak açıklıktadır. "Net" kelimesi ise Tasarının başka maddelerinde kullanılan ve uluslararası literatürde geçerli olan terim ile de uyumu sağlamaktadır. İkinci fıkrada, olağanüstü, yani genel kurulun kendi takdiri ile ayırdığı yedek akçeler dahil, şirketin isteğiyle ayrılan tüm yedek akçeler uygulamamızda "dağıtılmak amacıyla" ayrıldıkları belirtilmeden "amaçsız olarak" yedek akçe hesabına alınmaktadır. Başka bir deyişle, şirketin iradesi gereği yedek akçe hesabına alınan kârlarda "dağıtılma amacı" hiçbir zaman belirtilmemektedir. Böyle bir uygulama yoktur. Bu sebeple yorum güçlüklerine ve bazı yanlış anlamalara yol açmamak için Tasarıda "serbest yedek akçelerden" ibaresi tercih edilmiştir. Kâr payı, vergisi verilmek şartıyla, yeniden değerleme, enflasyon düzeltmesi gibi fonlardan da dağıtılabilir. Ancak, bunlar Tasarıda düzenlenmemiş, dağıtım*

ve geçmiş yıl zararları düşüldükten sonra bilanço kar gösteriyorsa ortaklık, kanunda gösterilen tavana kadar yedek akçe ayırmak zorundadır. Tavan, ödenmiş sermayenin yüzde yirmisidir. Bu tavana ulaşıldıktan sonra zorunluluk ortadan kalkar[189]. Tavana ulaşıldıktan sonra esas sözleşmeye hüküm konulmak kaydıyla bu yedekler ayrılmaya devam edilebilir. Bu durumda artık ihtiyari (isteğe bağlı) yedek akçe söz konusu olur[190]; ancak herhangi bir sebeple yedek akçe miktarı ödenmiş sermaye miktarının beşte birinin altına düşerse TTK m.519/1'e göre yedek akçe ayırma zorunluluğu yeniden başlar[191].

TTK m.519/2, birinci fıkradaki sınıra ulaşıldıktan sonra ayrılacak yedekleri düzenlemiştir Bu düzenlemeye göre:

> *(2) Birinci fıkradaki sınıra ulaşıldıktan sonra da;*
> *a) Yeni payların çıkarılması dolayısıyla sağlanan primin, çıkarılma giderleri, itfa karşılıkları ve hayır amaçlı ödemeler için kullanılmamış bulunan kısmı,*
> *b) Iskat sebebiyle iptal edilen pay senetlerinin bedeli için ödenmiş olan tutardan, bunların yerine verilecek yeni senetlerin çıkarılma giderlerinin düşülmesinden sonra kalan kısmı,*
> *c) Pay sahiplerine yüzde beş oranında kâr payı ödendikten sonra, kârdan pay alacak kişilere dağıtılacak toplam tutarın yüzde onu, genel kanuni yedek akçeye eklenir."*

TTK m.519/1 uyarınca genel kanuni yedek akçe ayrıldıktan sonra TTK m. 519/2 a bendi gereğince yeni payların çıkarılması dolayısıyla sağlanan primin, çıkarılma giderleri, itfa karşılıkları ve hayır amaçlı ödemeler için kullanılmamış bulunan kısmı genel kanuni yedek akçeye eklenir. Aynı hükmün b bendi gereğince ıskat sebebiyle iptal edilen pay senetlerinin bedeli için ödenmiş olan tutardan, bunların yerine verilecek yeni senetlerin çıkarılma giderlerinin düşülmesinden sonra kalan

---

kuralları ilgili mevzuatta öngörülmüştür. Bu sebeple anılan fonları ayrıca zikretmek gereği duyulmamıştır. Tasarıdaki "net dönem kârı" ibaresiyle her şeyden önce bilânço zararı düşüldükten sonra kalan kâr kastedilmiştir. Anonim şirkette, bilânçoda geçmiş yıl zararı/zararları varken, yıllık kâr dağıtılamaz. Bu yasak sermayenin korunması ilkesi gereğidir ve anonim şirketlere ilişkin evrensel bir kuraldır. "Net kâr"ın vergi öncesi veya vergi sonrası kârı ifade etmesi ise bir şirketler hukuku sorunu değildir." https://www.muglabarosu.org.tr/Upload/files/pdf/TTK%20Madde%20Gerek%C3%A7eleri.pdf (Erişim tarihi: 01/06/2022)

[189] Yaşar Karayalçın, **Muhasebe Hukuku**, Genişletilmiş 2. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Sevinç Matbaası, Ankara, 1988, s.114.

[190] Mehmet Nedim Uygur, Erkan Uzun, Fatih Ekinler, "Çalışanlar ve İşçiler Lehine Ayrılan Yedek Akçeler: Vergisel Yönü ve Muhasebeleştirilmesi", **Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 10, Sayı:19, 2023, s.23. https://www.uysad.com/FileUpload/as907385/File/106-_uygur___uzun___ekinler_calisanlar_ve_isciler_lehine_ayrilan_yedek_akceler.pdf (Erişim tarihi: 01/06/2022)

[191] Üçışık ve Çelik, II. Cilt, s.530.

kısmı genel kanuni yedek akçeye eklenir. Aynı hükmün c bendine göre ikinci bir yedek akçenin ayrılması zorunludur. Bu yedeklere uygulamada II. tertip yedek akçeler de denilmektedir[192]. İkinci tertip olarak isimlendirilen bu yedeklerin ayrılması için ortaklığın kar dağıtımı kararı alması gerekir[193]. Ortaklık kar dağıtımı kararı almamışsa bu yedekler ayrılmazlar. Pay sahiplerine yüzde 5 oranında kar payı dağıtıldıktan sonra kardan pay alacak kişilere dağıtılacak toplam tutarın yüzde onu, kanuni yedek akçeye eklenir. Bu yedek akçenin ayrılmasında sadece o dönemdeki net dönem karı dikkate alınmaz[194]. Geçen yıldan aktarılan yedek akçeler ve kar da dikkate alınır[195].

Ayrılması zorunlu yedek akçelerden diğeri ise TTK m.520/1'de düzenlenmiştir. Bu hükme göre: *"Şirket, iktisap ettiği kendi payları için iktisap değerlerini karşılayan tutarda yedek akçe ayırır."* İleride belirtileceği üzere bir ortaklığın kendi paylarını iktisap etmesi TTK'de özel olarak düzenlenmiştir; çünkü bu husus dikkat edilmesi gereken ciddi bir işlemdir. Bu yüzden de kanun koyucu iktisap edilen değerleri karşılayan tutarda yedek akçe ayrılmasını öngörmüştür. Bu yedekler, ortaklıkça iktisap edilen paylar elden çıkarılır ya da itfa edilirse iktisap değeri ya da itfa miktarınca yok edilirler.

2. İhtiyari Yedek Akçeler

Anonim şirketler, esas sözleşmelerine hüküm koyarak yedek akçe ayırabilir. Olağanüstü yedekleri düzenleyen TTK m. 521/1 şöyle demektedir:

> *"Yedek akçeye yıllık kârın yüzde beşinden fazla bir tutarın ayrılacağı ve yedek akçenin ödenmiş sermayenin yüzde yirmisini aşabileceği hakkında esas sözleşmeye hüküm konabilir. Esas sözleşme ile başka yedek akçe ayrılması da öngörülebilir ve bunların özgülenme amacıyla harcanma yolları ve şartları belirlenebilir."*

Bu düzenlemeye göre genel kanuni yedek akçenin karın yüzde beşinden fazla bir tutarda ayrılması ile yine genel kanuni yedek akçe için belirlenen ödenmiş sermayenin yüzde yirmisi tavanının aşılabileceğinin esas sözleşmeyle belirlenmesi ihtiyari yedek

[192] Tuncer ve Ulusoy, s.1979.
[193] Üçışık ve Çelik, II. Cilt, s.533.
[194] Üçışık ve Çelik, II. Cilt, s.533.
[195] Karayalçın, s.177. Doğanay, 2. Cilt, s.1050. Üçışık ve Çelik, II. Cilt, s.533. Tuncer ve Ulusoy, s.1988.

akçeleri oluşturur[196]. Bu husustan başka esas sözleşmeyle başka yedek ayrılması da düzenlenebilir. Eğer böyle bir düzenleme yapılmışsa bu yedeklerin ayrılma amaçları, harcama yolları ve şartları da esas sözleşmeyle düzenlenmelidir.

3. Olağanüstü Yedek Akçeler

Olağanüstü yedek akçeler, genel kurul tarafından ayrılmasına karar verilen yedek akçelerdir. Bu yedekler, genel kurul kararının alındığı hesap dönemine aittir[197]. Sürekli değildirler.

Olağanüstü yedekler TTK m.523 ile düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre genel kurul; aktiflerin yeniden sağlanabilmesi için gerekliyse, bütün pay sahiplerinin menfaatleri dikkate alındığında, şirketin sürekli gelişimi ve olabildiğince kararlı kâr payı dağıtımı yönünden haklı görülüyorsa, kanunda ve esas sözleşmede öngörülenlerden başka yedek akçe ayrılmasına da karar verebilir (TTK m.523/2). Ayrıca genel kurul, şirketin işçileri için yardım sandıkları ve diğer yardım örgütleri kurulması veya bunların sürdürülebilmesi amacıyla veya diğer yardım ve hayır amaçlarına hizmet etmek üzere, bilanço karından yedek akçe ayırabilir (TTK m.523/3). Hükümden de anlaşılacağı üzere olağanüstü yedeklerin ayrılabilmesi için TTK ayrılma koşulları düzenlemiştir. Bu koşullar sağlanmadıkça genel kurul yedek akçe ayrılmasına karar veremez[198]. Bu koşullar sağlandığında da genel kurul yedek akçe ayrılmasına karar verip vermeme konusunda serbesttir.

---

[196] Güzin Üçışık ve Aydın Çelik, **Anonim Ortaklıkta Finansal Tablolar Yedek Akçeler ve Kar Dağıtımı**, Oniki Levha Yayınları, Ankara, 2018 (Yedek Akçeler), s.249.

[197] Üçışık ve Çelik, Yedek Akçeler, s.260.

[198] Raziye Aksu Özkan, "Yargıtay Kararları Işığında Anonim Şirkette Olağanüstü Yedek Akçe Ayırma Koşullarının İncelenmesi", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Sayı:41, 2020 (Yedek Akçe), s.327. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1500677 (Erişim tarihi: 01/06/2022)

İKİNCİ BÖLÜM
SERMAYENİN AZALTILMASI KAVRAMI, HUKUKİ NİTELİĞİ, AZALTMA NEDENLERİ VE AZALTIM SAYILMAYAN HALLER

I. SERMAYENİN AZALTILMASI KAVRAMI VE HUKUKİ NİTELİĞİ

A. Sermayenin Azaltılması Kavramı

Anonim şirketler, tipik bir sermaye ortaklığıdır. Bu yüzden de sermayenin önemi büyüktür ve ortaklık faaliyetlerinin devamı boyunca korunması gerekir. Belirli bir dönemde ortaklığın malvarlığı ve finansal durumunu gösteren bilanço, aktif ve pasif olarak iki ana kaleme ayrılır ve bilanço tekniği açısından sermaye, bilançonun pasif kısmında yer alan belirli bir itibari değerdir[199]. Genel olarak bilanço kalemleri ise şöyledir:

Aktif	**Pasif**
I. Dönen varlıklar	I. Kısa vadeli yabancı kaynaklar
II. Duran varlıklar	II. Uzun vadeli yabancı kaynaklar
	III. Özkaynaklar

Özkaynaklar kalemlerinden birisi olan esas sermaye, bilançonun pasif kısmında yer alır. "Sermaye azaltımı kavramı ile kastedilen azaltma, esas veya çıkarılmış sermayenin azaltılmasıdır[200]." Başka bir ifadeyle; bilançonun pasif kısmında yer alan özkaynaklara dahil esas sermaye tutarının nominal olarak indirilmesidir[201]. Sermayenin azaltılması ile esas sermayenin itibari değeri rakamsal olarak indirilir[202]. Bir örnek vermek gerekirse; her bir pay değeri 100 TL olan 5000 hisseli anonim şirketin sermayesinin 500.000 TL'den azaltma yöntemlerinden biri

[199] Karayalçın, s.102.
[200] Hayrettin Çağlar, **Anonim Şirketlerde Esas Sermayenin Azaltılması**, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, Ekim 2010, s.15.
[201] Çevik, 1988, s.440. Pulaşlı, Şerh, s.1864.
[202] Harun Keskin, "Sermaye Azaltımının Esnekleştirilmesi: Kayıtlı Sermaye Azaltımı İçin Bir Öneri", **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Cilt: 25, Sayı: 2, 2009 (Öneri), s. 406. https://www.jurix.com.tr/article/6654 (Erişim tarihi: 12/04/2022)

seçilerek 250.000 TL'ye düşürülmesi esas sermayenin azaltılmasıdır. Azaltılan sermaye bedelinin nasıl değerlendirileceği ise sermayenin azaltılmasından daha çok hangi yöntemle azaltıldığıyla ilgilidir[203].

Tabi ki sermayenin azaltılması konusunda TTK'nin emredici hükümlerini de unutmamak gerekir. Kanunumuz her ne kadar sermayenin azaltılmasına cevaz verse de anonim şirketlerde toplam asgari sermaye; esas sermaye sisteminde 50.000 TL'den, kayıtlı sermaye sisteminde 100.000 TL'den ve payların asgari itibari değeri 1 kuruştan az olamaz. Asgari sermaye sınırı özel kanunlarla düzenlenmiş ortaklıklar ise sermayenin azaltılması ile bu özel asgari sınırın altına düşemezler[204]. Ayrıca ortaklığın sermayenin azaltılması gidebilmesi için sermaye artırımının aksine pay bedellerinin tamamının ödenmesine de gerek yoktur[205]; çünkü sermayenin azaltılması bilançonun pasif kısmında yer alan nominal sermaye bedeli üzerinden yapılır ve sermaye ödenmemiş olsa dahi ortaklık esas sözleşmesiyle belirlenen bedel bir bütün olarak bilançonun pasifinde yazacaktır[206].

Hukukumuzda esas sermayenin güvence işlevi vardır[207]; zira bir sermaye ortaklığı olmasından dolayı pay sahipleri sadece sermaye taahhütlerinden dolayı ortaklığa karşı sorumludur[208]. Alacaklıların güvencesi ise ortaklık sermayesi ve bu sermayenin karşılığını oluşturan ortaklık malvarlığıdır[209]. Bu yüzden kanun koyucu, anonim şirket sermayesini genel kurul kararı ile dahi dağıtılamayan bağlı malvarlığı olarak kabul etmiş[210] ve sermayenin korunması ilkesi gereğince çeşitli tedbirler öngörmüştür. Özellikle yönetim kurulunun ya da pay sahiplerinin bilinçli olarak

---

[203] Çağlar, s.15.

[204] Asgari sermayesi kendi özel kanunlarıyla belirlenen ortaklıklara bir örnek vermek gerekirse; 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring, Finansman ve Tasarruf Finansman Tasarruf Şirketleri Kanunu'nun m.5/1 e bendi gereğince *"Tasarruf finansman şirketi dışındaki şirketlerin nakden ve her türlü muvazaadan ari olarak ödenmiş sermayesinin en az elli milyon Türk lirası olması, bu tutarın tasarruf finansman şirketleri için en az yüz milyon Türk lirası olması"* gerekir.

[205] Pulaşlı, Şerh, 1864.

[206] Harun Keskin, **Anonim Ortaklıklarda Esas Sermayenin Azaltılması**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008 (Sermayenin Azaltılması), s.28.

[207] Aydın Çelik, **Anonim Ortaklıklarda Malvarlığı**, Ötüken Yayınevi, Şubat 2021, s.51.

[208] Bu hususa hukukumuzda anonim şirket pay sahiplerinin sınırlı sorumluluğu denir. (Sınırlı sorumluluk ilkesi)

[209] Tuğrul Ansay, **Anonim Şirketler Hukuku**, 6. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Olgaç Matbaası, Ankara, 1982, s.32.

[210] Aydın Çelik, s.51.

ortaklık sermayesini azaltıcı işlemler yapmasını önlemek istemiştir[211]. Sermayenin azaltımı ile alacaklıların ve hatta pay sahiplerinin menfaatlerinin tehlikeye düşme ihtimali vardır. Dolayısıyla da sermayenin azaltılması TTK'de özel ve katı hükümlere bağlanmıştır[212]. Sermayenin azaltılmasına gidildiğinde izlenecek prosedür TTK m.473-475 ve Ticaret Sicil Yönetmeliği'nin[213] m.79-82'de düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler hem esas sermaye sisteminde sermayenin azaltılmasından hem de kayıtlı sermaye sisteminde başlangıç ya da çıkarılmış sermayenin azaltılmasında uygulanır[214].

B. Sermayenin Azaltılmasının Hukuki Niteliği

Sermayenin azaltılmasının hukuki niteliğini açıklamadan önce esas sözleşme kavramını açıklamakta fayda vardır. İlk olarak sözleşme "kişilerin karşılıklı, birbirine uygun irade beyanları ile kurulan bir hukuki işlemdir.[215]" Hukuki işlem ise "hukuki bir sonuç doğurmaya yönelmiş irade beyanlarıdır.[216]"

Her ortaklık bir sözleşme temeline dayanır[217]; zira hukukumuzun tüzel kişi olarak kabul ettiği ortaklıklar, kendini organizasyon kapsamında gösterirler[218]. Organizasyon, tüzel kişiliğe özgü görev, yetki ve sorumluklar bütünüdür[219]. İşte tüzel kişi bu organizasyonu bir temel belgeye dayandırmaktadır[220]. Bu temel belgede söz konusu tüzel kişiliğin konusu, amacı, organları, varsa malvarlığı, yetkileri, görevleri

---

[211] İlhami Öztürk, **Sermaye Azaltımı Ve Vergisel Sonuçları**, Sermaye Piyasası Kurulu, Ankara, 2012, s.19.

[212] Ahmet Türk, "Bilanço Açığını Gidermek Amacıyla Yapılan Sermaye İndirimi", **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Cilt: 19, Sayı: 4, Aralık 1998 (Sermaye İndirimi), s.145. https://www.jurix.com.tr/article/6069 (Erişim tarihi: 12/04/2022) Yazar, "sermaye azaltımı" kavramının yerine "sermaye indirimi" kavramını kullanmıştır.

[213] 5995 sayılı Ticaret Sicil Yönetmeliği (R.G. 27/01/2013 – sayı 28541)

[214] Sermaye azaltımı prosedürünün kayıtlı sermaye sistemine de uygulanacağı hususu tereddütleri kaldırmak amacıyla 6102 sayılı TTK'nin 473. maddenin altıncı fıkrası ile düzenlenmiştir. Bu hususta bkz. Madde 473 gerekçesi, Kaya ve Küçükaydın, s.485.

[215] Haluk N. Nomer, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş 18. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, Ağustos 2021, s.35.

[216] Nomer, s.35.

[217] Şener, Ortaklıklar, s.305

[218] Mehmet Bahtiyar, **Anonim Ortaklık Anasözleşmesi**, 1. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, Temmuz 2001 (Anasözleşme), s.5.

[219] Ernst E. Hirsch, **Ticaret Hukuku Dersleri**, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1948, s.211.

[220] Bahtiyar, Anasözleşme, s.5.

gibi hususlar belirlenir. Zaten anonim şirketler pay sahipleri arasında aynı zamanda bir sözleşmedir[221].

Ortaklıklarda, kurucu ya da kurucular bir ortaklık sözleşmesi çatısı altında gerçekleştirmeyi hedefledikleri amaç ve konuya uygun irade açıklamalarında bulunur. Anonim şirketlerde bu sözleşme, ortaklık esas sözleşmesi olarak ifade edilir. Tekinalp esas sözleşmeyi şöyle tanımlar: *"Esas sözleşme kanuni yapısal unsurlar da taşıyan, ortaklıklar hukuku kurallarına tabi, borçlar hukukuna ilişkin unsurlar da içeren bir kurumsallaşma sözleşmesidir.[222]"* Bu esas sözleşme ile anonim şirketin kurumsal örgütlenmesi, pay sahiplerinin hakları, borçları, birbirleriyle ve ortaklıkla ilişkisi düzenlenir.

Esas sözleşme tabir-i caizse ortaklığın anayasası konumundadır[223]; ancak bu demek değildir ki esas sözleşme değiştirilemez[224]. Ekonomik, ticari ve teknolojik gelişmeler ya da başkaca koşulların değişmesi nedeniyle anonim şirketler modern ve değişen hayata ayak uydurabilmek için kendilerini yenilemek ve değiştirmek durumunda kalabilirler. Böylece esas sözleşmenin değiştirilmesi veya güncellenmesi gerekebilir.

Ortaklık sözleşmesi her ne kadar bir sözleşme mahiyetindeyse de nitelik itibariyle karşılıklı iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerden değildir[225]. Bu nedenle ortaklık esas sözleşmede değişiklik yapmak istediğinde bu durum iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerin aksine tüm pay sahiplerinin onayına tabi değildir[226].

TTK m.452'ye göre: *"Genel kurul, aksine esas sözleşmede hüküm bulunmadığı takdirde, kanunda öngörülen şartlara uyarak, esas sözleşmenin bütün hükümlerini değiştirebilir; müktesep ve vazgeçilmez haklar saklıdır."* Madde hükmünden de

---

[221] Oğuz İmregün, **Anonim Ortaklıklar**, Yenilenmiş 4. Baskı, Yasa Yayıncılık, İstanbul, 1989 (Anonim Ortaklıklar), s.431.

[222] Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.124. Yazar esas sözleşmeyi kurumsallaşma olarak tanımlamaktadır; zira modern anlayışa göre anonim şirketler, sermaye taahhüdüyle ortaklığa katılan pay sahipleri tarafından değil; yönetim konusunda teknik bilgi sahibi, getirilen sermayenin sahibi olmayan (malvarlığına yabancı) yönetim kurulu tarafından her çeşit etkiden uzak ve tarafsız şekilde yönetilmelidir. Ayrıca anonim şirketler sermaye ortaklıklarıdır ve kişi ortaklılarının aksine ortakların kişiliklerinden bağımsız sermaye odaklı bir kurum örgütlenmesi vardır. Bu anlayış da anonim şirketlerin kurumsallaşmasına neden olmuştur.

[223] Üçışık ve Çelik, II.Cilt, s.431.

[224] Esas sözleşme, taşıdığı öneme binaen değiştirilmesi özel usule tabidir.

[225] Hirsch, s.198.

[226] İmregün, Anonim Ortaklıklar, s.431. Her ne kadar esas sözleşme değişikliği tüm pay sahiplerinin onayına tabi değilse de; istisnai olarak oybirliğinin arandığı durumlar da vardır.

anlaşılacağı üzere anonim şirket esas sözleşmesi TTK'nin emredici hükümlerinin kabul ettiği sınırlarda ve pay sahiplerinin vazgeçilmez ve müktesep haklarına[227] halel getirilmeden değiştirilebilir. Esas sözleşmeyi değiştirme yetkisi genel kurulun devredilmez yetkilerindendir.

TTK esas sözleşmenin asgari ve zorunlu içeriğini m.339'da düzenlemiştir ve bu maddenin 2. fıkrası c bendine göre ortaklığın sermayesi, esas sözleşmede yazar. Sermayenin esas sözleşmede düzenlenmesi kanunun emredici hükümlerindendir. Esas sözleşme kurucular tarafından imzalanır ve ticaret siciline tescil edilip TTSG'de ilan edilir.

Sermayenin azaltılması, esas sözleşmede belirtilen sermaye miktarının; dolayısıyla da esas sözleşmenin değiştirilmesidir. Sermayenin azaltılması, anonim şirketlerde sermayenin taşıdığı önem ve alacaklıların menfaatlerinin riske atılması nedeniyle hem esas sözleşme değişikliği hem de kendi özel prosedürüne tabidir[228]. Eğer sermayenin azaltılması ile aynı anda azalan tutar kadar sermaye artırımına gidiliyorsa (eş zamanlı, harmonik sermaye azaltımı) sermaye bedeli esas sözleşmede değişmeyeceği için esas sözleşme değişikliğine gidilmesine gerek yoktur[229].

Taşıdığı öneme binaen ortaklık esas sözleşmesin değiştirilmesi özel usule ve nitelikli nisaplara tabidir. Bu özel nisaplar TTK m.421'de düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre:

> *-Kanunda veya esas sözleşmede aksine hüküm bulunmadığı takdirde, esas sözleşmeyi değiştiren kararlar, şirket sermayesinin en az yarısının temsil edildiği genel kurulda, toplantıda mevcut bulunan oyların çoğunluğu ile alınır…*
> *-Şirketin işletme konusunun tamamen değiştirilmesi, İmtiyazlı pay oluşturulması, Nama yazılı payların devrinin sınırlandırılması hallerinde sermayenin en az yüzde yetmişbeşini oluşturan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin olumlu oylarıyla karar alınır…*
> *-Bilanço zararlarının kapatılması için yükümlülük ve ikincil yükümlülük koyan kararlar, Şirketin merkezinin yurt dışına taşınmasına ilişkin kararlar sermayenin tümünü oluşturan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin oybirliğiyle alınır.*

---

[227] "Genel kurulun esas sözleşme değişikliği yapma yetkisi pay sahiplerinin vazgeçilmez ve müktesep hakları ile sınırlandırılmıştır. Vazgeçilmez haklar, kavramın ifadesinden de anlaşılacağı üzere sahibinin rızasıyla dahi vazgeçilemeyen haklardır. Müktesep haklar ise mutlak ve nispi olarak ikiye ayrılır. Mutlak müktesep haklar, pay sahibinin rızasıyla değiştirilebilen ya da sınırlandırılabilen haklarken; nispi müktesep haklar özü korunan; ancak bazı özel usuller veya kurallarla genel kurul tarafından değiştirilebilen ya da sınırlandırılabilen haklardır." Bu hususta bkz. Şener, Ortaklıklar, ss.546-549.

[228] Tekinalp, esas sözleşme değişikliklerini genel ve özel olarak iki türe ayırır; çünkü sermaye artırımı ve sermaye azaltımı hem esas sözleşme değişikliği hem de kendi özel usullerine tabidir. Bu yüzden sermaye artırımı ve azaltımını özel sermaye değişikliği olarak kabul etmiştir.

[229] Pulaşlı, Şerh,1875.

TTK, aksi kanun ya da esas sözleşme ile kararlaştırılmadığı sürece ortaklık sözleşmesinin değiştirilmesinde üç farklı nisap düzenlemiştir. Bunlardan ilki "sermayenin en az yarısının temsil edildiği ve mevcut oyların çoğunluğuyla" karar alındığı nisaptır. Bu nisap sağlanamazsa ikinci toplantıda, toplantı yeter sayısı sermayenin en az üçte biridir. Diğer bir nisap pay sahiplerinin %75'inin olumlu oyunun arandığı nisaptır. Üçüncü nitelikli nisap ise oybirliğinin arandığı nisaptır. Karar yeter sayısı olarak "sermayenin en az %75'inin ve oybirliğinin" arandığı hallerde ise, bu özel nisaplar sağlanamazsa izleyen toplantılarda da aynı yeter sayılar aranır.

Sermayenin azaltılması kararını düzenleyen TTK m.473/3 genel kurul karar yeter sayısı konusunda TTK m.421/3'e atıf yapmıştır. Buna göre sermayenin azaltılması kararı, ortaklık sermayesinin en az %75'ini oluşturan pay sahiplerinin veya temsilcilerinin olumlu oyları ile alınır.

C. Sermayenin Azaltılması Sayılmayan Durumlar

Sermayenin azaltılmasından bahsedebilmek için, tercih edilen azaltma yöntemi uygulandıktan sonra bilançonun pasif kısmında yer alan sermaye kaleminin azalması gerekir. Bunun için de pay taahhüdünün ödenip ödenmediğine bakılmaksızın ortaklık tarafından ihraç edilen payların azaltılması gerekir[230]. İhraç edilmiş sermaye azaltılmadan yapılan değişiklikler sermaye azaltımı niteliğinde değildir ya da ihraç edilmemiş sermayenin azaltılması da mümkün değildir[231].

1. Ortaklığın Bölünmesi

Ortaklığın bölünmesi[232] en yalın anlamıyla işletme yapısının ayrılması, parçalanmasıdır. Her ne kadar ortaklığın bölünmesi ifadesi hantallaşmış, yapısal

---

[230] Pulaşlı, Şerh, s.1864.

[231] Yaprak Derbentli, "Anonim Şirketlerde Sermaye Azaltımı", **Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 10, Temmuz 2015, s.112. https://jurix.com.tr/article/4455 (Erişim tarihi: 19/04/2022)

[232] TTK m. 160 gereğince *"Sermaye şirketleri ve kooperatifler, sermaye şirketleri ve kooperatiflere bölünebilir."* Hukukumuz kişi ortaklıklarının bölünmesine izin vermemiştir; zira kişi ortaklıklarında önemli olan pay sahiplerinin kişilikleri ve aralarındaki ilişkidir.

olarak işlemeyen ortaklığın parçalara ayrılması olarak anlaşılsa da aslında bölünme, yapılanma planlamalarıyla yeni oluşumlara imkan sağlayan hukuki bir süreçtir[233]. Ortaklıklar ekonomik, teknolojik veya hukuki gibi birçok faktörün etkisiyle yeniden yapılanmaya yönelebilmektedirler[234]. Hukuki bir terim olarak bölünmeyi Tekinalp şöyle tanımlar:

> *Bir ortaklığın malvarlığının tümünün veya bir kısmının ya da bazı kısımlarının o ortaklıktan ayrılarak bir bütün halinde mevcut veya kurulacak bir ortaklığa yahut ortaklıklara devredilip, karşılığında devralan mevcut veya yeni ortaklıkların paylarını, bölünen ortaklığın ortaklıklarının veya bizzat ortaklığın kendisinin iktisap etmesidir.*[235]

Başka bir ifadeyle bölünen ortaklık, malvarlığının tamamının ya da bir kısmının, bölünen ortaklığın pay sahiplerine, aynı ya da farklı oranlarda pay ve ortaklık hakları verilmesi karşılığında mevcut veya yeni kurulacak bir ortaklığa devredildiği bir süreçtir[236]. Bu tanımlardan ortaklığın bölünmesinin türlerini kısmi - tam , devralma suretiyle - yeni kuruluş suretiyle ve simetrik - asimetrik olarak sayabiliriz. Sermayenin azaltılması ile ilgili olan bölünme türü ise tam - kısmi bölünme ayrımıdır.

Tam bölünmede ortaklığın tüm malvarlığı, aktif ve pasifiyle birlikte en az ikiye bölünür ve bu bölünen unsurlar mevcut ya da yeni kurulacak ortaklıklar tarafından devralınır. Kısmi bölünmeden farkı, ortaklığın tüm malvarlığının bölünmesidir. Burada bölünen ortaklığın malvarlığı (kısmi) külli halefiyet ilkesi gereğince devralan ortaklıklara geçer[237]. Tam bölünen ortaklığın tüm malvarlığı devredilir. Bu sermayenin azaltımı ya da sermayenin sıfıra indirilmesi değildir. Tam bölünmeyle ortaklık infisah eder ve ticaret sicilinden terkin edilir (TTK m.159/1 a). Dolayısıyla sermayenin azaltılması hükümlerinin uygulanacağı bir durum söz konusu değildir.

Bir diğer bölünme türü ise kısmi bölünmedir. Kısmi bölünmede tam bölünmenin aksine bölünen ortaklığın tüm malvarlığı değil; malvarlığının belirli bir veya birden fazla kısmı bölünmektedir. Bölünen kısım veya kısımlar ya mevcut ortaklık/ortaklıklara devredilir ya da yeni ortaklık/ortaklıklar kurulur. Bölünen ortaklık

---

[233] Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.744.
[234] Soner Altaş, **Uygulamalı Anonim Şirketler Hukuku**, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2021 (Uygulamalı), s.550.
[235] Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.744.
[236] Şener, Ortaklıklar, s.138.
[237] Şener, Ortaklıklar, s.139.

ise infisah etmez; kendisine kalan malvarlığı ile faaliyetlerine devam eder[238]. Dolayısıyla bölünen ortaklığın devrettiği malvarlığı tutarı kadar sermayesinde azalma meydana gelecektir; ancak bu durum her zaman esas sözleşmenin değiştirilip esas sermayenin azalan tutara düşürülmesini gerektirmez[239]. Azalan tutar, ortaklığın yedek akçeleriyle[240] karşılanabiliyorsa kısmi bölünme sonucunda sermayenin azaltılmasına gidilmesine gerek yoktur. Başka bir ifadeyle sermaye kaybını kapatmaya yeterli ölçüde yedek akçe varsa bölünen ortaklık için sermaye kaybından söz edilemez[241] ve sermayenin azaltılmasına ihtiyaç duyulmaz. Kullanım serbestliğine göre yedek akçeleri, bağlı yedek akçeler ve serbest yedek akçeler olarak ikiye ayırırız. Bağlı yedek akçeler, belirli bir amaca özgülenen yedeklerken; serbest yedek akçeler ise genel amaca bağlı, ihtiyaç hasıl olduğunda kullanılan yedeklerdir[242]. Bağlı yedek akçelerin hangi durumlarda kullanılacağını TTK m.519/3'de düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre: *"Genel kanuni yedek akçe sermayenin veya çıkarılmış sermayenin yarısını aşmadığı takdirde, sadece zararların kapatılmasına, işlerin iyi gitmediği zamanlarda işletmeyi devam ettirmeye veya işsizliğin önüne geçmeye ve sonuçlarını hafifletmeye elverişli önlemler alınması için kullanılabilir."* Kanaatimce işlerin iyi gitmediği zaman[243] işletmenin faaliyetine devam ettirilebilmesi için kullanılan bağlı yedek akçelerin kısmi bölünmede azalan sermaye miktarının tamamlanmasında da kullanılabilmesi gerekir[244]. Eğer bu tamamlama serbest yedek akçelerden[245]

[238] Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.746.

[239] Mehmet Helvacı, **Anonim Ortaklıkların Bölünmesi/Yeniden Yapılandırma Modeli Olarak Yapılandırma**, 1. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2004, s.73.

[240] 6762 sayılı Eski Ticaret Kanunu'muz gizli yedek akçe ayrılmasını düzenlemişti; ancak gizli yedek akçe ayrılması dürüst resim ilkesiyle ders düşmekteydi. Eski kanun döneminde açık ve gizli yedek akçelerle kapatılamayan sermaye kaybı, gerçek anlamda sermaye kaybı olarak ifade edilmekteydi. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ise gizli yedek akçe ayrımını düzenlememiştir; ancak her ne kadar yasal olarak düzenlenmese de aktiflerin bilanço düzenleme tarihindeki rayicinden daha düşük bir bedelle bilançoya konulması gizli yedek akçe ayrılmasıdır. Eğer böyle bir ayrım yapılmışsa azalan sermaye gizli yedek akçelerle de kapatılabilir.

[241] Türk, Sermaye Kaybı, s.32.

[242] Senar Çağıran Tuncer ve Yasin Ulusoy, "Yedek Akçeler", **DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Şeref Ertaş'a Armağan**, Cilt: 19, Özel Sayı-2017, ss.1980-1981.

[243] Kanunda geçen "işlerin iyi gitmediği zaman" ifadesinden ne anlaşılması gerektiği tartışılabilir. Öğretideki bir görüşe göre işlerin iyi gitmedi zamandan kasıt "olağanüstü, mutat olmayan nitelikteki" olaylarıdır. Bu hususta bkz. Çevik, 1988, s.1049.

[244] Kanun sadece işlerin iyi gitmediği zamanlar demiş ve bu hususlarda ne sınırlayıcı ne de örnekseyici bir sayım yapmıştır. İşlerin iyi gitmediği durumlarda bir sınırlama olmadığı için kanaatimce iyi gitmeyen işlerin sebebinin olağan ya da olağanüstü olmasına bakılmaksızın hükümde sayılan amaçların gerçekleştirilebilmesi için anonim şirketin bağlı yedek akçeleri kullanabilmesi gerekir.

[245] Serbest yedek akçeler ihtiyaç olduğu durumlarda kullanılan ihtiyari ve olağanüstü yedek akçelerdir. Bu hususta bkz. Tuncer ve Ulusoy, s.1980.

yapılıyorsa zaten bir sermaye kaybından söz edilemez[246]. Zira ileride de belirtileceği üzere yedeklerin çözülüp kullanılması esas sermaye miktarını azaltan bir işlem değildir.

Yedek akçelerin çözülmesi dışında kısmi bölünmede azalan sermayenin esas sözleşmede belirtilen miktara uyarlanmasının bir diğer yolu ise ortaklara "yükümlülük" yüklenmesidir. Böylece ortaklar azalan sermaye tutarını tamamlayacaklardır; ancak bunun için genel kurulun oy birliğiyle karar alması gerekir (TTK m.421/2 a).

Özetle, bir ortaklığın bölünmesi her daim sermayenin azaltılması sonucunu doğurmaz; çünkü tam bölünmede zaten bölünen ortaklık infisah ederken kısmi bölünmede ise bölünen ortaklık azalan sermayesini yedek akçelerle ya da pay sahiplerine getireceği yükümlülüklerle esas sözleşmede belirtilen miktara tamamlayabilir.

2. Ortaklığın Kendi Paylarını İktisap Etmesi

Anonim şirketlerde pay, kural olarak, bir sınırlama olmaksızın devredilebilir[247]; ancak bazı pay devirleri anonim şirket yapısıyla ya da pay sahipleri bileşenleriyle doğrudan ilgili olduğu için devir sınırlamalarına tabidir. Bu durumlardan bir tanesi de "ortaklığın kendi payını devralması"dır.

Bir anonim şirketin kendi paylarını iktisap etmesi ya da rehin olarak kabul etmesi kural olarak yasaktır[248]; ancak kanun koyucu istisnai hallerde bir ortaklığın kendi paylarını iktisap edebileceğini veya rehin olarak kabul edebileceğini düzenlemiştir. TTK bu özel sınırlamayı, hem bir ortaklığın kendi payını iktisap etmesinin getirdiği faydalardan mahrum kalmaması hem de bu yolla verilebilecek zararların önüne geçebilmesi için yapmıştır.

Bir ortaklığın kendi payını devralmasının yararlarına; "nakit fazlasını kullanabilme, payların değerini yönlendirebilme, borsa kuruna müdahale, ortaklık

[246] Helvacı, s.74. Türk, Sermaye Kaybı, s.32.
[247] Ali Murat Sevi, **Anonim Ortaklıkta Payın Devri**, Güncellenmiş 4. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, Ekim 2018 (Pay Devri), s.69.
[248] Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.108. Pulaşlı, Genel Esaslar, s.553.

sermaye yapısını değiştirebilme" örnek olarak gösterilebilir[249]; ancak bu durumun yararları kadar sakıncaları da çoktur. Öncelikle ortaklığın kendi payını iktisap etmesi sermayenin korunması ilkesi ile bağdaşmaz. Zira ortaklık bu payları, pay sahibinden iktisap ederken bedellerini ödeyecektir ve bu bir nevi sermayenin iadesidir[250]. Bu hem ortaklığın malvarlığını zayıflatır[251] hem de alacaklıların menfaatlerini riske atar[252]. Anonim şirketin, ortağın paylarını rehin olarak kabul etmesi ise pay sahiplerinin ortaklığa karşı borçlanma yasağını ihlal eder[253].

Ortaklığın kendi paylarını iktisap etmesinin, arz-talep dengesini de olumsuz etkileyeceği muhakkaktır[254]. Bozulan arz-talep dengesi nedeniyle de yatırımcı, ortaklığın paylarına güvenli yatırım olarak bakmayacaktır ve ortaklık değer kaybedecektir. Ayrıca yönetimde baskın olan pay sahipleri bu imkanı kötüye kullanarak borsada ortaklığın hisse fiyatları düşerken kendi paylarını ortaklığa devredip fiyatlar yükselirken de düşük fiyatla geri alıp bu fiyat dalgalanmasını ortaklığın üzerinden atlatabilirler[255]. Ciddi sakıncalarından dolayı, ortaklığın kendi paylarını iktisap etmesi dikkatli davranılması gereken bir konudur.

Pay iktisabının en önemli sınırlarından bir tanesi; *"ortaklık tek pay sahibi olacak şekilde kendi payını iktisap edemez, ettiremez (TTK m.338/3)."* kuralıdır. Başka bir ifadeyle, anonim şirketin tek sahibi kendisi yani kendi tüzel kişiliği olamaz. Bir başka sınırlama ise miktar yönündendir. TTK m. 379'a göre: *"Bir şirket kendi paylarını, esas veya çıkarılmış sermayesinin onda birini aşan veya bir işlem sonunda aşacak olan miktarda, ivazlı olarak iktisap ve rehin olarak kabul edemez."* Kanun koyucu, pay iktisabını tamamen yasaklamamakta; ancak sınırlamaktadır. Yani ortaklık; esas ya da çıkarılmış sermayenin %10'unu aşmayan payları iktisap edebilir ve rehin olarak kabul edebilir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta %10 sınırının nasıl belirleneceğidir. Üst sınır belirlenirken payın nominal değerinin dikkate alınması

[249] Pulaşlı, Genel Esaslar, ss.555-558.
[250] Şener, Ortaklıklar, s.395.
[251] Pulaşlı, Genel Esaslar, s.558.
[252] Şener, Ortaklıklar, s.395. Sevi, Pay Devri, s.71.
[253] Anonim şirketlerde pay sahiplerinin, ortaklığın kasasını kendi kasalarıymış gibi kullanmalarını önleyebilmek için ortaklığa karşı borçlanmaları kural olarak yasaklanmıştır. İstisnai olarak ortaklığın yedek akçelerle birlikte karı, geçmiş yıl zararlarını karşılayacak düzeydeyse ve pay sahibinin sermaye taahhüdünden kaynaklı borcu yoksa pay sahibi ortaklığa karşı borçlanabilir.
[254] Aydın Çelik, s.232.
[255] Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.107.

gerekir[256]. Payın gerçek değeri üzerinden hesaplama yapılmaz. Yasal sınırlar içinde bu iktisap yapılacaksa ortaklığın finansal durumu da önemlidir. Kanun koyucu bu durumu *"...iktisap edilecek payların bedelleri düşüldükten sonra, kalan şirket net aktifi, en az esas veya çıkarılmış sermaye ile kanun ve esas sözleşme uyarınca dağıtılmasına izin verilmeyen yedek akçelerin toplamı kadar olmalıdır (TTK m.379/3)."* şeklinde düzenlemiştir. Net varlık sahip olunan tüm değerlerden ödenmemiş borçların çıkarılması ile bulunur. Bu net varlıktan iktisap edilecek ya da rehin kabul edilecek payların bedeli çıkarıldıktan sonra bulunan miktar en az, esas sermaye ile kanun ve ortaklık sözleşmesi gereğince dağıtılmasına izin verilmeyen yedeklerin toplamı kadarsa yasal sınırlar içinde ortaklık iktisabını gerçekleştirebilir. Ayrıca iktisap edilecek payların bedelleri tamamen ödenmiş olmalıdır (TTK m.379/4); çünkü bedelleri ödenmemiş paylar için ortaklık bazı yaptırım kararları alabilir. Bu yaptırım kararları düşünüldüğünde ortaklığın temerrüde düşülen pay bedelleri için kendi kendine ifa davası açması veya icra takibi yapması ya da kendisini ortaklıktan ıskat etmesi mümkün değildir. Son olarak da genel kurulun bu konuda iktisabı gerçekleştirecek olan yönetim kuruluna yetki vermesidir. Bu yetki en fazla beş yıl süreli verilir ve iktisap edilecek paylar için ödenebilecek üst ve alt limit gösterilir. Genel kurul iktisaba yönelik bazı özel kısıtlamalar yapmak istiyorsa ayrıca bu kısıtlamaları da belirtir; ancak istisnaen "yakın ve ciddi kayıptan kaçınmak için" yönetim kurulu, genel kuruldan yetki almadan; ancak diğer sınırlamalara dikkat ederek pay iktisabında bulunabilir (TTK m.381).

Kanundaki sınırlamalara uygun veya aykırı bir şekilde iktisap edilen ya da rehin olarak kabul edilen paylar, ortaklığa pay sahipliği hakkı vermez[257]. Ortaklık, bu sınırlamalara uygun olarak edimini gerçekleştirse dahi, söz konusu payların daimi sahibi olması mümkün değildir[258]. Ortaklık bu paylara bir nevi emaneten sahiptir[259]. Kanundaki sınırlamalara uygun olarak iktisap edilen payların elden çıkarılabilmesi için bir süre düzenlenmemiştir; ancak bu paylar makul bir sürede ortaklığa zarar

[256] Aydın Çelik, s.236. Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.110.
[257] Bu durumun tek istisnası bedelsiz payların edinilmesidir; ancak edinilen bu bedelsiz paylar da ortaklığa pay sahipliği sıfatı vermez. Şener, Ortaklıklar, s.400. Ayrıca bu hususta bkz. m.389'un gerekçesi. Kaya ve Küçükaydın, s.373.
[258] Pulaşlı, Genel Esaslar, s.566.
[259] Ziya Gökçe, "Şirket Hisselerinin Devir Engelleri ve Hukuki Sonuçları", **Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi**, Sayı: 106, Mayıs 2000, s.45

vermeden elden çıkarılmalıdır[260]. TTK m.379 ve 380'e aykırı olarak iktisap edilen paylar ise *"iktisapları veya rehin olarak kabulleri tarihinden itibaren en geç altı ay içinde elden çıkarılır ya da üzerlerindeki rehin kaldırılır (TTK m.385)."* Dolayısıyla ortaklık bu paylara elden çıkartma şartıyla sahiptir ve paylar, yeni bir pay sahibi bulmak üzere muhafaza edilmektedir. Bu paylar yeniden satılabileceği için sermayenin azaltılması teşkil etmez. Ayrıca pay sayısında ve esas sermayede bir değişiklik olmaz[261]. "Yapılan işlem sadece payların el değiştirmesidir[262]." Pay sahipliği sıfatı geçici olarak ortaklığa geçmekte ve ortaklık bu payları elden çıkarma gayesiyle geçici olarak elinde tutmaktadır. Yani bu yüzden, bir ortaklığın yasal sınırlar içinde ya da bu sınırları ihlal ederek kendi paylarını iktisap etmesine sermayenin azaltılması denemez. Bu paylar, kanuni süreler içerisinde yeniden satılmak üzere emaneten ortaklığa geçmektedir.

3. Pay Sahibinin Iskatı

Anonim şirket kurulurken müstakbel her pay sahibi, ortaklık sıfatı karşılığında sermaye taahhüdünde bulunur ve bu toplam taahhüt esas sermaye olarak ortaklık sözleşmesinde yazar. Sermayenin azaltılması sayılmayan bir diğer hal ise pay sahibinin sermaye payı taahhüdünün temerrüdü halinde başvurulacak yollardan biri olan ıskatıdır. Yukarıda da açıkladığım üzere ıskat, sermaye borcunu ifada temerrüde düşen pay sahibinin temerrüt nedeniyle sadece temerrüde düştüğü paylar bakımından pay sahipliği sıfatının sona erdirilmesidir.

Pay sahibi temerrüde düştükten sonra uygulanacak yaptırım kararını yönetim kurulu seçmeye yetkilidir. Eğer yönetim kurulu ıskat yaptırımına karar verirse ıskat edilen paylar bakımından mütemerrit pay sahibi, pay sahipliği sıfatını dolayısıyla da pay sahipliğinin kendisine vermiş olduğu tüm hakları kaybeder. Pay sahibinin, söz konusu paylara ait pay sahipliği sıfatı sona erer; ancak bu, payın temsil ettiği hakkın da ortadan kalkacağı anlamına gelmez. Payın temsil ettiği hak varlığını sürdürür[263]. Temerrüde düşülen miktar kadar esas sermaye eksik kalacaktır; ancak ıskat ile birlikte

[260] Tekinalp, s.122.
[261] Arslanlı, Anonim Şirketler I, s.130.
[262] Keskin, Sermayenin Azaltılması, s.31.
[263] Aydın Çelik, s.209.

sadece mütemerrit pay sahibinin pay sahipliği sıfatı sona erdiğinden varlığını devam ettiren payın TTK m.482/2 gereğince satılması gerekir. Pay üzerindeki haklar, üçüncü kişiye satılıncaya kadar donacaktır[264]. Iskat ile pay sahipliği sıfatı ortadan kaldırıldığı ve boşalan pay hakkı yeniden doldurulmak imkanıyla muhafaza edildiğinden sadece ıskat kararının uygulanması sermayenin azaltılması anlamına gelmez[265].

4. Sermayenin Oluşum Tarzının Değiştirilmesi

Anonim şirketler, tipik sermaye şirketleridir ve kurucular getirdikleri veya getirmeyi taahhüt ettikleri sermaye karşılığında pay sahibi olurlar. Daha öncede belirttiğim üzere anonim şirketlere; "üzerinde herhangi bir ayni hak, haciz ya da tedbir bulunmayan nakden değerlendirilebilen ve devredilebilen" ayni ve nakdi unsurlar sermaye olarak getirilebilir. Getirilen ya da getirilmesi taahhüt edilen bu sermaye bileşenleri kuruluş aşamasında ortaklığın esas sermayesini oluşturur ve bu esas sermaye ile ortaklık kuruluş hedeflerini gerçekleştirmek için faaliyetlerine başlar.

Ortaklık kurulurken getirilen bu ayni ve nakdi unsurlar sermayenin bileşimini oluştururlar. İşte esas sermayenin kendi bütünlüğü değiştirilmeksizin yalnızca bu unsurların oluşum tarzının değiştirilmesi sermayenin azaltılması değildir[266].

Sermaye bileşeninin değiştirilmesine bir örnek vermek gerekirse; ortaklığa sermaye olarak getirilen bir arsa ayni sermayedir ve bilançonun aktif kısmında yer alan duran varlıkların maddi duran varlıklar kalemine[267] dahildir. Bu arsa ortaklık faaliyetleri çerçevesinde nakde çevrildiğinde nakdi sermaye olacak ve sadece bilançoda yer aldığı hesap kalemi değişecektir. Duran varlıklar kaleminden, yine bilançonun aktif kısmında yer alan dönen varlıklardan hazır değerlerin kasa kalemine geçecektir; ancak sermaye miktarı değişmeyecektir. Dolayısıyla bu şekilde yapılan nakdi ve ayni sermayenin oluşum tarzının değiştirilmesi sermaye miktarını etkilemediği sadece bilanço kalemleri arasında değişiklikler yarattığı için sermayenin azaltılması sonucunu doğurmaz.

---

[264] Aydın Çelik, s.209.
[265] Pulaşlı, Şerh, 1865.
[266] Pulaşlı, Şerh, s.1864.
[267] Bkz. Tek Düzen Hesap Planı https://www.gib.gov.tr/fileadmin/mevzuatek/eski/muhsisteb1ekmuh5b.htm (Erişim tarihi: 20/04/2022)

5. Yedek Akçelerin Çözülmesi

Genel kanuni yedek akçenin ne zaman kullanılacağı TTK m.519/3'te belirlenmiştir. Bu düzenlemeye göre:

> *Genel kanuni yedek akçe sermayenin veya çıkarılmış sermayenin yarısını aşmadığı takdirde, sadece zararların kapatılmasına, işlerin iyi gitmediği zamanlarda işletmeyi devam ettirmeye veya işsizliğin önüne geçmeye ve sonuçlarını hafifletmeye elverişli önlemler alınması için kullanılabilir.*

Hükümden de anlaşılacağı üzere kanuni yedek akçenin kullanımı serbest değildir[268]. Kanuni yedek akçelerin toplamı, "esas sermayenin yarısını geçmediği" müddetçe belirli amaçlarda kullanılabilir[269]. Bu sınırdaki kanuni yedek akçeler "zararların kapatılması, işlerin iyi gitmediği zamanlarda işletmenin faaliyetinin devam ettirilmesi veya işsizliğin önüne geçilmesi" şartları dışında kullanılamazlar[270]. Bu yedeklerin kullanılması kararı genel kurula aittir. Nitekim TTK m.408/2 d "…yedek akçenin sermayeye veya dağıtılacak kâra katılması dâhil, kullanılmasına dair kararların alınması" konusunu genel kurulun devredilmez görev ve yetkilerinden saymıştır.

Esas sözleşme ile belirli bir amaç için ayrılan yedek akçeler ise sadece bu amaç için kullanılacaklardır[271]. Belirli bir amaç için ayrılmayan yedek akçeler ise ortaklık yararına olmak şartıyla istenilen şekilde serbestçe harcanabilecektir[272].

Genel kurul, yedek akçe ayrılmasına karar verirken (olağanüstü yedekler) kullanım amacını da belirtmelidir. Kullanım amacı belirtilen olağanüstü yedekler sadece bu amaç doğrultusunda kullanılabilirler[273]. Eğer genel kurul kararında bir kullanım amacı belirtmemişse bu yedekler bakımından ortaklık menfaatleri ve pay sahipleri menfaatleri gözetilerek kullanım serbestisi vardır[274]. TTK m.523/3

---

[268] Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.509.

[269] Kanuni yedek akçeler bu tavanın altındaysa kanunda belirlenen amaçlarda genel kurulun kararı ile kullanılır. Bu tavanı aşan miktar için ise ortaklığın serbestçe tasarruf yetkisi vardır. Bu hususta bkz. Karayalçın, s.119.

[270] Tekinalp bu şartlara tabi kanuni yedek akçelerin daha dar kapsamda olduğu ve sadece TTK m.519/1 gereğince ayrılan birinci tertip kanuni yedek akçelerin kullanılmasında bu şartların aranması gerektiği görüşündedir. Bu hususta bkz. Ünal Tekinalp, **Anonim Ortaklığın Bilançosu ve Yedekleri**, 2. Baskı, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1979 (Bilanço ve Yedekler), s.287.

[271] Tekinalp, Bilanço ve Yedekler, s.406.

[272] Tuncer ve Ulusoy, s.1993.

[273] Üçışık ve Çelik, II. Cilt, s.548.

[274] Üçışık ve Çelik, Yedek Akçeler, s.284.

düzenlemesine göre şirketin işçileri için yardım sandıkları ve diğer yardım örgütleri kurulması veya bunların sürdürülebilmesi amacıyla ayrılan yedekler ise bu amaç doğrultusunda kullanılmalıdır.

Bilanço tekniği bakımından yedek akçeler de aynı esas sermaye gibi özkaynaklara dahildir; ancak esas sermaye ile yedek akçeler farklı kalemlerdir. Yedeklerin çözülüp harcanması sermaye miktarını azaltan bir işlem değildir. Sermayenin azaltılması özkaynaklardan esas sermayenin miktarının azaltılmasıyla ilgilidir. Oysa ki, yedek akçelerin çözülmesiyle özkaynaklara dahil "sermaye yedekleri" ya da "kar yedekleri" kaleminde değişiklik olacaktır. Dolayısıyla yedeklerin azaltılması, sermaye miktarını etkilemediği için sermayenin azaltılması anlamına gelmez.

6. Senetlerin İptal Edilmesi

Temsil ettiği haklar bakımından kıymetli evraklar[275]; alacak (para) senetleri, emtia senetleri, pay senetleri, katılma senetleri ve karma nitelikli senetler olmak üzere beşe ayrılırlar[276]. Pay senedi[277] olarak ifade ettiğimiz bu kıymetli evrak, sermayesi paylara bölünmüş ortaklıklarda paylardan doğan hak ve yükümlülükleri temsil ederler[278]. Dolayısıyla anonim şirketler, kendi paylarını temsilen pay sahipliğinin ispatı ve paylar üzerindeki yapılacak hukuki işlemleri kolaylaştırabilmek için pay senedi bastırabilirler[279].

---

[275] TTK m.645 kıymetli evrakı şöyle tanımlar: *"Kıymetli evrak öyle senetlerdir ki, bunların içerdikleri hak, senetten ayrı olarak ileri sürülemediği gibi başkalarına da devredilemez."* hükümden de anlaşılacağı üzere kıymetli evrak, bir hakkın senede bağlanması ve bu hakkın senet olmadan ileri sürülememesi durumudur.

[276] Fatih Bilgili ve Ertan Demirkapı, **Kıymetli Evrak Hukuku,** 9. Baskı, Dora Basım, Bursa, Ekim 2018 (Kıymetli Evrak), ss.13-14.

[277] 6762 sayılı ETTK döneminde pay senetleri, hisse senedi olarak ifade edilmekteydi.

[278] Bilgili ve Demirkapı, Kıymetli Evrak, s.14.

[279] Pay senedine bağlanmamış payları kanun "senede bağlanmamış pay" olarak ifade ederken doktrinde bu paylar "çıplak pay" olarak ifade edilir. Çıplak payların devri TTK'de özel olarak düzenlenmemiştir. TBK gereğince alacağın temliki hükümlerine göre devredilir. Anonim şirket, pay senetlerini bastırıncaya kadar "ilmühaber" çıkarabilir. TTK m.486/2 hükmüne göre; *"İlmühaberlere kıyas yoluyla nama yazılı pay senetlerine ilişkin hükümler uygulanır."*

Anonim şirketlerin payları temsil ettikleri özelliklere göre çeşitli ayrımlara tabi olabilir[280]; ancak TTK sistematiğinde kıymetli evrakın devir yönünden ayrımı benimsenmiştir[281]. TTK m.484/1'e göre: *"Pay senetleri, hamiline veya nama yazılı olur."*

Nama yazılı pay senetleri, esas sözleşmede türü "nama" olarak belirlenen senetlerdir[282]. Nama yazılı paylar, ortaklık ve pay ile pay sahibine dair bilgiler içerir (TTK m.487). Bu paylar bakımından, senet bastırma zorunluluğu yoktur; ancak azlık istemde bulunursa ortaklık nama yazılı pay senedi bastırıp sahiplerine dağıtmak zorundadır (TTK m.486/3). Anonim şirketlerde nama yazılı paylar ciro ve zilyetliğin geçirilmesiyle devredilir (TTK m.490/2). Kanun koyucu genel kıymetli evrak sistematiğinden ayrılmış ve anonim şirket nama yazılı payların devrinde ciroyu aramıştır. Bu bakımdan her ne kadar isim olarak nama yazılı pay olsa da bu senetler aslında kanunen emre yazılı kıymetli evraktır[283].

Hamiline yazılı pay senetleri ise TTK'de şöyle tanımlanır: *"Senedin metninden veya şeklinden, hamili kim ise o kişinin hak sahibi sayılacağı anlaşılan her kıymetli evrak, hamile veya hamiline yazılı senet sayılır (TTK m.658/1)."* Hamiline yazılı paylar bakımından, nama yazılı pay senetlerinin aksine bastırma zorunluluğu vardır. Pay bedelleri tamamen ödendikten sonra, yönetim kurulu hamiline yazılı pay senetlerini bastırarak pay sahiplerine teslim eder (TTK m.486/2). Bu pay senetlerinde pay sahibine ait bilgiler bulunmaz. Hamiline yazılı pay senetlerinin devri, zilyetliğin geçirilmesiyle olur.

Kıymetli evrakın zayi olmasının kapsamının ne olduğu TTK'de açıkça belirtilmemiştir. Genel kabul olarak kıymetli evrakın zayi olması, senedin bir doğal afet sonucunda yok olması ya da hamilin iradesi dışında elinden çıkması, zilyetlik hamilde olmasına rağmen senedin kullanılamaz hale gelmesi gibi durumlardır[284]. Daha

[280] Çevik, 1988, s.864. Bu ayrımlara; nakit karşılığı-ayın karşılığı pay, oy hakkı olan-oydan yoksun pay, itibari değeri olan-primli pay, imtiyazlı-adi pay, bedelli-bedelsiz pay türleri örnek olarak gösterilebilir.

[281] Devir bakımından kıymetli evraklar; nama yazılı, emre yazılı ve hamiline yazılı olmak üzere üçe ayrılırlar.

[282] Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.96.

[283] Şener, Ortaklıklar, ss.616-617. Emre yazılı senetler, "emre yazılı olan veya kanunun böyle sayılan" kıymetli evraklardır. Anonim şirket nama yazılı pay senetleri de kanunen emre sayılan senetlerdir.

[284] Ali Murat Sevi, "Pay Senetleri ve İlmühaberlerin Zayi Olması ve İptali", **Terazi Hukuk Dergisi**, Sayı: 187, Mart 2022 (İptal), s.101.

öz bir ifadeyle senedin, senetlik niteliğini kaybetmesi gibi durumlardır[285]. Senedin zayi olması durumunda hak sahibi, senedin iptalini mahkemeden talep edebilir. İptal usulü TTK'de senedin türüne göre özel olarak düzenlenmiştir. Eğer mahkemeden iptal kararı çıkarsa, senedin içerdiği hak senetsiz olarak ileri sürülebilir. Yani pay sahibi, pay sahibi olmasından kaynaklanan haklarını pay senedinin ibrazı olmadan talep edebilecektir[286]. Dolayısıyla iptal edilen hak değil, senettir. Pay senedinin temsil ettiği hak varlığını sürdürür. Sermayeye dahil bu paylar iptal edilmediği varlığını sürdürdüğü için pay senetlerinin iptal edilmesinin esas sermayeyi azaltıcı fonksiyonu yoktur. Senetlerin iptali, sermayenin azalması sonucunu doğurmaz.

7. Sermayenin İtfası

Sermayenin itfası, bir diğer ifadeyle sermayenin amortizasyonu sermaye pay bedelinin pay sahiplerine iadesi demektir. Hukukumuzda sermayenin pay sahiplerine iadesi yasaktır. Burada sermayenin azaltılmasına benzeyen; ancak ne tam anlamıyla sermaye azaltılmı ne de tam anlamıyla sermayenin iadesi olan hukuki bir süreç vardır. Tekinalp sermayenin amortizasyonu şöyle açıklar; *"Sermaye kalemi, bilançoda bir pasif kalem olarak itibari değeriyle varlığını aynen sürdürürken sermayenin yani bu kalemde bulunan tutarın tümünün pay sahiplerine iade edilmesidir.*[287]*"* Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere; bilançoda sermaye kalemi hiç değiştirilmeden pay sahiplerine sermayenin iadesi yapılır. İade işlemi yapıldığında sermayede bir azalma olacağı muhakkaktır; ancak sermayenin amortizasyonunda bu iade edilen tutar başka kalemlerden tamamlanmaktadır.

Sermayenin itfasında öncelikle sermaye kısmen ya da tamamen indirilerek pay sahiplerine iade edilir[288]. İndirilen tutarın tamamlanması ise iki yolla yapılabilir. İlk yöntem, indirilen sermaye tutarının yedeklerden tamamlanmasıdır. İkinci yöntemde

[285] Bilgili ve Demirkapı, Kıymetli Evrak, s.35.
[286] Sevi, İptal, s.110.
[287] Ünal Tekinalp, Reha Poroy, Ersin Çamoğlu, **Ortaklıklar Hukuku II**, Güncelleştirilmiş 14. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019 (Ortaklıklar II), s.276. Yazar sermayenin itfası kavramının tüm sermayeye uygulanması gerektiği görüşündedir.
[288] Tekinalp sermayenin itfasının ancak tüm sermaye indirilerek yapılabileceği kanaatindedir. Bkz, Ortaklıklar II, s.276. Sermayenin kısmen de iadesinin yapılabileceği görüşünde olan yazarlar da vardır. Bkz. Çağlar, s.22. Mücahit Ünal, "Anonim Şirketlerde Sermaye Azaltımı", **Prof. Dr. Tuğrul Ansay'a Armağan**, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara 2006, s.611. Kanaatimce kısmen indirilmenin yapılamaması için herhangi bir neden söz konusu değildir.

ise, sermaye kalemine hiç dokunulmaz; indirim sermaye yedeklerinden yapılır. Bu yöntemde pay sahibi sermayeden alacağı iadeyi ortaklığın yedek akçelerinden[289] alır. İkinci yöntemin sermayenin itfası değil de esasen bir kar payı dağıtımı olduğu görüşü hakimdir[290]. Zira burada ilk yöntemde olduğu gibi sermayenin yeniden tertiplenmesi yoktur; aksine sermayeye hiç dokunulmaz. Pay sahibi, alacağı pay bedelini ortaklığın yedeklerinden geri alır. Bunun da bir kar payı dağıtımı olduğu şüphesizdir[291].

Her iki yöntemle yapılan itfada da ortaklığın esas sermaye kalemi değişmemektedir. Dolayısıyla, sermayenin amortizasyonu sermaye azaltılmı sonucunu doğurmaz.

8. İntifa Senetlerinin Durumunun Değiştirilmesi

TTK'de kullanılan "intifa" kavramı ile TMK anlamında kullanılan "intifa" farklı kavramlardır. TMK anlamında intifa bir sınırlı ayni haktır ve sahibine söz konusu malvarlığı üzerinde tam yararlanma hakkı verirken TTK anlamında intifa ise anonim şirketler hukukuna özgü bir kıymetli evraktır ve sahibine bazı mali haklar verir[292]. Bu haklara net dönem karına ve tasfiye bakiyesine katılma, yeni çıkarılacak paylara iştirak örnek olarak gösterilebilir.

İntifa senetlerinin en önemli özelliği sahibine "pay sahipliği sıfatı" vermemesidir (TTK m.503). İntifa senetleri, ortaksal ilişki sağlamaz[293]. İntifa senedi sahibinin, senedin konusuyla ilgili ortaklıktan yararlanma hakkı vardır.

Anonim şirket tarafından bu senetlerin sayısının azaltılması ya da kaldırılması mümkündür; ancak bu sermayenin azaltılması anlamına gelmez. Zira intifa senetlerinin azaltılması ya da ortadan kaldırılmasının esas sermayeye bir etkisi yoktur[294]. Bu hususun etkisi intifa senedinin konusuna giren pay sahibinin yararlanma hakkı üzerinde kendisi gösterir.

---

[289] Söz konusu yedek akçeler, serbest ya da sermayenin itfası amacına özgülenmiş yedek akçeler ile önceki faaliyet dönemlerinden aktarılan karlardır.
[290] Tekinalp, Ortaklıklar II, ss.276-277. Çağlar, s.22. Ünal, s.611.
[291] Tekinalp, Ortaklıklar II, s.277.
[292] Pulaşlı, Şerh, ss.1715-1716.
[293] Pulaşlı, Şerh, s.1716.
[294] Çağlar, s.51.

9. Kayıtlı Sermaye Tavanının Azaltılması

Anonim şirketlerde sermaye sistemleri, esas ve kayıtlı sermaye sistemi olarak ikiye ayrılır. Daha önceden de belirttiğim üzere kayıtlı sermaye sistemi, sermaye artırımı ortaklık esas sözleşmesinin değiştirilmesini gerektirdiği için esas sermaye sistemindeki sözleşme değişikliği prosedürüne takılmamak ve daha pratik bir şekilde artırıma gidebilmek için sunulan alternatif bir sermaye sistemidir[295].

Kayıtlı sermaye sistemi seçen anonim şirketlerde yönetim kurulunun sermayeyi artırabileceği tavan, esas sözleşme ile belirlenir ve esas sözleşme değişikliği prosedürüne uymaksızın yönetim kurulu tavana kadar sermayeyi artırma yetkisine sahiptir. Yönetim kurulu bu yetkisini 5 yıl içerisinde kullanır. Genel kurul, eğer gerekli görürse sözleşme değişikliğine giderek bu tavan miktarı indirebilir; ancak bu sermayenin azaltılması değildir, çünkü esas sözleşmede belirtilen kayıtlı sermaye tavanı ihraç edilmiş ya da taahhüt edilmiş sermaye değildir. Tavan miktarı sadece yönetim kuruluna sermaye artırımı bakımından tanınan yetkinin son sınırıdır. Yönetim kurulu gerekli görürse sermayeyi bu tavana kadar artırabilir. Dolayısıyla kayıtlı sermaye tavanının azaltılması sermayenin azaltılması değildir.

Kayıtlı sermaye sisteminde çıkarılmış sermayenin indirilmesi sermayenin azaltılmasıdır; çünkü kayıtlı sermaye tavanının aksine çıkarılmış sermaye pay sahipleri tarafından ortaklığa getirilmesi taahhüt edilmiş ya da getirilmiş sermayedir.

II. SERMAYENİN AZALTILMASININ SEBEPLERİ

Bir anonim şirketin sermayenin azaltılması yoluna gitmesinin başlıca iki sebebi vardır[296]. Bunlardan ilki sermayenin ortaklık faaliyetlerine göre ihtiyacın üzerinde olması, diğeri ise bilanço açığının kapatılmasıdır. Bu iki başlıca sebebin dışında anonim şirket başkaca nedenlerden dolayı da sermaye azaltımına gidebilir. Hangi sebepten dolayı sermayenin azaltımı yapılacaksa TTK m.473 gereğince bu durum genel kurul kararında açıklanır.

---

[295] Rüveyda Gülmisal Akkale, "Kayıtlı Sermaye Yapısı Hakkında Genel Bilgi Ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Halka Açık Olmayan Anonim Şirketlerde Kayıtlı Sermayenin Artırım Usulü" **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 17, Sayı: 1-2, 2013, s.26.

[296] Ansay, s.221.

A. Sermayenin Ortaklık İhtiyacının Üzerinde Olması

Her anonim şirketin esas sermayesi, ortaklık sözleşmesinde yazar ve sabittir. Bu belirli ve sabit sermaye, ortaklık kurulurken kurucular tarafından kararlaştırılır. Ortaklık faaliyetlerine başladıktan sonra bu mevcut sermayenin belirli bir kısmı, ortaklık faaliyetleri için gereksiz kalabilir[297]. Başlangıçta kararlaştırılan bu sermayeye zamanla ihtiyaç duyulmayabilir ya da ortaklığın faaliyet konusu çeşitli sebeplerden dolayı daralmış olabilir.

Ortaklıkta atıl sermayenin bulunması, ortaklığın hem kar oranını hem de payların değerlerini olumsuz etkiler. Eğer ortaklık, yatırımlarına denk bir sermaye ile faaliyet gösterirse pay sahiplerine daha iyi bir oranda kar payı dağıtabilir[298]. Örneğin; 2.000.000 TL sermayesi bulunan anonim şirketin sermayesinin 750.000 TL'lik kısmı atıl durumdaysa bu ortaklık faaliyet dönemi sonunda 400.000 TL kar elde ederse kar oranı %20 olur. Oysa bu ortaklık atıl durumdaki kısmı bünyesinden atarak sermayesini 1.250.000 TL'ye indirseydi kar oranı %32 olacaktı. Pay sahipleri ortaklığa, ekonomik bir hedefi gerçekleştirmek ve böylece kar elde etmek amacıyla ortak olurlar. Atıl sermayenin ortaklıktan atılması, kar dağıtım oranını yükselteceği için pay sahiplerini memnun edecektir. Ayrıca kar dağıtım oranının düşük olması ortaklık hisselerine talebi de düşürür[299]. Dolayısıyla kar dağıtım oranının yüksek olması hem pay sahipleri hem de üçüncü kişiler nezdinde iyi bir intiba bırakacaktır. Yüksek oranda kar eden bir ortaklığın payları, payın itibari değerinin üzerinde bir değere sahip olacaktır[300]. Ayrıca atıl durumda olan ve boşta bekleyen bu sermaye, sahiplerine iade edilerek milli ekonomiye de kazandırılmış olur[301].

Atıl durumda bulunan bu sermaye, eğer henüz ortaklığa ifa edilmemişse ortaklık bu taahhütlerin ifasından vazgeçebilir. Ortaklığa ifa edilmiş ise pay sahiplerine iadesi yapılır. Her iki halde de sermaye azaltılmı prosedürüne uyulması gerekir[302]; çünkü her iki halde de esas sözleşmede belirlenmiş ortaklığın ihraç ettiği sermayenin indirilmesi söz konusudur ve sermaye kalemi azaltılmaktadır.

---

[297] Hayri Domaniç, **Anonim Şirketler**, Eğitim Yayınları, İstanbul, 1978 (Anonim Şirketler), s.1111.
[298] Domaniç, Anonim Şirketler, s.1111.
[299] Arslanlı, Anonim Şirketler I, s.117.
[300] Çağlar, s.20.
[301] Domaniç, Anonim Şirketler, s.1111.
[302] Arslanlı, Anonim Şirketler I, s.118.

B. Bilanço Açığının Kapatılması

Anonim şirketlerin kuruluş amaç ve konusunu düzenleyen TTK m.331 *"Anonim şirketler, kanunen yasaklanmamış her türlü ekonomik amaç ve konular için kurulabilir."* demektedir. Ortakların amacı, temel olarak ekonomiktir. Ortaklar, genel olarak anonim şirket kanalı ile ticari faaliyette bulunmak, faaliyet sonucu kar elde etmek ve paylaşmak amacı güderler[303].

Ticari hayatta işler her zaman istenildiği gibi gitmeyebilir. Kar elde etmek amacıyla kurulan ortaklık, zarar da edebilir ve sermayede kayıplar meydana gelebilir. Anonim şirketlerde sermayenin önemine binaen "sermaye kaybı ve borca batıklık" TTK'de özel olarak düzenlenmiştir; ancak kanunumuz "sermaye kaybı" kavramının tanımını yapmamıştır.

Kanun sermaye kaybı kavramının tam olarak tanımını yapmasa da sermayenin hem alacaklılar hem pay sahipleri hem de ortaklık tüzel kişiliğinin güvencesi olması sebebiyle özel olarak düzenlediği 1/2 ve 2/3 kayıp hallerini tanımlarken *"Son yıllık bilançodan, sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının…"* ifadesini kullanmıştır. Yani kanuna göre sermaye kaybını tespit ederken sadece sermayeyi değil sermaye + kanuni yedek akçeler toplamını dikkate almak gerekecektir. Sermaye kaybında hesaba alınacak sermaye kalemi, esas sermaye sistemini kabul eden ortaklıklarda esas sermaye; kayıtlı sermaye sistemini kabul eden ortaklıklarda ise çıkarılmış sermayedir[304]. Kayıtlı sermaye tavanı bu hesaplamaların dışındadır. Sermayeye artı olarak dikkate alacağımız kalem kanuni yedek akçelerdir. Serbest yedek akçeler ise hesaba katılmaz; zaten serbest yedek akçelerle kapatılan bir kayıp varsa gerçek bir kayıptan söz edemeyiz.

Kanuni yedek akçe kavramı TTK m.519 ve m.520'de düzenlenmiştir. Bu yedek akçeleri, m.519 gereğince ayrılanlar "genel kanuni yedek akçe" ve m.520 gereğince ayrılanları "şirketin iktisap ettiği kendi pay senetleri için ayrılan yedek akçe ve yeniden değerleme fonları" olarak iki gruba ayırabiliriz. Kanuni yedek akçe kavramına hangi grubun dahil olacağı konusu doktrinde tartışmalıdır. Bu hususta bir görüşe göre kanuni yedek akçelerin kapsamına TTK m.519 ve m.520 gereğince ayrılan toplam yedek

[303] Pulaşlı, Şerh, s.641.
[304] Pulaşlı, Şerh, s.1178.

akçeler dahildir[305]. Başka bir görüşe göre ise kanuni yedek akçe kavramına m.519 ile m.520/1 gereğince ayrılan yedek akçeler dahilken; m.520/2 gereğince ayrılan yeniden değerleme fonu dahil değildir[306]. Diğer bir görüşe göreyse kanuni yedek akçelerden sadece m.519'u anlamak gerekir[307].

Hukukumuzdaki bu belirsizliği kaldırabilmek için Ticaret Bakanlığı tarafından "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 376 Ncı Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Tebliğ[308]" yayımlanmıştır. Bu tebliğin m.4/1 d bendi gereğince *"Kanuni yedek akçe: Kanunun 519 uncu maddesinde düzenlenen yedek akçeyi ifade eder."* Bu düzenlemeye göre sermaye kaybında sadece m.519 gereğince ayrılan yedek akçeler hesaba katılacaktır[309].

TTK sermaye kaybının "son yıllık bilanço"dan tespit edileceğini düzenlemiştir. "Son yıllık bilançoya göre sermaye ve kanuni yedek akçeler toplamının zarar sebebiyle karşılıksız kalması" halinde sermaye kaybı söz konusu olacaktır. Zarar kalemi ise ortaklığın finansal tablolarına göre belirlenecektir[310]. Sermaye sabit bir miktardır; ancak bilançonun pasif kısmında yer alan özkaynaklar değişkendir[311]. Sermaye sabit olduğu için finansal bozulma, ortaklığın zararı sebebiyle özkaynakların sermaye miktarının altına inmesiyle olacaktır[312]. Özetle; sermaye kaybının hesaplamasında formül: "(Esas/Çıkarılmış) Sermaye + Yasal Yedek Akçeler (Tebliğ uyarınca sadece m.519 gereğince ayrılan) – Özkaynaklar = Sermaye Kaybı[313]" olacaktır.

---

[305] Ahmet Türk, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Getirdiği Değişik ve Yeniliklerle Anonim Ortaklıkta Sermaye Kaybı ve Hukuki Sonuçları", **DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 17, Sayı: 2, 2015 (Sonuçlar), s.71. Özlem Karaman Coşgun, "Anonim Şirketlerde Sermaye ve Kanuni Yedek Akçeler Toplamının Belirli Oranlarda Kaybı ve Borca Batıklık Hali, Alınması gereken Önlemler, Çözümler" **Sermaye Şirketleri Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 19/06/2019, s.189. https://www.lexpera.com.tr/literatur/derleme-makaleler/anonim-sirketlerde-sermaye-ve-kanuni-yedek-akceler-toplaminin-belirli-oranlarda-kaybi-ve-borca-25/1 (Erişim tarihi:16/05/2022)

[306] Pulaşlı, Şerh, 1178.

[307] Manavgat ve diğerleri, s.574.

[308] (R.G. 15/09/2018 – sayı: 30536).

[309] Kanaatimce bu düzenleme yerinde değildir; çünkü TTK m.376'da kanuni yedek akçeler arasında bir ayrım yapılmamıştır ve kanuni yedek akçelerin hesaplamaya dahil olacağı düzenlenmiştir. TTK m.519 ve m.520 gereğince ayrılan yedek akçeler de kanuni yedek akçe grubundadır. Bu tebliğ ile TTK'ye aykırı bir düzenlemenin yapıldığı ve normlar hiyerarşisinin ihlal edildiği düşüncesindeyim.

[310] Aksu Özkan, Tespit, s.735.

[311] Pulaşlı, Şerh, s.1173.

[312] Pulaşlı, Şerh, s.1173.

[313] Türk, Sonuçlar, s.68.

Daha önceden de belirttiği üzere sermayenin azaltılmasının başlıca iki sebebi vardır ve bunlardan bir tanesi bilanço açığının kapatılmasıdır. Bilanço açığının kapatılması amacıyla sermayenin azaltılması için özel olarak "basitleştirilmiş azaltma usulü"nü düzenlemiştir. Zira anonim şirketler tipik sermaye ortaklıklarıdır ve hem alacaklılar hem pay sahipleri hem de ortaklıkla hukuki ilişkiye girecek üçüncü kişiler ve ortaklık tüzel kişiliği için sermaye çok önemlidir. Sermayenin önemi, anonim şirketle temasa geçen neredeyse herkesi etkilediği için sermaye kaybı durumunda fiili durumun gerçeği yansıtması bakımından anonim şirket esas sermayenin azaltılmasına gidebilir. Borca batıklık ise sermayenin azaltılması ile ilgili değildir. Borca batıklık "bir kişinin malvarlığının mevcut borçlarını karşılayamamasını" ifade eder[314]. Eğer ortaklık için borca batıklık söz konusuysa iflas gündeme gelecektir; burada sermaye indirimi söz konusu olmaz[315].

Ayrıca TTK 1/2 ve 2/3 oranlarını ve bu oranlarda kayıplar gerçekleştiğindeki sonuçları özel olarak düzenlemiştir; ancak unutulmamalıdır ki hiçbir zaman bu sadece "1/2" ya da "2/3" kayıp olarak anlaşılmamalıdır. Kastedilen en az bu oranlarda kayıptır. Bu oranlarda sermaye kaybına ve bu oranlarda kayıp gerçekleştiğindeki sonuçlara değinmekte fayda var.

1. Sermayenin 1/2 Oranında Kaybı

Sermaye kaybında özel olarak düzenlenen oranlardan ilki sermayenin 1/2 oranında kaybıdır. TTK m.376/1 hükmüne göre: *"Son yıllık bilançodan, sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının yarısının zarar sebebiyle karşılıksız kaldığı anlaşılırsa, yönetim kurulu, genel kurulu hemen toplantıya çağırır ve bu genel kurula uygun gördüğü iyileştirici önlemleri sunar."* Bu düzenlemeden de anlaşılacağı üzere sermaye ve yasal yedekler toplamının en az yarısının karşılıksız kalmış olması gerekir. 1/2 oranında kayıp şu formülle tespit edilebilir:

"Ortaklığın aktif toplamı – Borçlar ≤ (Sermaye + Kanuni yedekler) /2[316]"

[314] Pulaşlı, Şerh, s.1176.

[315] Borca batık ortaklıklar, sermaye azaltımı ile birlikte sermaye artırımı yapacaklarsa sermaye azaltımına gidebilirler.

[316] İsmail Kayar, "Yeni TTK'ya Göre Anonim Şirkette Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığın Tespiti ve Sonuçları", **MÜHFHAD**, Cilt: 18, Sayı: 2, 2012, s.647. https://dergipark.org.tr/tr /pub/maruhad/ issue/48277/616379 (Erişim tarihi: 16/05/2022)

Yönetim kurulu, bu kaybı son yıllık bilançodan tespit edecektir; ancak hükmün gerekçesinde "sermaye kaybının bir ara bilançodan tespit edilmesi halinde son yıllık bilançonun beklenmemesi gerektiği" belirtilmiştir[317]. Dolayısıyla yönetim kurulu son yıllık bilançodan ya da bir ara bilançodan 1/2 oranında kaybı tespit ettikten sonra olağan genel kurulu toplantısını beklemeden hemen genel kurulu toplantıya çağırmakla yükümlüdür.

Yönetim kurulu, sermaye kaybına uygun düşen iyileştirici önlemleri genel kurula sunar; ancak genel kurul herhangi bir önlem ya da tedbir almak zorunda değildir. Bir bakıma 1/2 oranında kayıp erken uyarı sistemidir[318]; çünkü birazdan da belirteceği üzere 2/3 oranında kaybın sonuçları çok daha ciddidir. Sermayenin 1/2 oranında kaybının düzenlenmesinin amacı, genel kurulun iyileştirici önlemler almasından ziyade pay sahiplerinin ortaklığın finansal durumu hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamaktır[319]. Eğer genel kurul finansal durumun iyileştirilmesine karar verirse, iyileştirme tedbirlerinden bir tanesi de bilanço açığını kapatmak amacıyla sermayenin azaltılması yoluna gitmektir.

Genel kurul finansal durumun iyileştirilmesi için bir tedbir kararı verirse yönetim kurulu bu kararı uygulamakla yükümlüdür.

2. Sermayenin 2/3 Oranında Kaybı

Sermayenin 2/3 oranında kaybı TTK m.376/2'de düzenlenmiştir. Bu hükme göre: *"Son yıllık bilançoya göre, sermaye ile kanuni yedek akçeler toplamının üçte ikisinin zarar sebebiyle karşılıksız kaldığı anlaşıldığı takdirde, derhâl toplantıya çağrılan genel kurul, sermayenin üçte biri ile yetinme veya sermayenin tamamlanmasına karar vermediği takdirde şirket kendiliğinden sona erer."* Bu durumda da sermaye ve yasal yedekler toplamının en az 2/3 oranında karşılıksız kalmış olması gerekir. 2/3 oranında kayıp ise şu formülle tespit edilebilir:

"Ortaklığın aktif toplamı – Borçlar ≤ (Sermaye + Kanuni yedekler)2/3[320]"

[317] Bkz. TTK m.376 gerekçesi, Kaya ve Küçükaydın, s.356.
[318] Yönetim kurulunun genel kurulu toplantıya çağırıp ortaklığın finansal durumu hakkında bilgi vermek ve iyileştirme tedbirlerini sunmak için 1/2 oranında kaybı beklemesine gerek yoktur; çünkü zaten yönetim kurulu ortaklığın yönetiminden sorumludur ve özen yükümlülükleri vardır.
[319] Türk, Sonuçlar, s.83.
[320] Kayar, s.647.

1/2 oranda sermaye kaybında olduğu gibi 2/3 oranda kayıp da son yıllık bilançoya göre tespit edilecektir; ancak hükmün gerekçesinde belirtildiği üzere eğer sermaye kaybı bir ara bilançodan tespit edilmişse son yıllık bilançonun beklenmesine gerek yoktur[321].

Yönetim kurulu 2/3 oranında kaybı tespit ettikten sonra hemen genel kurulu toplantıya çağırmakla yükümlüdür ve genel kurul bir karar almak zorundadır. Eğer genel kurul toplantısında bir karar çıkmazsa anonim şirket infisah edecektir. İşte bu yüzden 2/3 oranında kayıp ciddi bir kayıptır.

Genel kurul sermayenin tamamlanmasına karar verebilir. Bunun için genel kurulun oybirliğiyle karar alması gerekecektir (TTK m.421/ 2 b). Eğer pay sahipleri oybirliğini sağlayamıyorsa ya da yükümlülük altına girip sermayeyi tamamlamak istemiyorlarsa kalan sermaye ile yetinme kararı alabilirler. Bunun için de kanundaki asgari sermaye miktarlarının altına düşmemek kaydıyla sermayenin azaltılmasına gitmek zorundadırlar. Sermaye azatlımı sonucunda esas sermaye mevcut öz kaynaklar düzeyine indirilmekte, böylece sermaye kaybı ortadan kaldırılmaktadır[322].

Genel kurulun bir karar almaması ise ortaklığın son bulmasına neden olacaktır ve ortaklık tasfiye edilecektir.

C. Ortaklıktan Çıkma ve Çıkarılma

Ayrılma kavramı, ortaklık üyeliğinin son bulduğu üst tüm durumları içine alan geniş bir kavramdır[323]. Kapsamına çıkma ve çıkarılma da girer. Çıkma, pay sahibinin ortaklıktan tek taraflı kendi iradesiyle ayrılmasıyken; çıkarılma ise ortağın iradesi dışında ortaklıktan ayrılmasıdır.

Anonim şirketler tipik bir sermaye ortaklığıdır[324] ve bu şirketler pay kavramı üzerine inşa edilmişlerdir[325]. Bu yüzden çıkma ve çıkarılma düzenlenmemiştir. Kural olarak ortaklıktan çıkmak isteyen pay sahibinin tek yolu payını devretmesidir[326].

---

[321] Bkz. TTK m.376 gerekçesi, Kaya ve Küçükaydın, s.356.
[322] Türk, Sonuçlar, s.97.
[323] Emre Türkmen, **Adi Ortaklıkta Çıkma Ve Çıkarılma**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2020, s.68.
[324] Anonim şirketler gibi limited şirketler de sermaye ortaklıklarıdır; ancak hem sermaye hem kişi ortaklıklarına ait özellikleri bünyesinde barındırması sebebiyle daha karma niteliktedirler. Bu yüzden limited şirketlerde çıkma ve çıkarılma özel olarak düzenlenmiştir.
[325] Çelik, s.80.
[326] Türkmen, s.73.

Ortaklık sözleşmesi ile özel olarak pay sahibinin, anonim şirketten ayrılması da düzenlenemez.

Anonim şirketlerde ortağın çıkma ve çıkarılması mümkün değilken istisnai bazı haller ortağın, ortaklıktan çıkarılması sonucunu doğurabilir. Bu hallerden ilki ıskattır. Pay bedelini ödemede temerrüde düşen pay sahibi, sadece temerrüde düştüğü paylar bakımından ıskat edilir ve pay sahipliği sıfatı düşer. Eğer pay sahibi, sahip olduğu tüm payların bedelini ödemede temerrüde düşmüşse ıskat yaptırımının uygulanmasıyla ortaklıktan çıkarılmış olacaktır. Iskat sonucu, muhafaza edilen paylar elden çıkarılamazsa ortaklık sermaye azaltımına giderek payları itfa edecektir.

Bir diğer hal ise TTK tarafından azınlığa tanınan haklı nedenle fesih davasının sonucu olarak gündeme gelebilir. Şöyle ki; azınlık[327] haklı sebeplerin varlığı halinde mahkemeden ortaklığın feshini talep edebilir (TTK m.531). Bir sermaye ortaklığı olan anonim şirketlerde her ne kadar önemli olan pay ise de ortaklıktaki menfaat çatışmalarının çıkmaza girmesi ihtimali düşünülerek kanun koyucu azınlığa ortaklığın feshini dava edebilme hakkı vermiştir; ancak TTK haklı sebeplerin neler olabileceğini düzenlememiştir[328]. Anonim şirketler tipik sermaye ortaklıkları olduğu için burada kollektif ve komandit şirketin haklı sebeple feshi ve ortağın çıkarılması için haklı sebepleri sayan TTK m.245 ile m.328 kıyasen uygulanmaz[329]; çünkü bu ortaklılar kişi ortaklıklarıdır. Haklı sebebin, anonim şirketin kuruluş amacını gerçekleştirmeyi önleyecek nitelikte olması gerekir[330]. Bu haklı sebebe dayanarak azınlık ortaklığın feshini talep etmelidir.

Hukukumuzda talebe bağlılık ilkesi geçerlidir ve hakim, hüküm verirken kural olarak bu ilkeyi ihlal edemez. Talebe bağlılık ilkesi kısaca; hakimin tarafların talepleriyle bağlılığını ve taleplerden fazlasına ya da talepten başka bir şeye karar veremeyeceğini ifade eder. Talebe bağlılık ilkesinin istisnalarından birisi anonim şirketlerde azınlığın açtığı ortaklığın haklı nedenle feshi davasıdır. Hakim, haklı

---

[327] Esas sermayenin halka kapalı şirketlerde onda biri, halka açık şirketlerde yirmide biri azınlığı oluşturur.

[328] "Haklı sebepler tanımlanmamış; örnek olarak da gösterilmemiştir. Bu kavramın niteliklerinin gösterilmesi ve tanımlanması yargı kararlarına bırakılmıştır." Bkz. TTK m.531 Gerekçesi, Kaya ve Küçükaydın, s.539.

[329] Füsun Nomer Ertan, "Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davası – TTK m.531 Üzerine Düşünceler", **İÜHFM (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası)**, Cilt: 73, Sayı: 1, 2016, s.425. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/230789 (Erişim tarihi:12/05/2022)

[330] Nomer Ertan, ss.425-426.

sebeplerin varlığını tespit ettikten sonra ortaklığın feshine karar vermek zorunda değildir. Bu husus TTK m.531 ile şöyle düzenlenmiştir: *"...Mahkeme, fesih yerine, davacı pay sahiplerine, paylarının karar tarihine en yakın tarihteki gerçek değerlerinin ödenip davacı pay sahiplerinin şirketten çıkarılmalarına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme karar verebilir."* Bu konuda kanun, hakimin talebe bağlılığıyla ilgili bir istisna getirmiş ve *"duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüm"* ifadesiyle hakime oldukça geniş bir yetki vermiştir. Bir bakıma ortaklığın feshi son çare olarak kabul edilmiştir.

Hakim, takdir yetkisini kullanarak ortaklığın feshini talep eden azınlığın ortaklıktan çıkarılmasına karar verebilir. Karar tarihine en yakın zamanda payların gerçek değerinin davacı azınlığa ödenmesi gerekir. Burada ortaklığın iki seçeneği vardır; ya sermayenin azaltılmasına gidecek ve sermaye bedelini gerçek değeri üzerinden iade ederek davacı azınlığa ödeyecektir ya da söz konusu hisseleri kendisi satın alacaktır. Eğer azınlığın hisselerini kendisi satın alırsa bu payları kanunda belirtilen sürelerde elden çıkarması gerekir[331]; elden çıkaramaması halinde ise yine sermayenin azaltılmasına gidecek ve payları itfa edecektir. Özetle; hakim takdir yetkisini kullanarak ortaklığın feshi yerine davacı azınlığın ortaklıktan çıkarılmasına karar verebilir. Böylece anonim şirket sermayenin azaltılmasına gitmek durumunda kalabilir.

Hakim, duruma uygun düşen ve kabul edilebilir başka bir çözüm yönetimine de başvurabilir[332]. Sermayenin azaltılmasını gerektirecek diğer bir yöntem ise ortaklığın bölünmesidir. Tabi ki ortaklığın bölünmesi kararının verilebilmesi için bu kararın duruma uygun düşen ve kabul edilebilir; yani haklı sebebi ortadan kaldırabilen bir yol olması gerekir. Eğer hakim ortaklığın bölünmesi kararı verirse ve azalan sermaye ortaklıkça tamamlanamıyorsa sermayenin azaltılmasına gidilerek esas sermaye fiili duruma uygun hale getirilir.

---

[331] Satın alma işlemi yapılırken TTK m.379'daki şartlara uyulmuşsa devirleri mümkün olur olmaz ve en geç 3 yıl içerisinde; kanundaki şartlara uyulmamışsa en geç 6 ay içerisinde bu payların elden çıkarılması gerekir.

[332] Uygulamada fesih yerine ağırlıklı olarak davacı azınlığın ortaklıktan çıkarılmasına karar verildiği görülür. Bu hususta bkz. Cengiz Erten, "Anonim Şirketlerde Haklı Sebeplerle Fesih Hakkının Yargıtay İçtihatları Çerçevesinde Değerlendirilmesi", **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi** , Sayı: 13, 2019, ss.200-201. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/742590 (Erişim tarihi: 12/05/2022)

Şirketler değişen piyasa ve rekabet ortamına uyum sağlamak ya da yeni stratejiler uygulamak amacıyla birleşme yolunu tercih edebilirler. Birleşme en az iki ortaklığın tasfiye edilmeksizin birleşerek yeni bir ortaklık haline gelmesi ve birleşen ortaklıktaki pay sahiplerine yeni ortaklığın paylarının verilmesidir[333]. Birleşen ortaklığın pay sahipleri böylece yeni kurulan ortaklığın pay sahibi olurlar. Buna pay sahipliğinin devamı ilkesi adı verilir[334].

Anonim şirketler sermaye ortaklıklarıyla ve devralan olmak kaydıyla şahıs şirketleriyle birleşebilirler. Bu birleşmelerde de pay sahipliğinin devamlılığı ilkesi esastır. Pay sahipliği sıfatı, değişim oranı hesaplanarak yeni kurulan ortaklıkta devam ettirilir; ancak bunun bir istisnası vardır. Bu istisna TTK m.141 ayrılma akçesi ile düzenlenmiştir. Devrolunan ortaklığın pay sahipleri, devralan şirkette iktisap edecekleri pay ile bu paylara denk gelen bedeli alma konusunda bir seçim hakkına sahiptirler (TTK m.141/1). Bu düzenlemeyle birleşmeye karşı çıkan ve katılmak istemeyen pay sahiplerinin ortaklıktan çıkmasına imkan verilmiştir. TTK m.141/2 *"Birleşmeye katılan şirketler birleşme sözleşmesinde, sadece ayrılma akçesinin verilmesini öngörebilirler."* demektedir. Böylece bir bakıma ortaklıkta istenmeyen pay sahibinin ortaklıkta kalmasının önüne geçilir[335]. Birleşme sözleşmesinde sadece ayrılmak akçesinin verileceği düzenlenerek ve TTK m.155/5'teki ağırlaştırılmak nisaplarla karar alınarak pay sahipleri yeni ortaklıktan çıkarılabilecektir.

Ayrılma akçesi devralan ortaklıktaki iktisap olunacak payların gerçek değerlerine göre hesaplanır. TTK gerçek değer olduğunu belirtmiş; ancak bu değerin nakit ya da ayın olması gibi bir zorunluluk getirmemiştir. Ayrıca bu ayrılmak akçesinin hangi kaynaktan ödeneceği konusunda da bir düzenleme yoktur. Ayrılma akçesi serbest yedek akçelerden ödenebilir[336]. Serbest yedek akçelerden ödenirse herhangi bir sermaye kaybından söz edemeyiz. Paylar diğer pay sahipleri tarafından devralınabileceği gibi devrolunan ortaklık ya da devralan ortaklık bu payları satın

---

[333] Hamdi Yasaman, **Anonim Ortaklıkların Birleşmesi**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1987, s.5.

[334] Nevzat Akbilek, **Türk ve Avrupa Birliği Hukukunda Anonim Şirket Birleşmelerinde Pay Sahibinin Korunması**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2009, s.44.

[335] Nihal Koşer, "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Birleşmede Ayrılma Akçesi" **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Sayı:34, s.377. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/980839 (Erişim tarihi: 01/06/2022)

[336] Bilge Develi, "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ayrılma Akçesi", **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:17, Sayı:2, 2013, s.382. https://dergipark.org.tr/tr/pub/ahbvuhfd/issue/48109/608379 (Erişim tarihi: 01/06/2022)

alabilir. Bu durumda ortaklığın kendi paylarını iktisap etmesiyle ilgili TTK düzenlemeleri uygulanacaktır. İleride de belirtileceği üzere ortaklık kanuni süreler içerisinde bu payları elden çıkarmak üzere muhafaza edecektir. Eğer bu paylar elden çıkarılamazsa paylar itfa edilerek sermayenin azaltılması uygulanacaktır.

D. Muhafaza Edilen Payların Elden Çıkarılamaması

Ortaklığın kendi paylarını iktisabı, TTK'de düzenlenmiş ve özel şartlara bağlanmış dikkat edilmesi gereken özellikli bir durumdur. Daha önceden de belirtildiği üzere bir ortaklığın kendi paylarını iktisap etmesi tek başına sermayenin azaltılması demek değildir. Zira ortaklığın edindiği paylar yok olmamakta, elden çıkarılması amacıyla kanuni süreler içerisinde ortaklık tarafından bir nevi muhafaza edilmektedir. Bu payların elden çıkarılması demek, borsada ya da ilan yoluyla satılması demektir[337].

Kanuna uygun olarak iktisap edilen payların elden çıkarılmasını TTK m.384 düzenlemektedir. Bu hükme göre:

> *382 nci maddenin (b) ilâ (d) bentleri ve 383 üncü madde hükümlerine göre, iktisap edilen paylar, şirket için herhangi bir kayba yol açmadan devirleri mümkün olur olmaz ve her hâlde iktisaplarından itibaren üç yıl içinde elden çıkarılırlar; meğerki, şirketin ve yavru şirketin sahip oldukları bu payların toplamı şirketin esas veya çıkarılmış sermayesinin yüzde onunu aşmasın.*

Hükümden de anlaşılacağı üzere ivazlı iktisabın %10'unu aşan kesim için elden çıkarılma zorunluluğu vardır. %10'u aşmayan paylar bakımından bir muafiyet söz konusudur[338]. Bu sınırı aşan paylar, devirleri mümkün olur olmaz en fazla 3 yıl içerisinde elden çıkarılmalıdır.

Yasaya aykırı olarak iktisap edilen payların ise elden çıkarılması TTK m.385'de düzenlenmiştir. Bu hükme göre ise: *"379 ilâ 381 inci maddelere aykırı bir şekilde iktisap edilen veya rehin olarak alınan paylar, iktisapları veya rehin olarak kabulleri tarihinden itibaren en geç altı ay içinde elden çıkarılır ya da üzerlerindeki rehin kaldırılır."* Kanuna uygun olarak iktisap edilen paylar bakımından elden çıkarılma konusunda %10'u geçmeyen paylar için muafiyet düzenlenmişken, kanuna

[337] Ahmet Türk, **Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını Edinmesi**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016 (Payların Edinilmesi), s.306.
[338] Türk, Payların Edinilmesi, s.308.

aykırı olarak iktisap edilen paylar için elden çıkarma istisnasız zorunludur ve süresi 6 aydır. En geç 6 ay içerisinde bu payların elden çıkarılması zorunludur.

Her iki halde de esas olan bu payların elden çıkarılmasıdır[339] ve paylar kanuni süreler içerisinde elden çıkarma maksadıyla muhafaza edilmektedir. Sermayenin azaltılması ise süre bitiminde yapılacaktır. Yani son çaredir[340]. Elden çıkarılması için gerekli süre bittikten sonra paylar itfa edilecek ve dolayısıyla ortaklık sermayenin azaltılmasına gidecektir[341]. Burada yönetim kuruluna düşen sorumluluk, sermayenin azaltılması kararı genel kurul tarafından verilebileceği için genel kurulu toplantıya çağırmak ve sermayenin azaltılması kararının alınabilmesi için gerekli gündemi düzenlemektir. Yönetim kurulunun sermayenin azaltılması için harekete geçmemesi sorumluluklarını doğuracaktır.

Elden çıkarılma maksadıyla emaneten payların muhafaza edilmesinin diğer bir nedeni ise ıskattır. Iskat en yalın ifadeyle pay sahibinin temerrüde düştüğü paylar bakımından pay sahipliği sıfatının düşürülmesidir[342]. Iskat yaptırımı sadece pay bedelinin ödemesinde temerrüde düşme halinde uygulanacaktır[343]. Temerrüde düşülen paylar bakımından ortağın pay sahipliği sıfatı düşürülecektir; ancak unutulmamalıdır ki ıskat edilen pay değil pay sahipliği sıfatıdır[344]. Anonim şirket payı varlığını devam ettirecektir. Sahipsiz kalan paylar ise elden çıkarma yani yeni pay sahibi bulma gayesiyle muhafaza edilecektir[345]. Boşta kalan pay sahipliği mevkii ilk fırsatta yeni pay sahibine satılır[346]. Pay bedelinin temerrüdünü düzenleyen TTK m.482/2 söz konusu payların elden çıkarılmasında yönetim kurulunun yetkili olduğunu düzenlemiş; ancak elden çıkarma için azami süreyi belirlememiştir[347]. İlk fırsatta

---

339 Bu bir sermaye artırımı olmadığı için ortaklar rüçhan hakları yoktur.

340 Türk, Payların Edinilmesi, s.315.

341 Murat Can Atakan, "Anonim Şirketlerin Kendi Paylarını İktisabının Hukuki Sonuçları", **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:12, Sayı:1, s.377.

342 Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.390.

343 Değirmenci, s.9.

344 Pulaşlı, Şerh, s.1538.

345 Ortaklığın kendi paylarını iktisap etmesinde olduğu gibi, ıskat sonucunda elden çıkarma da bir sermaye artırımı değildir ve ortakların rüçhan hakları yoktur.

346 İmregün, Ortaklıklar, s.286. Eski pay sahibine yaptığı kısmi ödemeler geri verilmez. Ayrıca temerrüt faizi, şartları varsa aşkın zarar ve eğer öngörülmüşse tazminat ödemekle de yükümlüdür. Yeni pay sahibini ödemeleriyle kapanmayan bedelden de sorumluluğu devam eder.

347 Kanun ıskat yaptırımı sonucunda boşta kalan payların hangi usulde ve hangi azami süre içerisinde elden çıkarılacağını düzenlememiştir. Kanaatimce burada önemli olan, hangi usulün takip edileceğinden ziyade yönetim kurulunun dürüstlük kuralı çerçevesinde özen yükümlülüğüne dikkat ederek eşit işlem ilkesini ihlal etmeden bir elden çıkarma usulü izlemesidir. Ancak elden çıkarma için azami sürenin belirlenmemesinin hatalı olduğu düşüncesindeyim; zira bu paylar ortaklık tüzel

tekrar elden çıkarılması zorunlu olan bu payların elden çıkarılamaması, ortaklığın faaliyeti boyunca sürekli elde tutulması anonim şirketin bir sermaye ortaklığı olması yapısına ters düşer. Zira bu husus en başta sermayenin korunması ilkesine ters düşecektir. Dolayısıyla anonim şirketin sermayenin azaltılması yoluna giderek bu payları itfa etmesi gerekir[348]. Özetle pay sahibinin ıskatı tek başına sermayenin azaltılması sonucunu doğurmaz; çünkü paylar mümkün olur olmaz elden çıkarılma amacıyla ortaklık tarafından muhafaza edilmektedir; ancak muhafaza edilen bu paylar elden çıkarılamazsa sermayenin azaltılması yoluna gidilerek payların itfası gerekir.

E. Ortaklığın Bölünmesi

Bölünme, bir sermaye ortaklığının malvarlığının bir kısmının ya da tamamının pay sahiplerine ortaklık hakları verilmesi karşılığında mevcut ya da yeni kurulacak ortaklıklara devredilmesidir[349]. Daha önceden de belirtildiği üzere ortaklıkların bölünmesinin ikiye ayrılır. Bunlar; tam ve kısmi bölünmedir.

Tam bölünmede, bölünen ortaklığın tüm malvarlığı parçalara ayrılıp devredildiği için ortaklık sona erer. Bu aslında tasfiyesiz infisah halidir. Dolayısıyla zaten burada sermayenin indirilmesi söz konusu olmaz.

Kısmi bölünmede ise, bölünen ortaklığın malvarlığının bir kısmı ortaklıktan ayrılmaktadır. Yukarıda da belirttiğim üzere bölünme tek başına sermayenin azaltılması anlamına gelmez; çünkü azalan sermaye ortaklığın yedek akçeleriyle ya da pay sahiplerince tamamlanıyor olabilir. Böyle bir durumda esas sermaye azalmamaktadır.

Kısmi bölünmeye gidildiğinde, sermayeden azalan kısım yedek akçelerle tamamlanamıyorsa iki seçenek vardır. Bunlardan ilki zararın kapatılıp sermayenin tamamlanması amacıyla ortaklara "yükümlülük" getirilmesidir. Böylece azalan

kişiliğince muhafaza edilmektedir. Her ne kadar söz konusu paylar, ortaklığa pay sahipliği hakları vermese de bu durum ortaklığın kendi paylarını iktisabına benzemektedir ve dolayısıyla dikkat edilmesi gereken ciddi sakıncalar doğurabilecek niteliktedir. Kanundaki usule uygun olarak ortaklığın kendi paylarını iktisap etmesi halinde payların elden çıkarılması için belirlenen devirleri mümkün olur olmaz ve en fazla 3 yıl olan sürenin kıyasen burada da uygulanabileceğini düşünmekteyim.

[348] Hayri Domaniç, **Anonim Şirketler Hukuku Ve Uygulaması**, Cilt II, Temel Yayınları, İstanbul, 1988 (Uygulama), s.1044.

[349] Şener, s.138.

sermaye tamamlanır; ancak bunun için genel kurulun oy birliğiyle karar alması gerekir (TTK m.421/2 a). Oybirliğinin sağlanması ise oldukça güçtür. Diğer seçeneği ise sermaye azaltımına gitmesidir. Aslında burada ortaklığın sermayesi kısmi bölünerek zaten azalmıştır. Esas sözleşme değişikliğine giderek sermaye miktarı güncellenecek ve gerçek duruma uygun hale getirilecektir. Bir bakıma oluşan fiili durum hukukileşecektir[350]; ancak TTK ortaklığın sermayesinin azalması halinde, sermayenin azaltılması prosedürünün uygulanmayacağını *"Bölünme sebebiyle devreden şirketin sermayesinin azaltılması hâlinde 473, 474 ve 592 nci maddeler ile kooperatiflerde Kooperatifler Kanununun 98 inci maddesine dayanılarak bu Kanunun 473 ve 474 üncü maddeleri uygulanmaz."* diyerek düzenlemiştir. Bunun nedeni ise hükmün gerekçesinde şöyle açıklanmıştır:

> *...Yönetim organlarının, özellikle bölünen şirketin yönetim organının, bölünen şirketin devredilen malvarlığı bölümün devrinden sonra kalan net malvarlığının bölünen şirketin alacaklılarının alacaklarını karşılayacak düzeyde olup olmadığını araştırmaları ve bunu raporlarında belirtmeleri zorunludur. bu görev bağlamında, sermaye azaltılmasına gerek olup olmadığını ve gerekli ise bunun miktarını ve azaltma sonucunda sermayenin asgari tutarın altına inip inmeyeceğini de vurgulamaları şarttır.*
> *...Alacaklıların korunması 174 ve 175 inci maddelerle sağlandığından, gerekli olması halinde basit azaltmanın uygulanması, (haklı olarak) öngörülmüştür...*[351]

Kanun koyucu bölünen ortaklığın, bölünme raporu hazırlaması ve alacakların tehlikeye düşmediğinin ispat edilmesi durumu hariç alacaklıların talebi üzerine ortaklığın borçları için teminat gösterilmesi zorunluluğu nedeniyle sermayenin azaltılması prosedürüne giderek tekrardan bir raporun hazırlanmasını ve talep üzerine teminat gösterilmesini gereksiz bulmuştur[352]. Ayrıca hem bölünme işlemlerinin uygulanması hem sermayenin azaltılması işlemlerinin uygulanması masraflar ve süre yönünden bölünme sürecinin hantallaşmasına da sebebiyet verebilirdi[353].

Kısmi bölünmede sermayenin azaltılması prosedürünün uygulanmayacağını düzenleyen TTK m.162, "bölünen ortaklığın sermayesinin azalması halinde m.473 ve m.474'ün uygulanmayacağını" belirtmiştir; ancak sermayenin azaltılması prosedürü m.473-475 arasında düzenlenmiştir. Bu durumda TTK. 475 uygulanacak mı yoksa

[350] Helvacı, s.74.
[351] Kaya ve Küçükaydın, s.182.
[352] Helvacı, bölünme işlemlerinde alacaklılar için özel olarak korunma usulü düzenlendiğinden zaten alacaklılar adına herhangi bir riskin söz konusu olamayacağı görüşündedir. Bkz. Helvacı, s.74-75.
[353] Helvacı, s.76.

uygulanmayacak mı tereddüdüne düşülebilir. Bu madde sermayenin azaltılması kararlarının yerine getirilmesini düzenlemektedir. Kanaatimce kısmi bölünme kararlarının yerine getirilmesi zaten uygulanacağı için m.475'in uygulanması söz konusu olmayacaktır.

F. Yanlış Beyanların Düzeltilmesi

Anonim şirket pay sahiplerinin en temel yükümlülüğü, ortaklığa sermaye getirmektir. Pay sahibinin ortaklığa karşı olan sermaye taahhüdünün hukuki niteliği ise borç ilişkisidir[354]. Hukukumuza hakim ilkelerden biri olan dürüstlük ilkesine göre "Herkes haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır." Bu anlamda dürüstlük kuralı objektif iyi niyettir[355].

Pay sahipleri, ortaklık kurulurken ya da bilirkişiler, ayni sermayeye değer biçerken dürüstlük kuralını ihlal etmiş olabilir. Bu ihlalleri sonucunda da mevcut sermaye ile ortaklık sözleşmesiyle kararlaştırılan sermaye miktarı arasında fark oluşabilir. Bu halde kurucuların ve bilirkişilerin sorumlulukları saklıdır; ancak ortaklık, sermaye azaltımına gidip esas sözleşmede belirtilen sermaye miktarını indirerek fiili duruma uygun hale getirebilir[356]. Zira yanlış beyan nedeniyle ortaklığın sermaye açığı büyük miktarlarda olabilir ya da açık kalan sermayenin tahsili uzun zaman alabilir. Anonim şirket de sermayesini fiili duruma bir an önce uyarlayarak faaliyetlerine devam etme yolunu seçebilir[357]. Böylece eksik kalan sermaye, sermayenin azaltılması ile kapatılacaktır.

---

[354] Borç ilişkisi, alacaklı ile borçlu arasında bir veya daha çok alacak hakkı ile bazı tali hak ve borçları içeren bir hukuki ilişkisidir. Pay sahibinin sermaye taahhüdü de , pay sahibi ile ortaklık arasında bir borç ilişkisidir.

[355] Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 17. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2014, s.19.

[356] Hayri Domaniç, (Uygulama), s.1043.

[357] Ortaklığın sermaye azaltımı yolunu tercih etmesi, kurucuların dört yıl boyunca kuruluştan doğan sorumluluğunun ibra edilmeyeceği kuralının dolaşması anlamına gelip gelmeyeceği tartışmasını gündeme getirebilir. Domaniç'e göre; bu durumda sermaye azaltımına gitmek ortaklığı sıhhate kavuşturabilir ve bu kurucuların ibrası anlamında değildir. Zira yine de kurucuların sorumlulukları saklıdır ve ortaklık açık kalan tutarın tahsili için dava ve icra takibi yollarına başvurabilir. Bu tutar tahsil edildiğinde ise sermaye artırımına gidilmesi gerekir. Bkz. Domaniç, Uygulama, ss.1043-1044.

G. Vergisiz Kar Payı Alabilmek Amacıyla

Çağdaş toplumlarda devlet, takip ettiği ekonomi ya da sosyal politikalar neticesinde kamu gelirlerine başvurabilir[358]. Bu kamu gelirlerinin başında da vergiler vardır. Kimin vergi yükümlüsü olduğu ise kanunlar tarafından belirlenmektedir. Vergi yükümlülüğünün konusu ise, bir vergi borcunun yani bir miktar paranın ödenmesidir[359]. Bu parayı ödemek zorunda olan kişi ise vergi borçlusudur.

Kurumların gelir vergisine giren kazançları, kurumlar vergisinin konusunu oluşturur[360]. Kurumlar Vergisi Kanunu[361] m.2'ye göre anonim şirketler de kurumlar vergisi mükelleflerindendir. Kurumlar vergisinde, aynı gelir vergisinde olduğu gibi kurumun elde ettiği gelir vergilendirilir. Dolayısıyla anonim şirketlerin kurum kazançları, kurumlar vergisine tabidir ve vergilendirilir.

Gelir vergisinin konusu gelirdir[362]. Daha açık bir ifadeyle gelir elde eden gerçek kişiler, gelir vergisi yükümlüsüdür[363]. Gelir vergisinin konusunu oluşturan gelir türlerinden bir tanesi de ticari kazançlardır[364]. Yani anonim şirket pay sahibinin, kar dağıtımından elde ettiği kar payı, gelir vergisine tabidir ve vergilendirilir.

Sermaye azaltımına gidildiğinde yapılan azaltımın hangi kaynaktan yapıldığının tespit edilmesi, bu kaynaklar arasındaki sıralamanın nasıl olacağı ve vergilendirilmesi konusu uygulamada özelgelerle şekillenmişti. Bu konuda yasal bir düzenleme yoktu. 7420 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun[365] ile Kurumlar Vergisi Kanununa[366] (KVK) 32/B maddesi eklenmiştir. Bu hüküm ile sermaye azaltımında vergileme düzenlenmiştir. Konunun daha iyi anlaşılması ve bu düzenlemenin çalışmamızı bitirdikten sonra yapılması nedeniyle vergisiz kar payı

---

[358] Yusuf Karakoç, **Genel Vergi Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, s.67.
[359] Karakoç, s.204.
[360] Mualla Öncel, Ahmet Kumrulu, Nami Çağan, **Vergi Hukuku**, Gözden Geçirilmiş Değişiklikler İşlenmiş 27. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2018, s.330.
[361] 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, (R.G. 13/06/2006 – sayı: 26205)
[362] Gelir Vergisi Kanunu gereğince gelir vergisinin yükümlüsü gerçek kişidir.
[363] Öncel ve diğerleri, s.235.
[364] 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu m.2/1 (R.G. 31/12/1960 – sayı: 10700)
[365] R.G. 09/11/2022 – sayı: 32008
[366] R.G. 13/06/2006 – sayı: 26205

almayı 7420 sayılı kanun öncesi ve sonrası olarak iki başlık halinde incelemekte fayda vardır.

1. Kurumlar Vergisi Kanunu Değişikliği Öncesi

Bir anonim şirket kar elde ettiği zaman bu kazanç; ilk olarak kurum bünyesinde kurumun geliri olarak, ikinci olarak pay sahiplerine dağıtıldıktan sonra pay sahiplerinin geliri olarak iki kere vergilendirilecektir. Yani ortaklığın elde ettiği kar ilk olarak kurumlar vergisine eğer pay sahiplerine dağıtılırsa ikinci olarak gelir vergisine tabi olmaktadır. Sermayenin azaltılması, pay sahiplerinin iki kere vergilendirilmekten kaçınmak için başvuracaklar bir yol olarak karşımıza çıkar.

Ortaklık, elde ettiği kar ile sermaye artırımına[367] gider ve daha sonra sermayenin azaltılması usulüne giderek pay sahiplerinin gelir vergisi yükümlüsü olmasını engelleyebilir; çünkü sermayenin azaltılması hangi kaynaktan azaltım yapıldığına bağlı olarak vergilendirmeye tabi olmayabilir[368].

Sermayenin azaltılması, ortakların getirdiği nakdi ve ayni ödemelerin geri iadesi olarak yapılıyorsa bu iade vergilendirmeye tabi değildir[369]. Sermayenin azaltılması sonucunda pay sahipleri, ortaklığa getirdikleri nakdi sermayeyi geri alıyorlarsa bir vergilendirme yapılmaz[370]. Ayni sermayeyi geri alıyorlarsa aynı nakdi sermayede olduğu gibi gelir vergisinden sorumlu olmayacaklardır[371].

---

[367] İç kaynaklardan yapılan nakdi ve ayni sermaye artırımlarında vergilendirme söz konusu değildir. Nakdi sermaye artırımlarında ise GVK mükerrer m.121 gereğince indirimden faydalanma imkanı vardır.

[368] Öztürk, s.49.

[369] Bu hususta Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı'nın vermiş olduğu özelge: 24.9.2013 tarih ve 64597866-125[19- 2013]-155 sayılı özelge. *"...Öte yandan, yapılacak sermaye azaltımının; öncelikle kurumlar vergisine ve vergi sonrası dağıtılan kazancın ise kâr dağıtımına bağlı vergi kesintisine tabi tutulacak hesaplardan karşılanması sonra sadece kâr dağıtımına bağlı vergi kesintisine tabi tutulacak hesapların kullanılması, son olarak ise işletmeden çekilmesi halinde vergilendirilmeyecek ayni ve nakdi sermayenin işletmeden çekildiğinin kabulü gerekmektedir."* https://www.gib.gov.tr/node/100938 (Erişim tarihi: 11/05/2022). Ankara Vergi Dairesi Başkanlığı, 21.02.2012 tarih ve B.07.1.GİB.4.06.16.01-120[94-11/5]-264 sayılı özelge: *"Sermaye azaltımının, ortaklar tarafından nakden veya aynen yapılan ödemelerden kaynaklanması halinde, ortakların esas olarak işletmeye koydukları sermayeyi Türk Ticaret Kanunu hükümleri çerçevesinde geri almış olmaları nedeniyle mükellefiyet statüsüne bakılmaksızın vergilendirme işlemi yapılmayacaktır."* https://www.gib.gov.tr/node/100136 (Erişim tarihi: 11/05/2022).

[370] Yusuf Kaçar, "Anonim Şirketlerde Sermaye Azaltılması İşlemleri Ve Vergi İlişkisi", **International Journal of Management and Administration**, Cilt:5, Sayı: 9, 2021, s.157. https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijma/issue/60472/846728 (Erişim tarihi: 01/06/2022)

[371] Kaçar, s.157.

Pay sahipleri, ortaklıktan olan alacaklarını sermaye olarak ortaklığa koyabilirler ve ortaklık bu şekilde sermaye artırımına gidebilir. Bu şekilde sermaye artırımı yapıldıktan sonra yapılacak olan sermayenin azaltılması ise kar dağıtımı olarak değerlendirilmeyecek ve vergilendirilmeyecektir[372]. Ortaklığın pay sahiplerine karşı borçları, ortaklığa getirilen sermaye olarak değerlendirilmiştir[373].

Yedek akçelerle yapılan sermaye artırımı sonrasında yapılan sermaye azaltımı ise vergilendirmeye tabidir; çünkü azaltılan sermaye içerisinde vergilendirmeye tabi kalemler bulunuyorsa sermayenin azaltımı vergilendirmeye tabidir[374]. Yedek akçeler net dönem karından ayrılırlar. Bu yüzden yedek akçeler ile yapılan sermaye artırımından sonra sermaye azaltılmı kar payı dağıtılması olarak değerlendirilir.

Özetle ortaklık ve pay sahipleri, ortaklık faaliyetleri neticesinde elde edilen karın dağıtılırken iki kere vergilendirilmemesini istiyorlarsa sermaye azaltımına gidebilirler; ancak azaltım sonucunda iade edilen bedelin hangi kaynaktan yapıldığı vergilendirmenin yapılıp yapılmayacağında kilit rol oynayacaktır.

2. Kurumlar Vergisi Kanunu Değişikliği Sonrası

Bir ortaklık sermayenin azaltılmasına gittiğinde pay sahiplerine iade edilen ayni ve nakdi sermayenin gelir vergisine tabi olmayacağı özelgelerle belirtilmişti; ancak azaltımın hangi sermaye unsurlarından hangi sırayla yapılacağı konusunda hukukumuzda bir düzenleme yoktu. Bu boşluğu gidermek için 7420 sayılı kanun 22. maddesi ile KVK'ye sermaye azaltımında vergilemeyi düzenleyen 32/B maddesi eklenmiştir[375]. Bu düzenleme ile sermaye azaltımının hangi kaynaktan yapılması

---

[372] Fatih Kaynak, "Kurumlar Vergisi Mükelleflerinde Sermaye Azaltımının Vergisel Boyutu", **Vergi Raporu Dergisi**, Sayı: 199, Nisan 2016, s.47. https://vergiraporu.com.tr/upImage/org/2016-199-Kurumlar_Vergisi_Mukelleflerinde_Sermaye_Azaltiminin_Vergisel_Boyutu-Fatih_Kaynak%20.pdf (Erişim tarihi: 11/05/2022)

[373] Mustafa Tan, **Türk Vergi Hukukunda Sermaye Azaltımı** (Yayınlanmış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2021, s.182.

[374] Kaçar, s.158.

[375] KVK m.32/B düzenlemesi şöyle demektedir: *"(1) Kurumlar tarafından sermayeye eklenen öz sermaye kalemlerinin, sermayeye eklendiği tarihten itibaren beş tam yıl geçtikten sonra herhangi bir şekilde sermaye azaltımına konu edilmesi durumunda, nakdî veya ayni sermaye ile sermayeye eklenen diğer unsurların toplam sermayeye oranlanması suretiyle azaltıma konu edilen tutar içerisindeki sermaye unsurları tespit olunur. Söz konusu oranın tespitinde;*

a) Sermayeye ilave dışında başka bir hesaba nakledilmesi, işletmeden çekilmesi veya sermaye hesabından başka hesaplara aktarımı kurumlar vergisine ve kâr dağıtımına veya ana merkeze aktarılan tutara bağlı vergi kesintisine tabi tutulacak öz sermaye kalemlerinin,

gerektiği sermayeye eklenen kaynağın sermayeye ekleme tarihine göre bir ayrıma tabi tutulmuştur[376].

Sermayeye eklenen özkaynak unsurlarının ekleme tarihinden itibaren beş tam yıl geçtikten sonra ortaklık sermaye azaltımına gidiyorsa azaltılan sermayenin hangi kaynaklardan azaltıldığı oranlama yöntemine göre belirlenecektir. Oranlama ise şöyle yapılacaktır: Azaltılmak istenen sermaye miktarının tüm sermayeye oranı tespit edilecek ve bu oran sermayeye eklenen özkaynak kalemlerine uygulanacaktır. Böylece sermayeye eklenen özkaynaklardan orantılı bir şekilde sermaye azaltımına gidilecektir[377]. Oranlama yöntemiyle hangi kaynaktan ne kadar azaltıma gidildiği tespit edildiğinde bu kaynaklardan vergilendirmeye tabi olanlar vergilendirilecektir. Eğer beş yıl geçmeden sermaye azaltımına gidiliyorsa bu sefer en çok

---

b) Sadece kâr dağıtımına veya ana merkeze aktarılan tutara bağlı vergi kesintisine tabi tutulacak öz sermaye kalemlerinin,

c) Başka bir hesaba nakledilmesi veya işletmeden çekilmesi halinde vergilendirilmeyecek olan ayni ve nakdî sermayenin toplam sermaye içindeki payları dikkate alınır.

(2) Kurumların öz sermaye kalemlerini sermayeye ekledikleri tarihten itibaren beş tam yıllık süre tamamlanmadan sermaye azaltımı yapmaları durumunda, azaltımın sırasıyla birinci fıkranın (a), (b) ve (c) bentlerinde yer alan sermaye unsurlarından yapıldığı kabul edilir.

(3) Sermaye azaltımında, öncelikli olarak sermayeye ilave edilen öz sermaye kalemlerinden, sermayeye eklenme tarihi beş tam yıllık süreyi geçmemiş olanların işletmeden çekildiği kabul edilir.

(4) Bu maddenin birinci, ikinci ve üçüncü fıkraları kapsamında sermaye azaltımı suretiyle tespit olunan sermaye unsurlarından; birinci fıkranın (a) bendi kapsamında olanlar kurumlar vergisine ve vergi kesintisine, (b) bendi kapsamında olanlar sadece vergi kesintisine tabi tutulur. Kurumlar vergisine ve vergi kesintisine tabi sermaye unsurlarında, kesinti matrahı hesaplanan kurumlar vergisi düşüldükten sonra kalan tutar olup, bu tutar üzerinden Kanunun

15 inci ve 30 uncu maddeleri ile 193 sayılı Kanunun 94 üncü maddesi hükmü kapsamında kesinti yapılır. (5) Geçmiş yıl zararlarının mahsubu suretiyle sermaye azaltılması durumunda, bu şekilde azaltıma konu edilen sermaye unsurları birinci, ikinci ve üçüncü fıkra hükümlerine göre tespit edilir ancak bu tutarlar üzerinden dördüncü fıkra kapsamında vergi kesintisi yapılmaz.

(6) Hazine ve Maliye Bakanlığı bu maddenin uygulamasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir."

[376] Zeki Doğan ve Adalet Zozik, "Sermaye Azaltımında Vergileme ile İlgili son Değişikliklerin Analizi", **Vergi Sorunları Dergisi**, Cilt: 46, Sayı: 414, 2023, s.49. https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/1179272/sermaye-azaltiminda-vergileme-ile-ilgili-son-degisikliklerin-analizi (Erişim tarihi: 08/06/2023)

[377] Oranlama yöntemine KVK m.32/B'nin gerekçesinde şu örneğe yer verilmiştir: *"Örneğin 10 milyon Türk Lirası sermayesi olan bir kurumun, bu sermayesinin 7 milyon TL'sinin ortaklar tarafından işletmeye nakden koyulduğu, 2 milyon TL'sinin geçmiş yıl karlarının sermayeye ilavesinden 1 milyon TL'sinin ise enflasyon düzeltmesi olumlu farklarından kaynaklandığı varsayıldığında kurumun geçmiş yıl karları ile enflasyon düzeltmesi olumlu farklarını sermayeye ilave ettiği tarihten itibaren beş yıl boyunca sermaye azaltımına gitmemesi durumunda, bu sürenin sonundan itibaren yapılan sermaye azaltımında nakdi veya ayni sermaye ile sermayeye eklenen diğer unsurların toplam sermayeye oranlanması suretiyle azaltıma konu edilen tutar içerisindeki sermaye unsurları tespit edilecektir. Bu şartlara haiz kurumun sermayesini 2 milyon TL azaltması durumunda; azaltıma konu edilen tutarın 1 milyon 400 TL'si nakdi sermayeden, 400 bin TL'si sermayeye ilave olunan geçmiş yıl karlarından, 200 bin TL'si ise sermayeye eklenmiş enflasyon düzeltmesi olumlu farklarından kaynaklandığı kabul edilecektir."* https://www.denet.com.tr/vergi/ dosyalar/duyurular /DUYURU 003.123.pdf (Erişim tarihi: 08/06/2023)

vergilendirilmesi gereken özkaynak kalemlerinden başlanarak sermaye azaltımına gidilmesi gerekecektir[378]. Bazı özkaynak kalemlerinin sermayeye ilavesinin üzerinden beş yıl geçmemiş bazılarının ise beş yıl geçmiş olması durumunda ise azaltımın ilk olarak beş tam yılı geçmeyen unsurlardan eğer azaltılan sermaye tutarı, bu unsurlarından karşılanmaya yetmezse kalan tutarın beş yılı geçen unsurlardan karşılandığı kabul edilecektir.

Sermayenin azaltılmasının hangi unsurlardan yapıldığı tespit edildiğinde vergilendirmeye tabi olan kalemler vergilendirilecek tabi olmayanlar ise vergilendirilmeyecektir[379].

[378] Doğan ve Zozik, s.49.

[379] Hisse senedi ihraç primleri, yasal, statü ve olağanüstü yedekler, hisse senedi iptal karları, geçmiş yıl karları kurumlar vergisine nakdi ve ayni sermaye hem kurumlar hem gelir vergisine tabi değildir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SERMAYENİN AZALTILMASININ TÜRLERİ, YÖNTEMLERİ VE AZALTIMDA İZLENECEK YOL

I. SERMAYENİN AZALTILMASININ TÜRLERİ

Sermayenin azaltılması TTK'nin 473-475. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bu hükümlerle sermayenin azaltılması kararı, kararın uygulanması prosedürü ve icrası düzenlenmişken "sermaye azaltım türleri" düzenlenmemiştir[380].

Hukukumuzda azaltım türlerini özel olarak düzenlenmese de azaltımın başlıca iki nedeni olan "sermayenin ortaklık ihtiyacının üzerinde olması" ve "bilanço açığının kapatılması"ndan yola çıkarak sermaye azaltımını ikiye ayırabiliriz[381]. Bunlardan bir tanesi kurucu (olağan) sermaye azaltımı, diğeri ise basitleştirilmiş (açıklayıcı) sermaye azaltımıdır. Bu iki tip sermaye azaltımı, farklı nedenlerden doğdukları için tabi oldukları hükümlerde de bazı farklılıklar vardır[382]. Ayrıca doktrinde ayrı bir sermaye azaltımı olup olmadığı konusunda tartışmalı olan sermaye azaltımı ile birlikte eş zamanlı sermaye artırımı usulü de vardır.

A. Kurucu (Olağan) Sermaye Azaltımı

"Sermayenin ortaklık ihtiyacının üzerinde olması"ndan yola çıkarak yapılan sermaye azaltımı, kurucu sermaye azaltımıdır. Sermayede ortaklık faaliyetleri bakımından fazla olan bir miktar vardır ve bu tutar ortaklık sermayesinden atılmak istenmektedir.

---

[380] Moroğlu, kanunumuzun sermaye azaltımına ilişkin düzenleme sisteminin bozuk olduğunu düşünmektedir; zira yazar kanunun, sermaye azaltımı türlerini önce olağan sermaye azaltımı merasimini daha sonra zararlar neticesiyle oluşan sermaye kaybının kapatılması için yapılan sermaye azaltımı merasimini düzenleyerek sermaye azaltım türlerini daha sistematik bir şekilde ele alması gerektiğini düşünmektedir. Bkz. Erdoğan Moroğlu, **Türk Ticaret Kanunu İle Yürürlük Ve Uygulama Kanunu Tasarıları Değerlendirme Ve Öneriler**, Genişletilmiş 6. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2009 (2009), s.268.

[381] Keskin, Sermayenin Azaltılması, s.62.

[382] Oğuz İmregün, **Kara Ticareti Hukuku Dersleri**, 12. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2001 (Kara Ticareti), s.463.

Kurucu sermaye azaltımında ihtiyacın üzerinde olan sermaye miktarı, esas sermaye kaleminden indirilir ve serbest hale gelir[383]. Yani bu tip sermaye azaltımının temel özelliği bağlı malvarlığının serbest hale gelmesidir[384]. Ortaklığın ihtiyacının üzerinde olan tutar, sermayeden ayrılarak üzerinde serbestçe tasarruf edilebilir hale gelir.

Kurucu sermaye azaltımı şöyle bir örnek ile açıklanabilir: Sermayesi 900.000 TL olan bir anonim şirket, faaliyetleri gereğince sermayesinin sadece 600.000 TL'sini kullanıyor olabilir. O zaman sermayenin 300.000 TL'si ihtiyaç fazlasıdır ve atıl durumdadır. Ortaklık kurucu sermaye azaltımına giderek sermayesini 600.000 TL'ye indirir ve 300.000 TL tutarındaki sermaye tabir-i caizse boşa çıkar. Böylece sermaye miktarı yeniden kurulmaktadır[385]. Pulaşlı, bu türün sermaye azaltımının özü olduğunu ve bu yüzden kurucu ya da efektif olarak ifade edildiği kanısındadır[386].

Kurucu sermaye azaltımı sermayenin ortaklara iadesi amacıyla yapılabilir[387] ve bu amaçla yapılan sermayenin azaltılması sermayenin iadesi yasağının istisnasını teşkil eder; ancak kurucu sermaye azaltımının tek nedeni pay sahiplerine pay bedellerinin iadesidir demek kesinlikle doğru değildir. Ortaklıktan çıkarılma, vergi planlaması, emaneten ortaklık tarafından muhafaza edilen payların elden çıkarılamaması gibi nedenlerle de kurucu sermaye azaltımına gidilmesi mümkündür.

Serbest hale gelen sermayenin ortaklara iadesi zorunlu değildir. Çözülen sermaye serbest yedek akçelere de aktarılabilir; ancak ortaklığın serbest yedek akçeler üzerindeki tasarruf yetkisi oldukça geniştir. Anonim şirket, serbest yedek akçeleri ortaklık faaliyetleri çerçevesinde kullanabileceği gibi pay sahiplerine kar olarak da dağıtabilir. Kısaca kurucu sermaye azaltımı ile indirilen sermaye miktarı üzerinde ortaklık söz sahibi olacak ve dilerse pay bedellerini pay sahiplerine iade edecek dilerse indirilen sermaye tutarını yedek akçelere aktaracaktır. Burada önemli olan bilanço tekniği bakımından sermaye kaleminden bir miktar meblağın azaltılması ve serbest hale gelmesidir.

[383] Tekinalp, Ortaklıklar II, s.267.
[384] Keskin, Sermayenin Azaltılması, s.63.
[385] Ünal, s.620.
[386] Pulaşlı, Şerh, s.1865.
[387] Çağlar, s.53. Pulaşlı, Şerh, s.1865.

B. Basitleştirilmiş (Açıklayıcı) Sermaye Azaltımı

Bir diğer sermaye azaltım türü ise basitleştirilmiş sermaye azaltımıdır. Bu tip sermaye azaltımı "bilanço açığının kapatılması" amacından yola çıkarak yapılır. Nitekim TTK m.474/2 *"Sermaye, zararlar sonucunda bilançoda oluşan bir açığı kapatmak amacıyla ve bu açıklar oranında azaltılacak olursa…"* diyerek bir bakıma basitleştirilmiş sermaye azaltımını düzenlemiştir.

Basitleştirilmiş sermaye azaltımı bilanço açığını kapatmak için esas sözleşmedeki sermaye tutarının fiili duruma uygun hale getirilmesi için yapılır. Yani özünde muhasebe kayıtlarının düzeltilmesidir[388]. Daha açık bir anlatımla kurucu sermaye azaltımının aksine burada sermayeden bir miktarın serbest duruma getirilmesi yoktur[389]. Yani pay sahiplerine iade edilecek ya da yedek akçelere geçirilecek, üzerinde serbestçe tasarruf edilebilecek bir miktar söz konusu değildir. Sermaye zaten zararlar neticesinde fiili olarak azalmıştır. Zararlar neticesinde sermayede yedek akçelerle karşılanamayan bir kayıp vardır[390]. Ortaklık da bu kaybı, sermayenin azaltılmasına giderek sözleşmede belirtilen sermaye miktarını değiştirip gerçek duruma uyarlayabilir[391]. Aslında ortaklık, açıklayıcı sermaye azaltımına giderek mali ve ekonomik bakımdan sağlığına kavuşacaktır[392].

Bu tip sermaye azaltımına "basitleştirilmiş" denilmesinin nedeni, sermaye zaten fiiliyatta azaldığı için sermayenin azaltılmasına gidildiğinde üzerinde ortaklığın serbestçe tasarrufta bulunabileceği herhangi bir bedel ortaya çıkmayacaktır ve bu yüzden kurucu sermaye azaltımının aksine alacaklıların haklarında bir azalma oluşmayacaktır[393]; çünkü sermayeden alınan ve üzerinde serbestçe tasarruf edilebilen bir meblağ ortaya çıkmamaktadır. Hal böyle olunca kanun koyucu da kurucu sermaye azaltımı prosedüründen daha basit bir usul belirlemiştir ve dolayısıyla bu tip sermaye azaltımı da basit ya da basitleştirilmiş sermaye azaltımı olarak ifade edilmiştir. Doktrinde "açıklayıcı sermaye azaltımı" olarak adlandıran yazarlar da vardır[394].

---

[388] Çağlar, s.103.
[389] Derbentli, s.141.
[390] İmregün, Kara Ticareti, s.463.
[391] Şener, Ortaklıklar, 595.
[392] Tekinalp, Ortaklıklar II, s.272.
[393] Ünal, s.632.
[394] Şener, Ortaklıklar, s.595. Pulaşlı, Şerh, s.1866.

Bunun sebebi de halihazırda azalmış olan sermayenin mevcut miktar üzerinden değiştirilerek gerçek durumun açıklanmasıdır.

Sermayenin azaltılmasına giderek mevcut durumun güncellenmesi ortaklığın kendi inisiyatifindedir[395]; ancak basitleştirilmiş sermaye azaltımına gitmek ortaklığın yararına bir işlem olacaktır. Şöyle ki; sermaye kaybı mevcut olduğu sürece ortaklık kar dağıtamayacaktır[396]. Oysa ki ortaklık bilanço açığını kapatırsa elde ettiği karı pay sahiplerine dağıtabilecektir[397]. Ayrıca bilanço açığının varlığı, ortaklığın yeni ortak, yeni sermaye bulmasını olumsuz etkileyeceği[398] gibi kredi kuruluşları nezdinde de kötü bir izlenim bırakarak ortaklığın kredibilitesini de olumsuz etkileyecektir[399].

Basitleştirilmiş sermaye azaltımına gidebilmek için sermaye kaybı bir bakıma ön şart niteliğindedir; ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta ortaklığın borca batık olmamasıdır. Ortaklığın varlıkları borçlarını karşılamaya yetmiyorsa borca batıktır ve eğer ortaklık borca batıksa iflas söz konusu olacaktır.

C. Sermayenin Azaltılması ile Artırımının Eş Zamanlı Yapılması

Anonim şirketlerde özkaynaklar, esas sermaye miktarının altına düşmüşse ve bu yedek akçelerle kapatılamıyorsa bir sermaye kaybı söz konudur[400]. Ortaklık ise böyle bir durumda bilanço açığını kapatmak amacıyla sermaye azaltımına gidebilir; ancak bir ortaklığın bilanço açığını kapatmak için sermaye azaltımına gitmesi her zaman mali ve finansal durumu düzeltmeyebilir. Eğer azalan sermaye, özkaynaklar seviyesine indirildiğinde yeni sermaye miktarı işletme faaliyetleri için yeterli değilse ortaklık yeni kaynak arayışına girecektir[401]. Böyle bir durumda ise mali durumun iyileştirilebilmesi için ortaklığın seçeneklerinden bir tanesi sermaye azaltımı ile birlikte sermaye artırımına gitmek olacaktır.

---

[395] Derbentli, s.141. Her ne kadar bilanço açığını kapatmak amacıyla yapılan sermaye azaltımına gitmek ortaklığın kendi tercihiyse de; burada TTK'de düzenlenen özel sermaye kayıpları unutulmamalıdır. Zira 2/3 oranında sermaye kaybında genel kurul bir karar almak zorundadırlar; aksi takdirde ortaklık son bulacaktır. Alınacak kararlardan biri de mevcut sermayeyle yetinme kararı olabilir. Bu durumda ise ortaklık sermaye azaltımına gitmek zorunda kalacaktır.

[396] Hakan Çebi, **Şirketler Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s.306.

[397] İmregün, Kara Ticareti, s.463.

[398] Çağlar, s.104.

[399] Çebi, s.306.

[400] Türk, Sermaye İndirimi, s.150.

[401] Türk, Sermaye İndirimi, s.150.

Ortaklık sermayenin azaltılmasına gittikten sonra, azalttığı tutardan daha az ya da daha fazla bir artırıma gidecekse esas sözleşme değişikliğine gidilmesi gerekir[402]. Eğer sermayeden azaltılan miktar ile artırılan miktar aynıysa sözleşme değişikliği söz konusu değildir; çünkü bilançoda sermaye tutarı aynı kalacaktır.

Sermayenin tamamlanması için neden önce sermayenin azaltılmasına ihtiyaç duyulacağı, neden sadece artırımın yapılmasının yeterli olmadığı sorusu gündeme gelebilir. Eğer azaltım yapmadan sadece artırım yapılırsa, ortaklığın özkaynakları artacak belki de kayıp tamamlanacaktır; ancak sermaye artırımı bir sözleşme değişikliği olduğu için artırımla birlikte esas sözleşmedeki sermaye tutarı da artırılacak ve böylece her ne kadar özkaynaklar istenilen seviyeye getirilse de ortaklık sermayesi de esas sözleşmede artırıldığı için sermaye kaybı giderilmemiş olacaktır. Bu durumu bir örnek ile açıklamak gerekirse; sermayesi 500.000 TL olan bir anonim şirketin öz kaynakları 300.000 TL'ye inmişse ve aradaki kayıp, yedek akçelerle tamamlanamıyorsa 200.000 TL'lik bir sermaye kaybı söz konusudur. Eğer ortaklık sermayenin azaltılmasına gitmeden sadece sermaye artırımına giderse ve sermayesini 200.000 TL artırırsa özkaynaklar 500.000 TL'ye yani istenilen seviyeye ulaşacaktır; ancak sermaye artırımı bir esas sözleşme değişikliği olduğu için esas sözleşmede yazılı olan 500.000 TL sermaye de artırılarak 700.000 TL olarak tadil edilecektir ve böylece sermaye kaybı giderilmemiş olacaktır.

Pulaşlı sermaye azaltımı ile eş zamanlı olarak sermaye artırımı yapmadan ortaklara yükümlülük yükleyerek aynı sonuca ulaşılabileceğini ve bu yolun daha basit bir yöntem olduğu düşüncesindedir[403]. Yazara göre; pay sahipleri özgür iradeleriyle bilanço açığını tamamlayabilecek ödemeyi yapmayı kabul ederse sermayenin azaltılıp tekrar artırılmasına gerek kalmadan sessizce ortaklığın mali durumu iyileştirilmiş olur[404].

Ortaklık azaltılan sermayeyi artırarak tamamlıyorsa, sermaye azaltılmasına ve artırılmasına ilişkin hükümlerden sadece bu yola uygun düşenlerin uygulanması gerekir[405]. Dolayısıyla alacaklılara çağrı, ödemede bulunma veya teminat gösterme

[402] Domaniç, Uygulama, ss.1045-1046.
[403] Pulaşlı, Şerh, s.1867.
[404] Pulaşlı, Şerh, s.1867.
[405] İmregün, Anonim Ortaklıklar, s.465.

hükümleri uygulama alanı bulmaz; çünkü zaten ortaklık sermayesini artırarak sermayeyi tamamlamakta ve alacaklıların haklarını riske atmamaktadır.

II. AZALTMA YÖNTEMLERİ

Esas sermayenin azaltılması ve süreci, sermaye miktarını değiştirdiği ve dolayısıyla da ortaklıkla temasa geçen neredeyse herkesi etkilediği için TTK'de özel olarak düzenlenmiştir; ancak kanunumuz azaltma yöntemlerini düzenlememiştir[406].

Sermayenin indirilmesi, sadece alacaklıları değil pay sahiplerini de doğrudan etkilemektedir; hatta pay sahipleri, sermayenin indirilmesi sonucunda "pay sahibi" sıfatını dahi yitirebilme ihtimaliyle karşılaştıkları için belki de en büyük risk grubunu oluşturmaktadırlar. Bu yüzden azaltma yöntemi, pay sahipleri bakımından büyük önem taşımaktadır[407].

Bir ortaklığın sermayesi, payların itibari değerleriyle pay sayısının çarpımına eşittir. Bu prensipten yola çıkarak doktrinde iki farklı sermayenin azaltılması yöntemi kabul edilmiştir[408]. Bunlardan bir tanesi payların temsil ettiği itibari değerin diğeri ise pay sayısının azaltılmasıdır[409]. Pay sayısının azaltılması yöntemi ise payların birleştirilmesi ya da payların yok edilmesi yani itfası şeklinde yapılabilir. Sermayenin azaltılması kararını düzenleyen TTK m.473 şöyle demektedir:

> *…Genel kurul toplantısına ilişkin çağrı ilanlarında, mektuplarda ve internet sitesi bildiriminde, sermaye azaltılmasına gidilmesinin sebepleri ile azaltmanın amacı ve azaltmanın ne şekilde yapılacağı ayrıntılı bir şekilde ve hesap verme ilkelerine uygun olarak açıklanır. Ayrıca yönetim kurulu bu hususları içeren bir raporu genel kurula sunar, genel kurulca onaylanmış rapor tescil ve ilan edilir.*

Yönetim kurulu, sermayenin azaltılması kararının alınabilmesi için genel kurulu toplantıya çağırırken çağrı ilanında "azaltmanın ne şekilde yapılacağının ayrıntılı bir şekilde ve hesap verme ilkelerine uygun olarak" belirtmesi gerekir. Yani yönetim kurulu, hangi azaltma yönetimini seçiyorsa bunu çağrı ilanında belirtecektir; ancak

---

[406] Türk; sermaye azaltımı yöntemlerinin yasada açıkça düzenlenmemesini eksiklik olarak nitelendirmemektedir; çünkü yöntemlerin sınırlı şekilde belirlenmesinin uygulamada esnekliği önleyebileceği görüşündedir. Bkz. Türk, Sermaye Kaybı, s.179.

[407] Ünal Tekinalp, "Anonim Ortaklıklarda Esas Sermayenin Azaltılması Yöntemleri ve Pay Sahiplerinin Hakları", **İktisat ve Maliye Dergisi**, Cilt: XVIII, Sayı: 11, Şubat 1972 (Yöntemler), s.430.

[408] Koray Demir, "Uygulanabilirlik Şartları Bakımından Esas Sermayenin Azaltılması Yöntemleri", **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Cilt: 33, Sayı: 1, Mart 2017, s.111. https://www.jurix.com.tr/article/7719 (Erişim tarihi: 17/05/2022)

[409] Tekinalp, Yöntemler, ss.430-432. Türk, Sermaye Kaybı, s.179. Demir, s.111. Çağlar, ss.54-60.

madde hükmünden de anlaşılacağı üzere seçimini ayrıntılı ve hesap verme ilkelerine uygun bir şekilde açıklaması gerekir. Kanun koyucunun böyle bir düzenleme yapmasının amacı, sermayenin azaltılması ile pay sahiplerinin müktesep haklarının ihlal edilme riskinin ve ortaklar arasında eşitlik ilkesine uyulmazsa genel kurul kararının iptal edilme ihtimalinin olmasıdır. Dolayısıyla azaltma yönteminin seçimi konusunda yönetim kurulu tamamen özgür değildir[410]; çünkü seçilen yöntem genel kurul kararının iptaline yol açabilir.

Azaltma yöntemlerinde sadece bir tanesinin seçilmesi zorunlu değildir. Birkaç farklı yöntem birlikte uygulanabilir.

A. Payların Nominal Değerinin Düşürülmesi

Sermaye azaltılmı yöntemlerinden bir tanesi payların temsil ettikleri itibari değerin azaltılmasıdır. Bu yöntemde, pay sayısı aynı kalacaktır; ancak payların temsil ettiği itibari değer değişecektir[411]. Pay sayısının azaltılması yönteminden farklı olarak, ortakların "pay sahipliği sıfatı" etkilenmeyecektir ve az miktarda paya sahip pay sahipleri de ortaklıkta kalmaya devam edebilecektir[412]. Hal böyle olunca bu yönetimin genel kurul tarafından kabul edilmesi zor olmayacaktır.

Azaltılan sermaye kadar payların nominal değeri düşürülmelidir ve her payın itibari değeri aynı oranda indirime tabi tutulmalıdır[413]. Azaltma kararı, tüm payları kapsamalı ve her payı aynı oranda etkilemelidir; aksi takdirde eşit işlem ilkesinin ihlali nedeniyle genel kurul kararının iptal edilmesi gündeme gelebilir[414]. Burada eşitlik, sadece aynı pay grubuna dahil paylar bakımından değil; farklı pay grupları arasında da gözetilmelidir[415]. Tekinalp bu hususun nedenini şöyle açıklamaktadır: "Eşitlik ilkesine böyle bir genel uygulama olanağı tanınmazsa, çeşitli tip kategoriler arasındaki denge bozulmaktadır. Kararın sadece imtiyazsız olanlara uygulanması, bunların imtiyazlı paylar ile arasındaki farkı açar. Sadece imtiyazlıların etkilenmesi ile iki grup

[410] Türk, Sermaye Kaybı, s.179.
[411] Türk, Sermaye Kaybı, s.180.
[412] Demir, s.185.
[413] Şükrü Yıldız, **Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Açısından Eşit İşlem İlkesi**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2004, s.203.
[414] Yıldız, s.203. Üçışık ve Çelik, II.Cilt, s.516.
[415] Tekinalp, Yöntemler, s.432.

arasındaki farkı azaltır.[416]" Dolayısıyla hem aynı pay grubuna dahil paylar bakımdan hem de pay grupları arasında eşit işlem ilkesine dikkat edilmesi gerekir.

Eğer ortaklığın mali durumunun iyileştirilmesi amacıyla bilanço açığının kapatılması için sermayenin azaltılmasına gidiliyorsa pay bedellerinin indirileceği değer "Özkaynaklar/Esas Sermaye" kadar olmalıdır[417]. Böylece sermaye kaybı kapatılabilecektir. Bir örnek vermek gerekirse: özkaynakları 100.000 TL'ye düşmüş bir anonim şirketin sermayesi 500.000 TL ise payların indirileceği değer 1/5 oranında olmalıdır. Örneğin; her bir payın nominal değeri 1000 TL olan pay grubuna ait paylar 200 TL'ye, her bir payın nominal değeri 4000 TL olan pay grubuna ait paylar 800 TL'ye düşürülerek eşit işlem ilkesi ihlal edilmemiş olur.

Eğer ortaklık kurucu sermaye azaltımına gidecekse pay bedellerinin indirim oranı "(Esas Sermaye-Sermayeden İndirilecek Meblağ)/Esas Sermaye" olacaktır. Şöyle ki; sermayesi 500.000 TL olan bir ortaklık kurucu sermaye azaltımına giderek ihtiyacının fazlası olan 100.000 TL'yi bünyesinden atmak istiyorsa pay bedellerinden indirim oranı (500.000-100.000)/500.000=4/5 olacaktır.

Payların nominal değeri indirilirken TTK m.476/1 ihlal edilmemelidir. Bu hükme göre anonim şirketlerde; "payın itibari değeri en az bir kuruştur." Bu emredici hüküm ihlal edilerek payın nominal değeri 1 kuruşun altına düşürülemez.

B. Pay Sayısının Azaltılması

Sermayenin azaltılmasına gidildiğinde pay sayısının azaltılması yöntemi tercih edilirse iki farklı yol ile pay sayısı azaltılabilir. Bunlardan bir tanesi payların birleştirilmesi, diğeri ise payların yok edilmesidir. Bu iki yola başvurabilmek için de esas sözleşmede hüküm bulunması gerekir[418]. Aksi halde esas sözleşme değiştirilerek payların birleştirilebileceği ya da itfa edilebileceği hükmü esas sözleşmeye eklenmelidir[419].

---

[416] Tekinalp, Yöntemler, s.431.
[417] Türk, Sermaye Kaybı, s.180.
[418] Tekinalp, Yöntemler, s.431.
[419] Çağlar, s.58. Tekinalp'e göre; payların birleştirilebileceği ya da itfa edilebileceği kuruluş esas sözleşmesinde yazmıyor ise sonradan yapılan esas sözleşme değişikliğiyle bu hususların eklenmesi TMK m.2 dürüstlük kuralıyla çelişecektir; çünkü bu hususların eklenmesiyle pay sahiplerinin müktesep hakları ihlal edilecektir. Bkz. Tekinalp, Yöntemler, s.431.

1. Payların Birleştirilmesi Yoluyla

Anonim şirket, payların birleştirilmesi yolunu tercih ederek pay sayısını azaltabilir. Payların ortaklığa karşı bölünemeyeceği; ancak itibari değeri daha yüksek paylar halinde birleştirilebileceği TTK m.477/2'de düzenlenmiştir. Bu yöntemde payların itibari değerleri aynı kalır; ancak belirli bir oran dahilinde paylar birleştirilir[420]. Değişim oranı ise sermayenin azaltılacak sermaye tutarına oranıdır[421]. Örneğin; sermayesi 500.000 TL olan ortaklık, sermayenin azaltılmasına giderek sermayesini 100.000 TL'ye indirecekse değişim oranı 1/5 olur. Bu bir bakıma her 5 paya 1 yeni pay demektir. Genel kurul kararında bu değişim oranı belirtilmelidir.

Bu yöntemin tüm pay sahiplerini kapsadığı düşünülebilir; ancak her pay sahibi bakımından etkileri başkadır[422]. Bir pay sahibinin elindeki pay sayısı tam olarak değişim oranında bölünmeyebilir ya da yeni bir pay almaya yetmeyebilir. Az önceki örnek üzerinden devam edilirse; değişim oranı 1/5 olduğunda elinde 22 hisse olan bir pay sahibi 4 tane yeni pay almasına karşın 2 tane payı açıkta kalacaktır ya da elinde 3 pay bulunan pay sahibinin elindeki paylar, tam 1 pay alamayacaktır. Eğer böyle durumlar varsa bu yöntemin uygulanması problem yaratacaktır; çünkü pay sahibi ortak sıfatını devam ettirmek istiyorsa yeni bir pay alma mecburiyetinde bırakılacaktır ki bu da mümkün değildir, hem tek borç hem de eşit işlem ilkeleriyle çelişir.

Bu yöntemin uygulanabilmesi için pay sahiplerinin hepsinin onayına ihtiyaç vardır; zira TTK m.477/2 payların birleştirilmesinde oy birliğini aramıştır[423]; ancak Tekinalp aksi görüştedir. Sermaye tutarı değiştirildiği için oybirliğine gerek yoktur[424]. Yazara göre; sadece karara onay verenlere uygulanması şartıyla esas sermayenin azaltılması için gerekli genel kurul karar nisabı ile bu yönteme başvurulabilir; ancak gerekli nisap sağlanamazsa yöntem değiştirilerek azaltma kararı tekrar oylanmalıdır[425].

---

[420] Türk, Sermaye Kaybı, s.182.
[421] Türk, Sermaye Kaybı, s.182.
[422] Tekinalp, Yöntemler, s.431.
[423] Demir, s.126. Çağlar, s.58. Yıldız, s.204. Üçışık ve Çelik, II,Cilt, s.517.
[424] Tekinalp, Ortaklıklar II, s.275.
[425] Tekinalp, Yöntemler, s.431.

2. Payların Yok Edilmesi Yoluyla

Pay sayısının azaltılması yönteminde başvurulabilecek diğer yol ise payların yok edilmesi yani itfasıdır. "Payların yok edilmesiyle" sadece bir kısım payların yok edilmesi kastedilmektedir; zira tüm payların yok edilmesi anonim şirket sermayesinin tamamını yok etmek demektir ve bu da mümkün değildir.

Bu yöntemde payların temsil ettiği itibari değer değiştirilmez; sadece pay sayısı azaltılır[426]. Böylece itfa edilen paylardaki pay sahipliği hakkı son bulacaktır. Dolayısıyla pay sahiplerinin çok da tercih etmek isteyebileceği bir yöntem değildir.

Payların itfa edilebilmesi için, yok edilecek payların ortaklıkça devralınması gerekir[427]. Zaten ortaklığın kendi payını edinmesinin istisnalarını düzenleyen TTK m.382/1 a bendi, ortaklık sermayenin azaltılması hükümlerini uyguluyorsa ortaklığın kendi paylarını iktisap etmesi hükümlerinin (TTK m.379) uygulanmayacağını düzenlemiştir. Böylece %10'luk sınır ve genel kurulun yetkisi aranmayacaktır; çünkü sermayenin azaltılması hükümleri uygulanmaktadır.

Payların ortaklıkça devralınarak itfa edilmesi iki şekilde yapılabilir[428]. Bunlardan ilki, ortaklığın söz konusu payları bir bedel karşılığında satın almasıdır[429]. Payları borsada işlem gören ortaklıklar için borsa rayici, görmeyen ortaklıklar için ise bilirkişilerce tespit edilen miktar tutarında ödeme yapılır ve bu paylar başkasına devredilmez[430]. Hemen imha edilmeleri gerekir. Diğer yol ise, söz konusu payların bir bedel ödemeksizin ortaklıkça devralınmasıdır[431]; ancak bunun uygulanabilmesi için iktisap edilecek payların sahiplerinin devre razı olmaları gerekir. Aksi takdirde pay sahipleri, bedelsiz bir şekilde payların devrine zorlanamaz.

Payların itfa edilmesi yöntemiyle sermaye azaltılması dikkat edilmesi gereken bir yöntemdir; çünkü bu yöntemde eşit işlem ilkesinin ihlal edilmemesi neredeyse imkansızdır. Eğer tüm pay sahiplerinin payları aynı oranda itfa edilirse eşit işlem ilkesi

---

[426] Türk, Sermaye Kaybı, s.183.
[427] Çağlar, s.59.
[428] Bkz. Türk, Payların Edinilmesi, ss.246-248.
[429] Bu şekilde payların iktisap edilmesi kurucu sermaye azaltımı için uygundur; çünkü ortaklığın sermayesinden iktisap edilen paylar için bir bedel iade edilecektir. Bu yüzden basitleştirilmiş sermaye azaltımı için uygun değildir.
[430] Türk, Payların Edinilmesi, s.247.
[431] Bu şekilde ise basitleştirilmiş sermaye azaltımını uygulamak mümkündür; çünkü ortaklığın sermayesinden herhangi bir bedel iade edilmemektedir.

ihlal edilmemiş olur[432]; ancak payların birleştirilmesinde olduğunu gibi kesirli pay sorunu burada da karşımıza çıkabilir. Eğer itfa işlemi, objektif kriterler belirlenmeden sadece bazı paylara isabet edecek şekilde yapılırsa eşit işlem ilkesi ihlal edilmiş olur[433].

III. SERMAYENİN AZALTILMASINDA İZLENECEK USUL

Sermayenin azaltılmasında hukuki niteliği esas sözleşme değişikliğidir. Dolayısıyla esas sözleşme değişikliği hükümlerine tabidir; ancak sermayenin azaltılması, anonim şirketle temasa geçen neredeyse herkesi yakından ilgilendirdiği için sözleşme değişikliği usulüne ek olarak bazı özel hükümlere de tabidir[434].

Kurucu sermaye azaltımı ile basitleştirilmiş sermaye azaltımı usulünü TTK ayrı ayrı düzenlememiştir. Her iki tip azaltımda uygulanacak usul büyük ölçüde benzer olmakla beraber bazı farklılıklar da vardır. Bu farklılıklar kurucu sermaye azaltımında asıl sebebin "sermayenin ortaklığın ihtiyacının üzerinde olması", basitleştirilmiş sermaye azaltımının ise asıl sebebinin "bilanço açığının giderilmesi" olması nedeniyle doğmuştur.

A. Değişiklik Taslağının Hazırlanması

Esas sözleşme, ortaklık bakımından kurucu niteliktedir[435]. Dolayısıyla sözleşme değişiklikleri, ortaklık için önemli bir işlemdir. Önemi nedeniyle esas sözleşme değiştirmeye yetkili organ ise genel kuruldur ve bu yetki münhasıran genel kurula aittir. Bu yetki başka bir organa ya da kişiye devredilemez.

Değişiklik yapma yetkisi genel kurula aittir; ancak değişiklik metnini yönetim kurulu hazırlayacaktır. Yönetim kurulu, değişiklik teklifini kendisi yapabileceği gibi daha önceden genel kurul tarafından böyle bir direktif de almış olabilir[436]. Yönetim kurulu, yapılacak değişiklikleri içeren değişiklik metni taslağını hazırlar. Bu taslakta

[432] Yıldız, s.205.
[433] Tekinalp, Ortaklıklar II, s.275.
[434] Üçışık ve Çelik, II.Cilt, s.518.
[435] Manavgat, s.298.
[436] Pulaşlı, Şerh, s.1740.

esas sözleşmedeki sermaye maddesinin tadil edilmiş hali belirlenir[437]. Daha sonra yönetim kurulu bu taslağın genel kurula sunulup sunulmayacağını oylar. TTK m.390 gereğince; *"Esas sözleşmede aksine ağırlaştırıcı bir hüküm bulunmadığı takdirde, yönetim kurulu üye tam sayısının çoğunluğu ile toplanır ve kararlarını toplantıda hazır bulunan üyelerin çoğunluğu ile alır."* Eğer yönetim kurulu değişiklik metni taslağını kabul ederse, taslak genel kurula sunulur.

B. Raporun Hazırlanması

Sermayenin azaltılması, önemine binaen hem sözleşme değişikliği hem de kendi özel hükümlerine tabidir. Esas sözleşme değişikliğinden farklı olarak yapılması gereken işlemlerden birisi de raporun hazırlanmasıdır.

Esas sermayenin azaltılması kararını düzenleyen TTK m.473/1'e göre *"esas sermayenin azaltılması hususunun görüşüleceği genel kurul toplantısına ilişkin çağrı ilanlarında, mektuplarda ve internet sitesi bildiriminde sermaye azaltımına gidilmesinin sebepleri ile azaltmanın amacı ve ne şekilde yapılacağının ayrıntılı bir şekilde hesap verme ilkelerine uygun olarak"* açıklanması gerekir[438]. Yönetim kurulunun buradaki görevi, bu hususları içeren bir rapor hazırlaması ve hazırlanan raporu sermaye azaltımının görüşüleceği toplantıda genel kurula sunmasıdır. Hazırlanan bu raporda ortaklığın sermaye azaltmasına gitmesinin sebepleri, azaltımın amacı ve sermayenin azaltılması için seçilen yöntem belirtilir. Bu rapor ile, ortaklığın kurucu sermaye azaltımına mı yoksa basitleştirilmiş sermaye azaltımına mı gideceği ve azaltımın hangi yöntemler kullanılarak yapılacağı konusunda genel kurul fikir sahibi olur.

Ortaklığın sermayenin azaltılmasına gidebilmesi için yönetim kurulu tarafından hazırlanan bu rapora ek olarak *"sermayenin azaltılmasına rağmen şirket alacaklılarının haklarını tamamen karşılayacak miktarda aktifin şirkette varlığını (TTK m.473/2)"* tespit eden bir rapora ihtiyaç vardır. Bu rapor, yönetim kurulunun

[437] Soner Altaş, "Anonim ve Limited Şirkette Sermayenin Azaltılabilmesi İçin Takip Edilecek Aşamalar", **Vergi Raporu Dergisi**, Sayı: 212, Mayıs 2017 (Aşamalar), s.126. https://vergiraporu.com.tr/ReadArticle.aspx?Id=b548f739-67d1-4ffd-a14e-a340d8191945# (Erişim tarihi:26/05/2022)

[438] Altaş, Uygulamalı, s.316.

hazırladığı rapordan farklıdır. Kanun koyucu, sermaye azaltımının ortaklık tarafından kötüye kullanılarak alacaklıların menfaatlerinin riske atılmasını istememiştir. Sermayenin azaltılmasından sonra ortaklık malvarlığının alacaklıların menfaatlerini karşılayacak düzeyde olması gerekir. Rapora göre; sermayenin azaltılmasına gidildiğinde ortaklık malvarlığında alacaklıların haklarını karşılayan miktarda aktif kalmayacaksa genel kurul sermaye azaltımı kararı alamaz. Ayrıca bu rapor ile sadece ortaklık alacaklılarının menfaati değil; bu sayede ortaklık aktifi ve bu aktifin alacaklıların haklarını karşılayıp karşılamadığı hususunda bilgi sahibi olan pay sahiplerinin menfaatleri de korunur[439].

6762 sayılı eski TTK, sermayenin azaltılmasına gidildiğinde alacaklıların haklarına halel gelmeyeceği konusunda raporun ortaklık merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesi tarafından atanacak üç kişiden oluşan bilirkişi heyetince hazırlanacağını düzenlemişti. ETTK'ye göre yönetim kurulu, mahkemeye başvurarak malvarlığının tespit edilmesi talebinde bulunurdu ve mahkemece görevlendirilen üç kişilik bilirkişi heyeti de söz konusu raporu hazırlardı. 6102 sayılı TTK bu raporun "işlem denetçisi" tarafından hazırlanacağını düzenlemişti[440]; ancak 6335 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun[441] ile işlem denetimi kaldırılmış ve raporu kimin hazırlayacağı belirlenmemiştir[442].

TSY(Ticaret Sicil Yönetmeliği) m.79 bir ortaklık sermayenin azaltılmasına gittiğinde tescil için gerekli olan belgeleri belirtirken ç bendinde söz konusu raporu *"Sermayenin azaltılmasına rağmen şirket alacaklılarının haklarını tamamen karşılayacak miktarda aktifin şirkette mevcut olduğunun belirlenmesine ilişkin yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir, kuruluşu ve esas sözleşme değişikliği Bakanlık iznine tabi olan şirketlerde ise yeminli mali müşavir raporu."* olarak düzenlemiştir. Böylece TTK'deki boşluk bir nevi TSY ile doldurulmaya çalışılmıştır. Yönetmeliğe göre; alacaklıların haklarına halel gelmeyecek düzeyde

---

[439] Çağlar, s.64.

[440] Bu düzenleme Moroğlu tarafından eleştirilmiştir. Yazara göre; raporun mahkemece atanacak bilirkişiler yerine yönetim kurulu tarafından atanacak işlem denetçisi tarafından hazırlanması hukuk güvenliği açısından sakıncalıdır. Bkz. Moroğlu, 2009, s.269

[441] (R.G. 30/06/2012 – sayı: 28339)

[442] Soner Altaş, "Anonim Şirket Sermayesinin Azaltılmasında Şirket Aktifini Kim Tespit Edecek?", **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 9 Sayı: 90, Şubat 2014 (Tespit), s.69. https://www.jurix.com.tr/article/2155 (Erişim tarihi:02/05/2022)

ortaklık aktifinin varlığını serbest muhasebeci mali müşavir ya da yeminli mali müşavir tespit edecek[443] ve hazırlanan rapor sermayenin azaltılmasının tescili esnasında ticaret sicil müdürlüğüne verilecektir. Şener, bu düzenlemenin yerinde olmadığı kanaatindedir; zira serbest muhasebeci mali müşavir ya da yeminli mali müşavir ortaklıkça belirlenmektedir[444]. Yazara göre raporun tarafsız kişilerce hazırlanması gerekir ve bu yüzden TTK m.343[445] kıyasen uygulanmalı, tespiti mahkemece atanacak bilirkişiler yapmalıdır[446].

Serbest muhasebeci ya da yeminli mali müşavir[447], sermayenin azaltılmasına gidildiğinde alacaklıların haklarına halel gelmeyeceğini tespit edeceklerdir. Domaniç'e göre; basitleştirilmiş sermaye azaltımında bu rapora ihtiyaç yoktur; çünkü zaten sermaye kaybı gerçekleşmiştir ve sermayeden herhangi bir iade yapılmayacaktır[448]; ancak kanunumuz basitleştirilmiş sermaye azaltımı için bir istisna getirmemiştir[449]. Ayrıca basitleştirilmiş sermaye azaltımında alınan raporun, kurucu sermaye azaltımında alınan rapordan bir farkı da vardır. Basitleştirilmiş sermaye azaltımında, alacaklıların haklarına halel gelmeyecek düzeyde ortaklık aktifinin varlığına ek olarak ortaklıkta gerçekten bir sermaye kaybı olup olmadığının da tespit edilmesi gerekir[450]. Bu yüzden basitleştirilmiş sermaye azaltımında da bu raporun alınması zaruridir.

Ortaklık, sermaye azaltımı ile birlikte sermaye artırımına da gidiyor olabilir. Böyle bir durumda, artırılan sermaye tamamen ödeniyorsa bu bir sermaye azaltımı değildir ve azaltım prosedürünün uygulanmasına gerek yoktur[451]. Dolayısıyla bilirkişi raporu alınmasına ihtiyaç duyulmaz[452].

---

[443] Tekinalp, raporu her ne kadar serbest ya da yeminli mali müşavir hazırlasa da sorumluluğun yönetim kurulunda olduğu düşüncesindedir; zira yazara göre "işlem denetçisinin" kaldırılmasıyla rapor hazırlama görevi yönetim kuruluna aittir. Bkz. Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.151.

[444] Şener, Ortaklıklar, s.594.

[445] TTK m.343 ortaklığa getirilecek ayni sermayeye bilirkişiler tarafından değer biçileceğini düzenlemektedir.

[446] Şener, Ortaklıklar, s.594.

[447] Raporu hazırlayacak olan serbest muhasebeci ya da yeminli mali müşavirleri, bilirkişi olarak adlandıracağım.

[448] Domaniç, Uygulama, s.1046.

[449] Türk, Sermaye İndirimi, s.154.

[450] Türk, Sermaye İndirimi, s.154. Şener, Ortaklıklar, s.602. Üçışık ve Çelik, II.Cilt, s.520. Aydın Çelik, s.415-416.

[451] Üçışık ve Çelik, II.Cilt, s.520.

[452] Aydın Çelik, s.416.

Sermaye azaltımından ve borçların ödenmesinden sonra ortaklık malvarlığının en az azaltılan sermaye kadar olduğunun tespiti yapılırken bilirkişilerin hangi değerleme ölçütlerini kullanması gerektiği konusu doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre aktiflerin karar tarihine en yakın tarihteki satış değerleri esas alınmalıdır[453]. Karar tarihine en yakın satış değerleri ile kastedilen tasfiye değerinin esas alınmasıdır[454]. Diğer bir görüşe göre ise bilirkişiler bilanço değerlendirmesini esas almalıdırlar[455].

Bilirkişiler tarafından hazırlanması gereken bu rapor olmadan ortaklık sermayenin azaltılması kararı alamaz[456]. Rapor düzenlenmeden alınan genel kurul kararı batıldır[457].

C. Bakanlık İzni ve Temsilcisi

Anonim ve Limited Şirketlerin Sermayelerini Yeni Asgari Tutarlara Yükseltmelerine ve Kuruluşu ve Esas Sözleşme Değişikliği İzne Tabi Anonim Şirketlerin Belirlenmesine İlişkin Tebliğ[458] ile esas sözleşme değişikliği Ticaret Bakanlığı iznine tabi olan ortaklıklar m.5'te düzenlenmiştir. Hükme göre;

> *Bankalar, finansal kiralama şirketleri, faktoring şirketleri, tüketici finansmanı ve kart hizmetleri şirketleri, varlık yönetim şirketleri, sigorta şirketleri, anonim şirket şeklinde kurulan holdingler, döviz büfesi işleten şirketler, umumi mağazacılıkla uğraşan şirketler, tarım ürünleri lisanslı depoculuk şirketleri, ürün ihtisas borsası şirketleri, bağımsız denetim şirketleri, gözetim şirketleri, teknoloji geliştirme bölgesi yönetici şirketleri, 28/7/1981 tarihli ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa tabi şirketler ile serbest bölge kurucusu ve işleticisi şirketlerin kuruluşları ve esas sözleşme değişiklikleri Bakanlığın iznine tabidir.*

Eğer sermayesini azaltacak ortaklık madde metninde sayılan ortaklıklardan biriyse, genel kurul toplantısından önce yönetim kurulu "Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü'ne" başvurarak izin talep etmelidir. İzin talep ederken yönetim kurulunun aynı tebliğin m.6/2 a,b,c ve m.6/5 d bentleri gereğince;

> *a) Esas sözleşme değişikliğine ilişkin yönetim kurulu kararının noter onaylı örneği,*

---

[453] Arslanlı, Anonim Şirketler I, ss.120-121. Çevik, 1988, s.445. İmregün, Anonim Ortaklıklar, s.460.
[454] Türk, Sermaye İndirimi, s.156.
[455] Tekinalp, Ortaklıklar II, s.269. Türk, Sermaye İndirimi, s.157. Türk, özellikle basitleştirilmiş sermaye azaltımında söz konusu raporun bir işlevinin de sermaye kaybının tespiti olduğu için bilanço değerlerinin esas alınması gerektiği düşüncesindedir.
[456] Şener, Ortaklıklar, s.594. Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.149.
[457] Şener, Ortaklıklar, s.595.
[458] (R.G. 15/11/2012 – sayı: 28468)

b) Esas sözleşmenin değişen maddesinin/maddelerinin yeni metni,
c) Esas sözleşme değişikliği diğer resmi kurumların uygun görüşünü veya iznini gerektiren şirketler için uygun görüş veya izin yazısı,
d) Sermayenin azaltılmasına ilişkin esas sözleşme değişikliğinde; sermayenin azaltılmasına rağmen şirket alacaklılarının haklarını tamamen karşılayacak miktarda aktifin şirkette mevcut olduğunun belirlenmesine ilişkin yeminli mali müşavir raporu, denetime tabi şirketlerde ise denetçinin bu tespitlere ilişkin raporu

genel müdürlüğe sunması gerekir.

Kuruluş ve esas sözleşme değişikliği bakanlık iznine tabi olup olmadığına bakılmaksızın Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul Ve Esasları İle Bu Toplantılarda Bulunacak Bakanlık Temsilcileri Hakkında Yönetmelik (BTY)[459] m.32/1 a bendi gereğince eğer ortaklığın gündeminde sermayenin azaltılması varsa genel kurul toplantısında bakanlık temsilcisinin bulunması gereklidir. Bu düzenlemeye göre kuruluş ve esas sözleşme değişikliği bakanlık iznine tabi olup olmadığına bakılmaksızın bir anonim şirket genel kurul toplantısında esas sermayenin azaltılmasını görüşecekse o genel kurul toplantısında bakanlık temsilcisinin de bulunması gerekir. Bu hususun bir istisnası BTY m.32/2 ile düzenlenmiştir. Kuruluş ve esas sözleşme değişikliği bakanlık iznine tabi olan şirketler hariç olmak üzere tek pay sahipli şirketlerin genel kurul toplantılarında bakanlık temsilcisinin bulunması zorunlu değildir; ancak genel kurul çağrı talebinde bulunanların talep etmeleri halinde bakanlık temsilci görevlendirir.

Bakanlık temsilcisi olmadan ya da sermayenin azaltılması bakanlık iznine tabi olan ortaklıklarda izin almadan ortaklık genel kurulda sermayenin azaltılması kararı alamaz; aksi takdirde alınan karar batıldır.

D. Genel Kurul Kararı

Sermayenin azaltılması kararını verecek organ genel kuruldur ve bu genel kurulun devredilmez yetkilerindendir. Yönetim kurulu, sermayenin azaltılması için gerekli raporu hazırladıktan ve eğer gerekiyorsa bakanlık iznini aldıktan sonra sermayenin azaltılması kararının alınabilmesi için genel kurulu toplantıya çağıracaktır[460]. TTK m.473/1 gereğince *"Genel kurul toplantısına ilişkin çağrı*

[459] (R.G. 28/11/2012 – sayı: 28481)
[460] İmregün, Anonim Ortaklıklar, s.460.

ilanlarında, mektuplarda ve internet sitesi bildiriminde, sermaye azaltılmasına gidilmesinin sebepleri ile azaltmanın amacı ve azaltmanın ne şekilde yapılacağı ayrıntılı bir şekilde ve hesap verme ilkelerine uygun olarak açıklanır." Bu bir bakıma gündeme bağlılık ilkesinin sermaye azaltımına yansımasıdır. Toplantıya katılacak genel kurul üyeleri "sermaye azaltımına gidilmesinin sebepleri, azaltmanın amacı ve azaltmanın ne şekilde yapılacağı" konusunda toplantıdan önce bilgi sahibi olacaktır.

Genel kurul olağan ya da olağanüstü toplanabilir[461]. Sermayenin azaltılması kararının alınabilmesi için yapılacak genel kurul toplantısının olağan ya da olağanüstü olmasının bir önemi yoktur; ancak sermayenin azaltılması bir esas sözleşme değişikliği olduğu için olağan genel kurul kararı ile zamanlama bakımından örtüşmeme olasılığı daha yüksektir[462].

Genel kurul toplantıları tartışma ve önerileri içerir[463]. Bu süreç içerisinde genel kurul; sermaye azaltılmasına gidilmesinin nedenlerini, eğer sermayenin azaltılmasına gidilecekse azaltım tür ve yöntemlerini, sermayenin hangi tutara indirileceğini ve sermayeden ayrılarak serbest hale gelen bir tutar varsa bunun nasıl değerlendirileceğini tartışarak karara bağlayacaktır.

Anonim şirketlerde genel kurulun toplantı yapıp karar alabilmesi için TTK toplantı ve karar yeter sayılarını düzenlemiştir. Toplantı yeter sayısı, genel kurulun karar alabilmesi için kanunda ya da esas sözleşmede belirlenen oranda toplantıda hazır bulunması gereken pay sahipleri veya temsilcileri ifade eder[464]. Karar yetersayısı ise toplantıda hazır bulunanların karar alabilmesi için gerekli orandır[465].

---

[461] TTK m.409 "(1) Genel kurullar olağan ve olağanüstü toplanır. Olağan toplantı her faaliyet dönemi sonundan itibaren üç ay içinde yapılır. Bu toplantılarda, organların seçimine, finansal tablolara, yönetim kurulunun yıllık raporuna, kârın kullanım şekline, dağıtılacak kâr ve kazanç paylarının oranlarının belirlenmesine, yönetim kurulu üyelerinin ibraları ile faaliyet dönemini ilgilendiren ve gerekli görülen diğer konulara ilişkin müzakere yapılır, karar alınır.
(2) Gerektiği takdirde genel kurul olağanüstü toplantıya çağrılır."

[462] Çağlar, s.67.

[463] Neval Okan, "Esas Sözleşme Değişikliklerinde Toplantı ve Karar Yeter Sayıları", **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 6, Say: 1, Ocak 2020, s.21. https://www.jurix.com.tr/article/20461 (Erişim tarihi:08/06/2022)

[464] Levent Biçer ve Esra Hamamcıoğlu, "Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarında Uygulanan Yetersayılar ve Bazı Değerlendirmeler", **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 149-150, Ocak-Şubat 2017, s.77. https://www.jurix.com.tr/article/7518 (Erişim tarihi: 08/06/2022)

[465] Biçer ve Hamamcıoğlu, s.78.

Genel kurulun toplantı ve karar yetersayılarını olağan[466] ve ağırlaştırılmış olarak ikiye ayırabiliriz. Sermayenin azaltılması kararını düzenleyen TTK m.473/3 genel kurul karar yeter sayısı konusunda TTK m.421/3'e atıf yapmıştır. Buna göre sermayenin azaltılması kararı, ortaklık sermayesinin en az %75'ini oluşturan pay sahiplerinin veya temsilcilerinin olumlu oyları ile alınır. Kanunumuz burada sadece karar yeter sayısını belirlemiş; toplantı yeter sayısını belirlememiştir. Karar yeter sayısı sermayenin en az %75'i olduğu için toplantı yeter sayısı da en az sermayenin %75'i olmalıdır. Doktrinde bu nisabı ağır bulan yazarlar vardır[467].

Anonim ortaklıkta bazı paylara imtiyaz tanınmış olabilir ve bazı paylar oyda imtiyazlı olabilir; ancak TTK m.479/3 gereğince sermaye azaltımlarında oyda imtiyazlar geçerli olmaz[468].

E. İmtiyazlı Pay Sahipleri Özel Kurulunun Onayı

Anonim şirketlerde kural eşit işlem ilkesidir ve eşit şartlarda her pay sahibi eşit işlemlere tabidir. Yani kural olarak her pay, sahibine aynı nitelikte hak verir[469]. Kural bu olmakla birlikte TTK m.478 gereğince bazı paylara[470] imtiyaz tanınabilir. Bu imtiyazlar kanunda "kâr payı, tasfiye payı, rüçhan ve oy hakkı gibi haklarda, paya tanınan üstün bir hak veya kanunda öngörülmemiş yeni bir pay sahipliği hakkı" olarak sınırlı bir şekilde sayılmıştır. Bir paya imtiyaz tanınmak isteniyorsa bu imtiyaz kuruluşta esas sözleşme ile yapılabilir. Eğer kuruluştan sonra imtiyazlı pay yaratılmak isteniyorsa bu durumda esas sözleşme değişikliğine gidilmesi zorunludur. Genel kurul oy birliğiyle karar alarak dahi imtiyazlı pay yaratamaz[471].

---

[466] Olağan toplantı ve karar yetersayılarını TTK m.418 düzenlemiştir: "(1) Genel kurullar, bu Kanunda veya esas sözleşmede, aksine daha ağır nisap öngörülmüş bulunan hâller hariç, sermayenin en az dörtte birini karşılayan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin varlığıyla toplanır. Bu nisabın toplantı süresince korunması şarttır. İlk toplantıda anılan nisaba ulaşılamadığı takdirde, ikinci toplantının yapılabilmesi için nisap aranmaz. (2) Kararlar toplantıda hazır bulunan oyların çoğunluğu ile verilir."

[467] Altaş, Uygulamalı, s.322. Derbentli, s.132.

[468] Çağlar, s.73. Okan, s.31. Biçer ve Hamamcıoğlu, s.91-92.

[469] Şener, Ortaklıklar, s.552.

[470] Hukukumuza göre imtiyaz kural olarak paya tanınır. Pay sahibi imtiyazlı payını devrederse, devralan o imtiyazların sahibi olur. Kural bu olmakla beraber TTK m.360 belirli grupların yönetim kurulunda temsil edilebilmeleri için pay sahiplerine yönelik imtiyaz tanınabileceğini düzenlemiştir.

[471] Bahtiyar, Anasözleşme, s.200.

Bir paya imtiyaz tanınması esas sözleşme ile mümkün olduğundan bu imtiyazın ihlali de esas sözleşme ile mümkün olabilir[472]. Bu yüzden genel kurulun esas sözleşmede değişiklik yapma yetkisi, imtiyazlı pay sahiplerinin imtiyazlarının korunması bakımından sınırlandırılmıştır[473]. Eğer esas sözleşme değişikliği kararı, imtiyazlı pay sahiplerinin imtiyaz durumlarını etkileyebilecek düzeydeyse TTK m.454/1'e göre: *"bu karar imtiyazlı pay sahiplerinin yapacakları özel bir toplantıda, alacakları bir kararla onaylanmadıkça uygulanmaz."* Burada önemli olan nokta esas sözleşme değişikliği kararının imtiyazlı pay sahiplerinin imtiyaz haklarını ihlal edecek olmasıdır; yoksa her sözleşme değişikliğinde imtiyazlı pay sahiplerinin onayı aranmaz[474]. Ayrıca imtiyazların ihlali, sadece bu imtiyazların kaldırılmasıyla değil kapsamlarının sınırlandırılması ya da kullanımlarının bazı şartlara bağlanmasıyla da yapılabilir[475].

Esas sözleşme değişikliğine gidildiğinde imtiyazları etkilenecek pay sahiplerinin oluşturduğu kurula TTK "imtiyazlı pay sahipleri özel kurulu" demektedir[476]. Bu kurul anonim şirketin bir organı değildir[477]. Zaten her anonim şirkette bulunan bir kurul da değildir; ancak bir anonim şirkette paylara imtiyaz tanınmışsa ve esas sözleşme değişikliği ile bu imtiyaz ihlal edilecekse kurulur. Bu bakımdan bağımsız ve istisnai bir kuruldur[478]. Ayrıca bir anonim şirkette kaç tane imtiyazlı pay grubu varsa o kadar imtiyazlı pay sahipleri kurulu vardır[479]. Örneğin ortaklıkta kar payında imtiyazlı bir grup ve rüçhan hakkında imtiyazlı başka bir grup varsa iki ayrı imtiyazlı pay sahipleri kurulu vardır.

İmtiyazlı pay sahipleri özel kurulunu toplantıya çağırma yetkisi yönetim kuruluna aittir. TTK m.454/2'ye göre:

> *Yönetim kurulu, en geç genel kurul kararının ilan edildiği tarihten itibaren bir ay içinde özel kurulu toplantıya çağırır. Aksi hâlde, her imtiyazlı pay sahibi yönetim*

---

[472] Murat Oruç, "TTK'ya Göre İmtiyazların Korunması", **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Cilt: 26, Sayı: 4, s.178.
[473] Şener, Ortaklıklar, s.558.
[474] Oruç, s.183-184. Yazar; birleşme, bölünme ve tür değiştirmede pay sahipleri birleşme, bölünme ve tür değiştirme hükümlerine göre özel olarak korunduğu için TTK m.454 uygulama alanı bulmayacağı düşüncesindedir.
[475] Şener, Ortaklıklar, s.559.
[476] Bkz. TTK m.454 kenar başlığı.
[477] Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.128.
[478] Serkan Turgut, "Anonim Şirketlerde İmtiyazlı Pay Sahipleri Özel Kurulunun İşleyişi", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Sayı: 39, Temmuz 2019, s.247. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/808401 (Erişim tarihi:10/06/2022)
[479] Şener, Ortaklıklar, s.559.

kurulunun çağrı süresinin son gününden başlamak üzere, on beş gün içinde, bu kurulun toplantıya çağrılmasını şirketin merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinden isteyebilir."

Şener'e göre buradaki ilan tarihi BTY m.7/1 c'ye göre yorumlanmalıdır ve esas sözleşme değişikliği kararı tarihinden itibaren en geç bir ay içerisinde yönetim kurulu, imtiyazlı pay sahipleri özel kurulunu toplantıya çağırmalıdır[480]. Kendigelen'e göre ise; madde metnindeki ilan kelimesi tereddüte yol açmaktadır ve genel kurul kararının ilanı tescille birlikte olacağından eğer bu ilan kelimesini genel kurul kararının ilanı olarak yorumlarsak özel kurulun karar alması bir anlam ifade etmeyecektir; çünkü genel kurul kararı tescil edilmiş olacaktır[481]. Bu yüzden yazar, "esas sözleşme değişikliğinin karara bağlanacağı genel kurul toplantısına yönelik çağrı ilanı" olarak anlamak gerektiği düşüncesindedir[482]. Tekinalp ise, genel kurul kararının tescil edilmesinin kararın butlanının tespiti ya da iptal edilebilirliği konusunda bir etkisinin olmadığını ve karar tescil edilse bile özel kurul, esas sözleşme değişikliğini reddedip bu davaları açabileceği için bir aylık sürenin genel kurul kararının ilanından itibaren başlayacağı kanaatindedir[483]. Kanaatimce bir aylık süreyi genel kurul kararının alındığı tarihinden itibaren başlatmak gerekir; çünkü eğer süre başlangıcını genel kurul toplantısının ilan tarihi olarak kabul edersek genel kurulun imtiyazları ihlal edebilecek nitelikteki kararı alacağı belli olmadan özel kurulu toplantıya çağırmış oluruz ya da süre başlangıcını genel kurul kararının ilanından itibaren kabul edersek tescil edilen kararın iptali veya butlanının tespiti için özel kurula fazladan külfet yüklemiş oluruz. Bu yüzden sürenin genel kurul kararı ile başlayacağı düşüncesindeyim.

Eğer yönetim kurulu görevini yerine getirmez ve imtiyazlı pay sahipleri özel kurulunu toplantıya çağırmazsa her imtiyazlı pay sahibi sürenin bitiminden itibaren 15 gün içerisinde ortaklık merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinden özel kurulun toplantıya çağırılmasını isteyebilir. Ortaklıkta birden fazla imtiyazlı pay sahibi grubu varsa, söz konusu karar hangi grubun haklarını ihlal edecekse o grubun özel kurulu toplantıya çağırılacaktır. Örneğin; genel kurulun alacağı karar sadece kar payı almada imtiyaz tanınan pay grubunun haklarını ihlal ediyorsa sadece o grup

[480] Şener, Ortaklıklar, s.560-561.
[481] Abuzer Kendigelen, **Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler**, Güncelleştirilmiş 2. Baskıdan 3. Tıpkı Baskı, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, 2016, s.354.
[482] Kendigelen, s.354.
[483] Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.130.

toplantıya çağırılacaktır. Eğer birden fazla grubun hakkı ihlal ediliyorsa her grubun ayrı ayrı toplantı yapması gerekir[484]. TTK sistematiğinde yönetim kurulunun özel kurulu toplantıya çağıracağı sürenin başlangıcı muğlak olmakla birlikte çağrının usulü ve çağrıdan ne kadar süre sonra kurulun toplanması gerektiği de düzenlenmemiştir.

Yönetim kurulu ya da mahkeme tarafından çağrıyı alan imtiyazlı pay sahipleri toplanarak genel kurul kararını değerlendireceklerdir. TTK m.454/3'e göre: *"Özel kurul imtiyazlı payları temsil eden sermayenin yüzde altmışının çoğunluğuyla toplanır ve toplantıda temsil edilen payların çoğunluğuyla karar alır."* Eğer özel kurul imtiyazların ihlal edildiğini düşünerek genel kurul kararını onaylamazsa kararını gerekçeli olarak bir tutanakla belirtir ve tutanağı on gün içerisinde yönetim kuruluna teslim ederler (TTK m.454/3). Bu durumda ise yönetim kurulu, aslında imtiyazlı pay sahiplerinin haklarının ihlal edilmediği gerekçesiyle özel kurulu kararının iptali ve genel kurul kararının tescili için özel kurul karar tarihinden itibaren bir ay içerisinde dava açabilir (TTK m.454/7). Şener haklı olarak bu düzenlemeyi eleştirmektedir; çünkü eğer genel kurul kararı ile imtiyazlı pay sahiplerinin hakları ihlal edilmeyecekse bu özel kurulun toplanmasına gerek olmayacaktı[485].

Hukukumuzda imtiyazlı pay sahiplerinin haklarının ihlal edilme ihtimali olmasına rağmen özel kurulun toplanmasına gerek olmayan iki hal düzenlenmiştir. Bunlardan ilki TTK m.454/4'tür. Buna göre imtiyazlı pay sahipleri genel kurul toplantısında, özel kurulda karar alabilmek için gerekli olan m.454/3'deki yeter sayıda olumlu oy vermişlerse toplantı yapılma zorunluluğu yoktur. Bir diğer hal ise TTK m.454/5'tir. Bu hükme göre ise yapılan çağrıya rağmen özel kurul toplanmamışsa genel kurul kararı onaylanmış sayılır.

Anonim şirket, sermaye azaltımına gittiğinde imtiyazlı pay sahiplerinin hakları ihlal ediliyor olabilir. Örneğin azaltma yöntemi olarak payların itfası tercih edilmişse imtiyazlı payların yok edilmesi gündeme gelebilir ya da payların birleştirilmesi tercih edilmişse imtiyazın kapsamı daralabilir. Eğer böyle bir durum varsa genel kurul sermayenin azaltılmasına karar verdikten bir sonraki adım yönetim kurulun imtiyazlı pay sahipleri özel kurulunun toplantıya çağrılması ve onayının alınması olacaktır. Aksi

[484] Ergün, ss.652-653.
[485] Şener, Ortaklıklar, s.563-564.

takdirde hakları ihlal edilen imtiyazlı pay sahipleri emredici hükümlere aykırı olarak alınan genel kurul kararının butlanının tespiti için dava açabilirler.

F. Alacaklılara Çağrı ve Borçların Ödenmesi ya da Teminat Verilmesi

Sermayenin azaltılmasında dikkat edilmesi gereken en önemli ilke alacaklıların haklarının korunmasıdır[486]; çünkü sermayenin azaltılmasıyla ortaklık alacaklılarının haklarının ihlal edilme ihtimali vardır. Bu yüzden kanun koyucu ortaklık esas sözleşmesinin değiştirilmesi usulüne ek olarak alacaklılara çağrı ve alacakların ödenmesi ya da teminatlandırılmasını düzenlemiştir.

TTK m.474'e göre genel kurul sermayenin azaltılması kararı verirse yönetim kurulu eğer varsa imtiyazlı pay sahipleri özel kurulunun onayını alacaktır ve daha sonra genel kurul kararını ortaklığın internet sitesine koyacaktır. Ayrıca alacaklıların durumdan haberdar olabilmesi için yönetim kurulu genel kurul kararını TTSG'de yedişer gün arayla üç kez ilan ettirerek alacaklılara haklarını ortaklığa bildirerek bunların ödenmesini ya da teminat altına alınmasını isteyebilecekleri belirtecektir. 6102 sayılı TTK'de sermayenin azaltılması usulü çok az değişikliğe uğramıştır. Bu değişikliklerden bir tanesi de alacaklılara yapılan çağrıdır. 6762 sayılı ETTK'de alacaklılara üç tane çağrının yapılması çağrıyı peş peşe yaparak olabildiğince çok alacaklının durumdan haberdar olmasını engellemek istemekteydi. Aralıksız olarak yapılan ilanların hükmün getirdiği yararı ortadan kaldırması gerekçesiyle kanun koyucu 6102 sayılı TTK'de ilanlar arasında yedişer gün olmasını düzenlemiştir. Bu ilanlara ek olarak ortaklıkça bilinen alacaklılara çağrı mektupları da gönderilir.

TTSG'de yapılan üçüncü ilandan itibaren iki ay içerisinde alacaklılar ortaklığa alacaklarını bildirerek bunların ödenmesini ya da teminat altına alınmasını talep edebilir. İki aylık süre alacaklılar için haklarını bildirme ortaklık için ise sermaye azaltımının tescili bakımından bekleme süresidir ve bu süre kısaltılamaz; ancak ortaklıkça uzatılabilir[487]. TTK alacaklıların bu süre zarfında ortaklığa nasıl

[486] Şener, Ortaklıklar, s.596.
[487] Arslanlı, Anonim Şirketler I, s. 125. Tekinalp, Ortaklıklar II, s.271. Şener, Ortaklıklar, s.596. Üçışık ve Çelik, II.Cilt, s.522.

başvuracağı düzenlenmemiştir. İspat kolaylığı açısından alacaklıların başvurusunu yazılı, iadeli taahhütlü mektupla ya da noterden yapmasında fayda vardır[488].

TTK m.474/1'de alacaklıların, alacakları için "ödenmesini ya da teminat altına alınmasını isteyebilecekleri" düzenlenmiştir. Madde hükmünden alacaklıların seçimlik bir hakkı olduğu anlamı çıkmaktadır; ancak doktrindeki çoğunluk görüşe göre alacaklılar bir tercih hakkına sahip değildir. Burada ortaklık, çağrı ilanından önce doğmuş alacaklardan muaccel olanları ödeyecek müeccel olanlara ise teminat gösterecektir[489]. Yani alacaklarının ödenmesini talep edebilecek alacaklılar, vadesi gelmiş ya da iki aylık talep etme süresi içinde vadesi gelecek olanlardır[490]. Vadesi iki aylık süre geçtikten sonra muaccel olacaklar ise teminat talep edebilirler; ancak o alacak için teminat zaten verilmişse alacaklı tekrardan teminat isteyemez[491]. Tekinalp, sermaye azaltımına gidildikten sonra ortaklık aktifinin alacaklıların haklarını karşılamaya yettiği bilirkişi raporuyla kanıtlandığı için vadesi gelmemiş alacaklara teminat gösterilmesinde ikna edici bir sebebin bulunması gerektiği düşüncesindedir[492]. Arslanlı, şahsi kefalet ya da üçüncü bir şahıs tarafından rehin verilmesi halinde alacaklının ortaklıktan teminat isteyebileceği kanaatindedir[493]. Eğer önceden verilen teminat kısmi teminat ise o zaman alacaklı teminatsız kısım için ortaklığın teminat göstermesini talep edebilir[494].

Alacaklıların, alacaklarının ödenmesini ya da ortaklıkça teminat gösterilmesini talep edebilme hakkından yararlanabilmeleri için söz konusu alacağın TTSG'deki ilk ilandan önce doğmuş olması gerekir[495]. Önemli olan alacağın doğduğu tarihin ilan tarihinden önce olmasıdır; borcun kaynağının bir önemi yoktur. İlandan sonra anonim şirketle hukuki ilişkiye giren kişilerin sermayenin azaltılması kararından haberdar oldukları varsayılır ve bu yüzden m.474'deki güvenceden faydalanamazlar[496]. Ayrıca

---

488 Şener, Ortaklıklar, s.596. Çağlar, s.84.

489 Domaniç, Uygulama, s.1049. Tekinalp, Ortaklıklar II, s.270. Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.152. Pulaşlı, Şerh, s.1872. Şener, Ortaklıklar, s.597,598. Çağlar, s.85. Üçışık ve Çelik, II.Cilt, s.522. Aydın Çelik, s.416-417. Aksi görüş için bkz. Çevik, 1988, s.447. Fahiman Tekil, **Şirketler Hukuku Anonim Şirketler**, 2. Cilt, 2. Baskı, İstanbul, 1978, s.426.

490 Tekinalp, Ortaklıklar II, s.270. Üçışık ve Çelik, II.Cilt, s.522.

491 Arslanlı, Anonim Şirketler I, s.125. Tekinalp, Ortaklıklar II, s.270. Şener, Ortaklıklar, s.598. Aydın Çelik, s.417.

492 Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.152.

493 Arslanlı, Anonim Şirketler I, s.125.

494 Şener, Ortaklıklar, s.598.

495 Arslanlı, Anonim Şirketler I, s.125. Tekinalp, Ortaklıklar II, s.270.

496 Üçışık ve Çelik, II.Cilt, s.522.

süresi içinde talep de bulunmayan alacaklılar da bu güvenceden faydalanamayacaklardır.

Ortaklık, bilanço açığını kapatmak için sermayenin azaltılmasına gidiyorsa m.474/1'i uygulamak yönetim kurulunun takdir yetkisine bırakılmıştır. Nitekim bu husus m.474/2'de şöyle belirtilmiştir: *"Sermaye, zararlar sonucunda bilançoda oluşan bir açığı kapatmak amacıyla ve bu açıklar oranında azaltılacak olursa, yönetim kurulunca alacaklıları çağırmaktan ve bunların haklarının ödenmesinden veya teminat altına alınmasından vazgeçilebilir."* Bu düzenleme eğer ortaklık basitleştirilmiş sermaye azaltımına gidiyorsa alacaklıların haklarının korunmasından vazgeçilebileceği olarak anlaşılmamalıdır. Bir ortaklık basitleştirilmiş sermaye azaltımına gidiyorsa zaten zararlar neticesinde sermayesinde bir kayıp oluşmuştur. Basitleştirilmiş sermaye azaltımı ile ortaklık esas sözleşmede belirtilen sermaye miktarını fiili duruma uyarlamaktadır. Bu durum zaten ortaklık alacaklılarının lehinedir; bu yüzden kanunumuz basitleştirilmiş sermaye azaltımında ortaklığın TTK m.474/1'deki prosedürü uygulamasını yönetim kurulunun takdirine bırakmıştır; ancak unutulmamalıdır ki yönetim kurulu bu yetkisini sadece sermaye kaybı oranında azaltıma gidildiğinde kullanabilir. Zararlar sonucu oluşan kayıptan daha fazla bir indirim yapılmak istenirse TTK m.474/1'deki prosedüre uyulması gerekir[497].

G. Sermayenin Azaltılması Kararının Uygulanması, Tescil ve İlan

Alacaklılara TTSG'de çağrı yapıldıktan ve ödenmesi gereken alacaklar ödendikten ya da teminat verilmesi gereken alacaklara teminat verildikten sonra sıra sermayenin azaltılmasının kararının uygulanmasına gelecektir. Azaltım kararının uygulanması, tescil ve ilan son aşamadır.

6762 sayılı ETTK m.390 *"...Değiştirme kararı tescilden önce hüküm ifade etmez."* diyerek sermaye azaltımının tescilden sonra uygulanacağını hükme bağlamış; ancak bu düzenleme bazı yazarlarca eleştirilmiştir[498]. Bu durum 6102 sayılı TTK m.475'de ise şöyle düzenlenmiştir: *"Sermaye, ancak alacaklılara verilen sürenin sona ermesinden ve beyan edilen alacakların ödenmesinden veya teminat altına*

[497] Türk, Sermaye İndirimi, s.152.
[498] İmregün, Anonim Şirketler, s.460-461. Arslanlı, Anonim Şirketler I, s.124.

alınmasından sonra azaltılabilir…" Pulaşlı; sermayenin azaltılması kararının tescil ve ilanından önce uygulanmasının alacaklıların haklarına zarar vermeyeceğini; çünkü zaten m.474/1'deki prosedürün alacaklıları korumak için düzenlendiğini; ancak tescil sırasında ticaret sicil müdürünün azaltım için uyulması gerekli olan şartların yerine getirildiğine ilişkin belgeleri inceleme görevinin olduğunu ve eğer bir eksiklik varsa genel kurul kararının tescil ve ilan edilemeyeceği yani sermaye azaltımı kararının hüküm ve sonuç doğurmayacağını, dolayısıyla da tescil ve ilan edilmeden ortaklığın sermayenin azaltılması yoluna gitmesi gibi ters bir durumun oluşabileceği düşüncesindedir[499].

Yönetim kurulu, sermayenin azaltılması için gerekli şartları yerine getirdikten ve özellikle alacaklılara çağrı yapıp iki aylık süre içinde alacağını bildirenlere gerekli ödeme ya da teminat göstermeyi yaptıktan sonra TSY m.79'daki belgelerle ticaret sicil müdürlüğüne başvurarak sermaye azaltımı kararının tescil ve ilanını talep eder[500]. Belgeleri alan ticaret sicil müdürü; aranan kanuni koşulların mevcut olup olmadığını, tescil edilecek hususun gerçeğe uygun ve kamu düzenine aykırı olup olmadığını inceler (TTK m.32). TTK m.473 ve 474'deki şartlara uyulmamışsa genel kurul kararı tescil edilmeyecektir (TTK m.474/5). Bir sorun olmaması halinde ise sermaye azaltımı

---

[499] Pulaşlı, Şerh, m.1874.

[500] MADDE 79- *"(1) Esas sermayenin azaltılması ile birlikte eş zamanlı olarak sermaye artırımı yapılmaması halinde tescil başvurusunda müdürlüğe aşağıdaki belgeler verilir:*
a) Şirket sözleşmesi değişikliği Bakanlık veya diğer resmi kurumların iznine veya uygun görüşüne tabi olan şirketler için bu izin veya uygun görüş yazısı.
b) Sermayenin azaltılmasına ilişkin yönetim kurulu raporunun onaylandığı ve sermayenin azaltılmasının ne tarzda yapılacağının gösterildiği sermaye azaltılmasına dair genel kurul kararının noter onaylı örneği.
c) Sermayenin azaltılmasının sebepleri ile azaltmanın amacı ve azaltmanın ne şekilde yapılacağını gösterir yönetim kurulunca hazırlanmış ve genel kurul tarafından onaylanmış sermayenin azaltılmasına ilişkin rapor.
ç) Sermayenin azaltılmasına rağmen şirket alacaklılarının haklarını tamamen karşılayacak miktarda aktifin şirkette mevcut olduğunun belirlenmesine ilişkin yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir, kuruluşu ve esas sözleşme değişikliği Bakanlık iznine tabi olan şirketlerde ise yeminli mali müşavir raporu.
d) Şirket sözleşmesinin değişiklikten sonraki yeni duruma uyarlanmış metni.
e) Şirket alacaklılarına yedişer gün arayla üç defa çağrı yapıldığına dair sicil gazetesi örnekleri.
f) Alacakların ödendiği veya teminat altına alındığını gösteren belge örnekleri.
(2) Sermaye azaltımı yapan şirketin denetime tabi olması halinde birinci fıkranın (ç) bendinde belirtilen rapor şirket denetçisi tarafından da düzenlenebilir.
(3) Sermaye, zararlar sonucunda bilançoda oluşan bir açığı kapatmak amacıyla ve bu açıklar oranında azaltılacak olursa, yönetim kurulunca alacaklıları çağırmaktan ve bunların haklarının ödenmesinden veya teminat alınmasından vazgeçilmiş ve buna ilişkin yönetim kurulu kararı müdürlüğe ibraz edilmiş ise birinci fıkranın (e) ve (f) bentlerinde belirtilen belgeler aranmaz."

kararı tescil ve ilan edilir[501]. Ticaret siciline tescil kurucu niteliktedir ve sermayenin azaltılmasına bağlı hukuki sonuçlar tescil ile etkili olur[502].

Sermayenin azaltılması kararının sonucunda ortaklık hisse senetlerinde gerekli düzeltmeler yapılır; eğer bu düzeltme işlemleri için pay sahibi yapılan ihtarlara rağmen hisse senetlerini ortaklığa teslim etmezse söz konusu senetler iptal edilir (TTK m.475/2). Ortaklık kendi paylarını iktisap etmişse ya da azaltma yöntemlerinden bazı payların itfasını tercih etmişse söz konusu payların pay senetlerinin imhası gerekir. Ayrıca azaltım işlemleri sonucunda esas sermayeden kopan bir fazlalık doğmuş olabilir[503]. Bu defter karı (kayıt kazancı) sadece payların itfasında kullanılabilir (TTK m.473/4).

IV. SERMAYENİN AZALTILMASI KARARINA KARŞI AÇILABİLECEK DAVALAR

A. Alacaklıların İptal Davası Açması

6762 sayılı ETTK'den farklı olarak 6102 sayılı TTK'de alacaklılara sermayenin azaltılması kararına karşı iptal davası açabilme hakkı tanınmıştır. Bu düzenleme ile istisnai olarak alacaklılar genel kurul kararının iptali için dava açabilme hakkına sahiptir.

TTK m.475/1'e göre; ortaklık, iki aylık süre içerisinde alacağını bildirip bu alacağın ödenmesini ya da teminat verilmesini talep eden alacaklıların bu taleplerini yerine getirmez ya da yetersiz teminat verirse alacaklılar sermayenin azaltılmasının iptali için dava açabilirler. Alacaklılar bu davayı ayrıca alacaklarını bildirecekleri iki aylık süre içinde ortaklık sermaye azaltımına gitmişse de açabilirler; çünkü bu süre bitmeden ortaklık sermayenin azaltılması kararını uygulayamaz. Burada aslında genel kurul kararının iptalinden ziyade uygulanan sermayenin azaltılmasının iptali istenecektir.

---

[501] Eğer ticaret sicil müdürü yaptığı incelemeler sonucunda tescil talebini reddederse sicil müdürlüğünün bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinde 8 gün içerisinde ilgililer itiraz edebilirler (TTK m.34).

[502] Şener, Ortaklıklar, s.599.

[503] Çağlar, s.100.

Alacaklılar, sermayenin azaltılmasının iptali davasını ortaklık merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinde azaltım işleminin tescilinin ilanından iki yıl içerisinde açabileceklerdir (TTK m.475/1). Bu sürenin zamanaşımı süresi mi olduğu yoksa hak düşürücü süre mi olduğu doktrinde tartışmalıdır. Zamanaşımı, hakkın düşmesine ya da kaybolmasına yol açmamakta, davacıya hakkını talep edebilmesi için bir süre tanımaktadır[504]. Bu süre geçtikten sonra açılan davaya karşı davalı zamanaşımı defini kullanarak davacının hakkını talep etmesine engel olabilir[505]. Yani zamanaşımı hakkı engelleyici niteliktedir[506]. Hak düşürücü süre söz konusu olduğunda da davacı hakkını bu süre içerisinde talep etmelidir; ancak zamanaşımından farklı olarak bu süre zarfında talepte bulunulmazsa hak kaybedilir. Yani hak düşürücü süre hakkın sona ermesi sonucunu doğuran süredir[507]. Eriş'e göre düzenlemedeki iki yıllık sürenin hak düşürücü süre mi yoksa zamanaşımı süresi mi olduğu belirsizdir ve bu sürenin hak düşürücü süre olarak kabulü gerekir[508]; ancak doktrinde bu sürenin zamanaşımı süresi olduğunu düşünen yazarlar da vardır[509].

Alacaklılar, iptal davası açma haklarını kullanarak sermaye azaltılmı kararına karşı gelebilirler; ancak alacaklılara çağrı yapılmasının kanuni bir zorunluluk olmadığı basitleştirilmiş sermaye azaltımında bu haklarını kullanamazlar[510].

B. Genel Kurul Kararının Hükümsüzlüğü

Genel kurul kararları, genel kurulda oy kullanan pay sahipleri ya da onların temsilcilerinin oy kullanmalarıyla meydana gelen hukuki işlemlerdir[511]. Zira kurulda kullanılan oylar irade açıklaması niteliğine haizdir[512]. Genel kurul kararlarının hukuki

---

[504] Eraslan Özkaya, **Özel Hukukumuzda Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler**, Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, Ekim 2016, s.28.
[505] Özkaya, s.28.
[506] Fatih Bilgili ve Ertan Demirkapı, **Borçlar Hukuku**, Dora Yayınları, Bursa, Eylül 2021 (Borçlar Hukuku), s.203.
[507] Özkaya, s.906.
[508] Eriş, s.2426. Benzer bir görüş için bkz. Altaş, Uygulamalı, s.325.
[509] Tekinalp, Ortaklıklar II, s.277. Pulaşlı, Şerh, s.1873.
[510] Tekinalp, Ortaklıklar II, s.277.
[511] Genel kurul kararlarının hukuki niteliğinin hukuki işlem olduğu konusunda fikir birliği varken tek taraflı hukuki işlem mi yoksa çok taraflı hukuki işlem mi olduğu konusu doktrinde tartışmalıdır. Baskın görüş genel kurul kararlarının çok taraflı hukuki işlem olduğu yönündedir. Bkz. Erdoğan Moroğlu, **Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü**, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, 2004 (Hükümsüzlük), s.8.
[512] Şener, Ortaklıklar, s.530.

niteliği hukuki işlem olduğundan hükümsüzlükleri mümkün olabilir. Bu hükümsüzlük hallerini de üç ana başlık altında inceleyebilir: Yokluk, Butlan, İptal Edilebilirlik

1. Yokluk

Genel kurul kararlarının yoklukla sakat olması TTK'de düzenlenmemiştir; ancak hukuki işlemlerin yoklukla sakat olması mümkün olduğu için Yargıtay uygulamaları ve doktrindeki kabule göre genel kurul kararlarının yoklukla sakatlığı mümkündür[513]. TTK'de yokluk yaptırımının hangi hallerde söz konusu olacağı düzenlenmediği için yokluk yaptırımıyla ilgili Türk Borçlar Hukukuna dair genel hükümler ile bu konudaki doktrin ve yargı kararlarını dikkate almak gerekir[514].

Yokluk, bir hukuki işlemin kurulmasıyla ilgilidir[515]. Hukuki işlemin kurulması için gerekli olan kurucu unsurların mevcut olmaması halinde o genel kurul kararı yoklukla sakattır[516]. İrade açıklamasında bulunan tarafların yöneldikleri hukuki sonuç doğmamış, yok hükmündedir[517].

Genel kurul kararı yoklukla sakatsa, en baştan itibaren hiçbir hüküm ifade etmez; çünkü hukuki işlem niteliğinde olan karar zaten doğmamıştır. Bu yüzden de kararın iptali değil yokluğunun tespiti istenecektir. Bir zamanaşımı ya da hak düşürücü süreye tabi olmadan hukuki yararı olan[518] herkes tarafından genel kurul kararının

---

[513] Hasan Karslıoğlu, **Anonim Şirketlerde Genel Kurul**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s.246.

[514] Hasan Pulaşlı, "Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Sakatlığı ve Müeyyidesi", **İÜHFM**, Cilt:71, Sayı:2, 2013 (Genel Kurul Kararları) s.340. https://dergipark.org.tr/tr/pub/ iuhfm/issue/ 9189/115250 (Erişim tarihi:16/06/2022)

[515] Mehmet Cemil Türk, **Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararının İptali**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s.50.

[516] Güzin Üçışık ve Aydın Çelik, **Anonim Ortaklıklar Hukuku**, I.Cilt, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013 (I.Cilt), s. 336. Pulaşlı, Genel Kurul Kararları, s.340.

[517] M.C.Türk, s.50

[518] Yargıtay 11. H.D. 2017/737 E. 2018/6781 sayılı 05/11/2018 tarihli kararı şöyledir: *"Davacı ..., işbu davayı şirket ortağı olduğu iddiasıyla açmış, davalı yan ise bu konudaki belgeleri de ibraz ile davacının işbu davadan önce şirketteki tüm hisselerini devretmiş olduğunu savunmuş, davacı yan ise bu yöndeki savunmayı kabul etmediğini, şirket hisselerini devretmediğini ileri sürmüştür. Celp edilen şirkete ait son sicil kaydında, davacı şirket ortağı olarak görünmemektedir. Bu durumda, davacının dava tarihinde şirket ortağı olup olmadığı, ortak ise dava esnasında bu durumu muhafaza edip etmediği, buna bağlı olarak davanın bidayetinde ve dava sırasında genel kurul kararının yokluğunu talep etmekte hukuksal yararı ve buna bağlı olarak aktif husumet ehliyetinin bulunup bulunmadığı hususları üzerinde durulmaksızın davanın esasına girilerek hüküm kurulması doğru olmamış, davalı yan vekilinin bu yöne dair temyiz itirazının kabulüyle yerel mahkeme kararının bozulmasına karar vermek gerekmiştir. 2- Kabule göre de, yok hükmünde olduğunun tespiti istenilen 15.07.2006 tarihli yönetim kurulu kararına dair tutanak vs. belgeler getirtilmeksizin hüküm kurulması da yerinde olmamış, kararın bu yönden de bozulması gerekmiştir."*

yokluğunun tespiti mahkemeden istenebilir.[519]. Ayrıca hakim tarafından da re'sen dikkate alınır.

Sermayenin azaltılması kararının alındığı genel kurul kararının da yoklukla sakat olması mümkündür; örneğin genel kurul toplantısı yapılmadan, TTK m.421/3'deki ağırlaştırıcı nisaba uyulmadan ya da bakanlık temsilcisinin katılımı olmadan alınan genel kurul kararı yoklukla sakattır; çünkü o genel kurul kararının doğabilmesi için gerekli kurucu unsurlarda eksiklik vardır.

2. Butlan

6102 sayılı TTK'deki yeniliklerden birisi de genel kurul kararlarının butlanının düzenlenmesidir. ETTK'de genel kurul kararlarının butlanı düzenlenmemişti; ancak Yargıtay uygulamalarında ve doktrinde TBK[520] m.27[521]'de düzenlenen hukuki işlemlerin butlanının genel kurul kararlarına da uygulanacağı kabul edilmekteydi[522]. Yeni TTK ile genel kurul kararlarının butlanı düzenlenmiş ve butlan sebepleri de örnekseyici olarak sayılmıştır.

Butlan, kurucu unsurlarını içeren ve şeklen var olan genel kurul kararının konusu emredici hukuk kurallarına, kamu düzenine ve ahlaka aykırı ya da imkansız ise söz konusu olacaktır[523]. Kısacası hukuk düzeni tarafından öngörülen geçerlilik şartlarını içermemesi nedeniyle şeklen mevcut olan genel kurul kararı ölü doğmuştur[524]. Batıl genel kurul kararları baştan itibaren hüküm ifade etmezler[525].

---

https://ab15c3582884f0166d8091d7a5e1b218d43bcf26.vetisonline.com/yargitay-kararlari?KararTarihi1=5.11.2018&KararTarihi2=5.11.2018&EsasNo1=2017&EsasNo2=737&Merci=4067 Yoklukla sakat olan kararlar baştan itibaren geçersizdir ve mahkemeden yokluğun tespiti talep edilebilir. Yokluğun tespiti davasını hukuki yararı bulunan bir kişinin açması gerekir; zira 6100 sayılı HMK m. 106/2 şöyle demektedir: *"Tespit davası açanın, kanunlarda belirtilen istisnai durumlar dışında, bu davayı açmakta hukuken korunmaya değer güncel bir yararı bulunmalıdır."* Dolayısıyla yokluğun tespiti davasında hakim dava şartı olarak davacının hukuki yararı olup olmadığına bakacaktır. Benzer görüş için bkz. Şener, Değerlendirme, ss.239-241.

[519] Pulaşlı, Genel Kurul Kararları, s.341.

[520] (R.G. 11/01/2011 – sayı:27836)

[521] 818 sayılı BK m.20

[522] Soner Altaş, **Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketler**, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 10. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2021 (Anonim Şirketler), s.191.

[523] Üçışık ve Çelik, I.Cilt, s.338.

[524] Pulaşlı, Genel Kurul Kararları, s.342.

[525] Altaş, Anonim Şirketler, s.192.

TTK m.447/1'de butlan halleri şu şekilde sayılmıştır:

- (1) Genel kurulun, özellikle;
a) Pay sahibinin, genel kurula katılma, asgari oy, dava ve kanundan kaynaklanan vazgeçilemez nitelikteki haklarını sınırlandıran veya ortadan kaldıran,
b) Pay sahibinin bilgi alma, inceleme ve denetleme haklarını, kanunen izin verilen ölçü dışında sınırlandıran,
c) Anonim şirketin temel yapısını bozan veya sermayenin korunması hükümlerine aykırı olan,
kararları batıldır."

Madde metninde sayım yapılırken "özellikle" ifadesinin kullanılması bu sayımın örnekseyici bir sayım olduğunu belirtir[526].

En baştan itibaren hiçbir hüküm ifade etmeyen batıl kararların, aynı yoklukla sakat kararlarda olduğu gibi iptali değil batıl olduğunun tespiti talep edilecektir. Butlanın tespiti davası herhangi bir zamanaşımı ya da hak düşürücü süreye tabi değildir ve menfaati olan herkes tarafından açılabilir. Yani menfaati tehlikeye düşen pay sahibi ya da ortaklık alacaklısı tespit davası açabilecektir.

Batıl genel kurul kararının hüküm ve sonuçları bakımından, yoklukla paralellik söz konusudur[527]. Her ne kadar sonuçları bakımından paralellik söz konusu olsa da aslında butlan ve yokluk farklı kavramlardır; ancak bu fark bizim hukukumuzda pratiğe yansımamış, teorikte kalmıştır[528]. Yine de bu iki kavramı birbirinden ayırt etmek gerekir. Zira her iki kavram arasında nitelik farkı bulunduğu gibi bu kavramlara bağlanan hukuki sonuçlar sınırlı da olsa farklıdır[529]. Butlan iyiniyet kurallarına aykırı olarak ileri sürülemez; ancak yokluk için böyle bir sınırlama yoktur. Dolayısıyla genel kurul kararının batıl olduğunun tespiti mahkemeden istendiğinde davacının talebinde iyiniyetli olması aranacaktır.

Sermayenin azaltılması kararını alan genel kurul kararının batıl olması mümkündür; çünkü zaten sermayenin azaltılması anonim şirketin sermaye yapısını etkileyen bir süreçtir. Örneğin; TTK'deki azaltım prosedürüne uyulmadan ya da payların birleştirilmesi veya yok edilmesi için pay sahiplerinin rızası alınmadan yapılan sermayenin azaltılması kararı batıldır.

---

[526] Altaş, Anonim Şirketler, s.192.
[527] Şener, Ortaklıklar, s.533.
[528] Pulaşlı, Genel Kurul Kararları, s.343.
[529] Moroğlu, Hükümsüzlük, s.28.

3. İptal

Geçersiz genel kurul kararlarının bir diğer yaptırımı ise iptal edilebilirliktir. Genel kurul kararlarına karşı iptal davası açmak pay sahibinin en önemli vazgeçilmez haklarından bir tanesidir[530]. Bu yüzden de ortaklık tarafından pay sahibinin iptal davası açma hakkı sınırlandırılamaz[531].

Genel kurul kararlarının iptal sebepleri TTK m.445'de sayılmıştır. İlgili düzenlemeye göre: *"446 ncı maddede belirtilen kişiler, kanun veya esas sözleşme hükümlerine ve özellikle dürüstlük kuralına aykırı olan genel kurul kararları aleyhine... iptal davası açılabilir."* İptal sebeplerinden ilk olarak "kanuna aykırı" genel kurul kararları karşımıza çıkar. Bu düzenleme ile ifade edilen kanuna aykırı genel kurul kararları yokluk ve butlan yaptırımı ile sonuçlanmayan kararlardır[532]. Yokluk ve butlanın sonuçları, eğer karar uygulanmaya başlanmışsa hukuk güvenliğini sarsacak nitelikte olduğundan tereddüt halinde kararın batıl değil iptal edilebilirlik yaptırımına tabi olması gerekir[533]. Bir diğer iptal nedeni ise esas sözleşmeye aykırı kararlardır[534]. Esas sözleşmede belirtilen herhangi bir hükme aykırılık halinde genel kurul kararı iptal edilebilir. Son olarak, objektif iyiniyet kurallarına yani dürüstlük ilkesine aykırı olarak alınan genel kurul kararları iptal edilebilirlik yaptırımına tabidir.

İptal edilebilir genel kurul kararları, yokluk ve butlandan farklı olarak iptal edilinceye kadar geçerlidir. Söz konusu kararın uygulanmasının durdurulması ancak mahkeme tarafından verilecek bir tedbir kararıyla mümkün olur. Tedbir kararının verilebilmesi için kararın uygulanmasının durdurulmasını talep eden davacının ortaklığın uğraması muhtemel zararları teminat olarak göstermesi gerekir. Burada

---

[530] Ali Haydar Yıldırım, "Anonim Ortaklık Genel Kurul Kararları Aleyhine Toplantıda Hazır Bulunan Pay Sahibinin İptal Davası Açmasının Şartları Ve Özellikle Muhalefet Şerhi", **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 2, 2016, s.384. https://dergipark.org.tr/tr/pub/inuhfd/issue/22944/291308 (Erişim tairih:19/06/2022)

[531] Pulaşlı, Genel Esaslar, s.363.

[532] Üçışık ve Çelik, I.Cilt, s.351.

[533] Moroğlu, Hükümsüzlük, s.20. Pulaşlı, Genel Esaslar, s.363.

[534] Yargıtay 11.H.D. 2018/353 E. 2019/2685 K. sayılı 08/04/2019 tarihli kararı şöyledir: *"Ana sözleşme ortaklar arasında yapılmış bir sözleşme niteliğinde olup, uyulması zorunlu bulunduğundan, ana sözleşmede öngörülen karar nisabını taşımadan alınan kararlar yoklukla sakat kararlardır."* https://9c0092c75b02493a2c17143f48b5e66fa308f098.vetisonline.com/kho3/ibb/files/11hd-2018-353.htm

teminatın, doğması muhtemel ortaklığa ait bir zararlar kalemlerinden oluşması gerekir[535].

Genel kurul kararlarının iptalini tüm pay sahipleri mahkemeden talep edebilir; ancak TTK davayı açabilecek pay sahipleri bakımından özel bir düzenleme yapmıştır. Buna göre;

> *a) Toplantıda hazır bulunup da karara olumsuz oy veren ve bu muhalefetini tutanağa geçirten, b) Toplantıda hazır bulunsun veya bulunmasın, olumsuz oy kullanmış olsun ya da olmasın; çağrının usulüne göre yapılmadığını, gündemin gereği gibi ilan edilmediğini, genel kurula katılma yetkisi bulunmayan kişilerin veya temsilcilerinin toplantıya katılıp oy kullandıklarını, genel kurula katılmasına ve oy kullanmasına haksız olarak izin verilmediğini ve yukarıda sayılan aykırılıkların genel kurul kararının alınmasında etkili olduğunu ileri süren pay sahipleri*

iptal davası açabilir. Toplantıda hazır bulunma ile pay sahibinin bizzat kendisi ya da bir temsilcisi aracılığıyla toplantıda hazır bulunması ifade edilmektedir[536]. Ayrıca olumsuz oy ile kastedilen aleyhte oy kullanmaktır[537]. Bu şartları taşımayan ancak TTK m.446/1 b bendindeki şartları taşıyan pay sahibi de iptal davası açabilir. Genel kurul kararının iptalini pay sahipleri dışında yönetim kurulu da talep edebilir. Bunun için yönetim kurulunun karar alması gerekecektir. Ayrıca "kararların yerine getirilmesi, kişisel sorumluluğuna sebep olacaksa" yönetim kurulu üyelerinden her biri iptal davası açabilir. Davalı ise ortaklık tüzel kişiliği olacaktır.

Genel kurul kararları aleyhine, karar tarihinden itibaren üç ay içinde, ortaklık merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinde iptal davası açılabilir. (TTK m.445/1).

Sermayenin azaltılması kararının alındığı genel kurul kararı iptal yaptırımına tabi olabilir. Özellikle dürüstlük kuralına aykırı olarak alınmış pay sahiplerinin menfaatlerini engelleyen sermayenin azaltılması kararları iptal edilebilir. Böyle bir durumda ise TTK'nin saydığı şartları taşıyan kişiler genel kurul kararının iptali için süresinde dava açabilirler.

---

[535] Murat Can Pehlivanoğlu, "Karşılaştırmalı Hukukta Genel Kurul Kararlarının İptali Davalarında Gösterilecek Teminat Kapsamında Şirketin Muhtemel Zararları Kavramı", **TBB Dergisi**, Sayı: 146, 2020, s.230. http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2020-146-1898 (Erişim tarihi:19/06/2022)

[536] Yıldırım, s.396.

[537] Yıldırım, s.399.

C. Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu

Yönetim kurulu üyeleri ve yöneticiler, kanundan ve ortaklık ana sözleşmesinden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal ederlerse verdikleri zarardan sorumlulukları doğar[538] (TTK m.553/1). Kanunumuzdaki "yönetici" kavramına ortaklık adına karar alıp bu kararı uygulayabilen, ortaklık faaliyetinin gerçekleştirilmesi için kendi görevlerini yerine getiren genel müdür, CEO, icra komitesi veya benzeri yetkileri bulunan kişiler girer[539]. Dolayısıyla yönetim kurulu üyeleriyle birlikte eğer varsa yönetimin bırakıldığı murahhas müdürlerin de sorumluluğu söz konusu olacaktır.

Yönetim kurulu üyelerinin ve yöneticilerin sorumlulukları bakımından hukuka aykırı bir davranış, kusur, zarar ve illiyet bağının bulunması gerekir. Yönetim kurulu üyeleri veya yöneticiler kusurlarıyla kanundan ya da ortaklık ana sözleşmesinden kaynaklanan yükümlülüklerini ihlal ederlerse sorumlulukları doğar. Burada kusur kasten ya da ihmal ile olabilir[540].

Sorumluluk bakımından ortaya bir zarar çıkmalıdır. Ayrıca TTK'de açıkça ifade edilmese de m.555/1'den zarar kavramının doğrudan ve dolaylı olarak ikili bir ayrıma tabi tutulduğu anlaşılmaktadır. Doğrudan bir zarar söz konusuysa zarar pay sahiplerinin veya ortaklık alacaklarının malvarlığında meydana gelir, eğer dolaylı bir zarar söz konusuysa zarar bizzat ortaklık malvarlığında meydana gelecektir[541]. Bu durum hem pay sahiplerinin hem de ortaklık alacaklılarının aleyhinedir. Oluşan zarar nedeniyle ortakların sahip olduğu pay değerlerinde azalma meydana gelirken ortaklık alacaklılarının da güvenceleri azalır. Bu yüzden de dolaylı (dolayısıyla) zarar olarak ifade edilmektedir.

Meydana gelen zararın dolaylı bir zarar mı yoksa doğrudan bir zarar mı olduğunun tespiti önemlidir; çünkü ayrım zararın tazmininin kime yapılacağı konusunda kilit rol oynar. Zarar, doğrudan bir zarar ise pay sahipleri ya da ortaklık

---

538 Şener, Ortaklıklar, s.419.

539 Veliye Yanlı, "Şirkete Verilen Zarar Sebebiyle Sorumluluk Bağlamında Yönetici Kavramı Ve Genel Kurul Kararı Gerekliliği Sorunu", **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 14, Sayı: 151, Mart 2019, s.50. https://www.jurix.com.tr/article/18512 (Erişim tarihi:20/06/2022)

540 Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s.445.

541 Pulaşlı, Genel Esaslar, ss.649-651.

alacaklıları zararın kendilerine ödenmesini talep ederler. Buna karşın zarar dolaylı bir zararsa o zaman zararın tazmini ortaklığa yapılır.

Yönetim kurulu üyelerinin sorumlulukları bakımından TTK farklılaştırılmış teselsülü kabul etmiştir. Farklılaştırılmış teselsüle göre birden fazla kişinin sebep olduğu zarardan bir kişinin kendi kusuru oranında ne ölçüde sorumlu olduğunun belirlenmesi gerekir[542]. Yani davacı davayı açacak, zararı belirtecek ve hakim davalıların kusuruna göre hangi oranda sorumlu olduklarını belirleyecektir[543]; ancak bu husus dış ilişkide geçerlidir. İç ilişkide rücuyu hakim durumun bütün gerekliliklerine göre belirleyecektir (TTK m.557/3). Yani rücu konusunda dış ilişkideki sorumluluk tavanı tam olarak dikkate alınmayacaktır[544].

Zamanaşımını ise TTK m.560/1 şöyle düzenlemiştir:

> *Sorumlu olanlara karşı tazminat istemek hakkı, davacının zararı ve sorumluyu öğrendiği tarihten itibaren iki ve her hâlde zararı doğuran fiilin meydana geldiği günden itibaren beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Şu kadar ki, bu fiil cezayı gerektirip, Türk Ceza Kanununa göre daha uzun dava zamanaşımına tabi bulunuyorsa, tazminat davasına da bu zamanaşımı uygulanır.*

Bu konuda üç farklı zamanaşımı süresi vardır. Davacı, meydana gelen zarardan dolayı açacağı tazminat davasını zarar ve sorumluyu öğrenmesinden itibaren iki yıl içerisinde açmalıdır. Aksi halde zamanaşımı defi ile karşılaşabilir. Bu iki yıllık zamanaşımı süresine ek olarak, fiilin işlenmesinden itibaren beş yıllık zamanaşımı süresi vardır. Yani davacının zararının tazminini isteme hakkı, fiilin işlenmesinden itibaren beş yıl içerisinde zamanaşımına uğrar. Son süre ise fiilin TCK (Türk Ceza Kanunu)'de göre daha uzun bir zamanaşımı süresi düzenlenmesi halidir. Eğer böyle bir durum söz konusuysa beş yıllık süre değil TCK'deki süre dikkate alınacaktır.

Anonim şirket sermaye azaltımına gittiğinde yönetim kuruluna düşen birçok görev vardır. Eğer bu sorumluluklar yerine getirilmezse yönetim kurulunun ya da yöneticilerin sorumluluğu gündeme gelebilir. Özellikle alacaklılara çağrı, kanunda belirtilen süreler içinde alacağını bildiren alacaklıya hakkının ödenmesi ya da teminat gösterilmesi gibi konularda yönetim kurulu dikkatli olmalıdır; çünkü kurucu sermaye artırımı sermayeni iadesi sonucunu doğuracağı için vadesi gelmiş alacakların

---

[542] S.Anlam Altay, "Anonim Ortaklık Hukuku'nda Farklılaştırılmış Teselsül", **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 14, Sayı: 151, Mart 2019, s.69. https://www.jurix.com.tr/article/18514 (Erişim tarihi:20/06/2022)

[543] Şener, Ortaklıklar, s.425.

[544] Altay, s.74.

ödenmemesi, vadesi gelmemiş alacaklara teminat gösterilmemesi alacaklıların menfaatlerini riske atabilir. Bu durumda alacaklılar sermayenin azaltılması kararının iptali için dava açabilecekleri gibi eğer bir zarara uğramışlarsa yönetim kurulunun sorumluluğuna da gidebilir. Sermayenin azaltılması prosedürü, esas sözleşme değişikliği prosedürüne ek olarak bazı hususları içermektedir. Azaltım prosedürü uygulanırken yönetim kurulunun hatalı ya da eksik işlemler yapması sonucunda ortaklık malvarlığında azalma olabilir. Bu suretle de ortaklar ya da alacaklılar yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna gidebilir.

D. Bilirkişilerin ve Raporu Hazırlayanların Sorumluluğu

Ortaklık sermaye azaltımına gittiğinde sermayesini indirdiği tutar, ortaklık faaliyetleri için yeterli gelmeyebilir ve azaltımla birlikte artırıma giderek sermayesini esas sözleşmede belirtilen miktara eşitleyebilir. Daha önceden de belirttiğim gibi azaltımla birlikte eş zamanla artırım sermaye azaltımı prosedürüne tabi değildir; ancak bu durumda artırılan bedelin ödenmiş olması gerekir. Azaltım ile birlikte artırım yapıldığında ortaklığa ayni veya nakdi sermaye getirilebilir. Eğer ayni sermaye getiriliyor ise aynı kuruluşta olduğu gibi bilirkişilerce getirilen ayni sermayeye değer biçilecektir. Eğer değerleme sırasında bir yolsuzluk yapılırsa bilirkişilerin sorumluluğu doğar. Bu durum TTK m.551'de şu şekilde düzenlenmiştir: *"Ayni sermayenin veya devralınacak işletme ile ayınların değerlemesinde emsaline oranla yüksek fiyat biçenler, işletme ve aynın niteliğini veya durumunu farklı gösterenler ya da başka bir şekilde yolsuzluk yapanlar, bundan doğan zarardan sorumludur."* Değerlendirmeyi yapan bilirkişilere karşı ortaklık, pay sahipleri ve eğer ortaklık iflas halindeyse ortalık alacakları dava açabilir.

Ortaklık sermayenin azaltılmasına gidecekse TTK m.473/2 gereğince yönetim kurulunun "sermayenin azaltılmasına rağmen şirket alacaklılarının haklarını tamamen karşılayacak miktarda aktifin şirkette bulunduğuna" dair bir rapor hazırlatması gerekir. TSY m.79'da düzenlenen tescil için verilecek belgelerden anlaşıldığı üzere bu rapor serbest muhasebeci mali müşavir ya da yeminli mali müşavir tarafından hazırlanması gerekir. Bu rapor hazırlanırken bir yolsuzluk yapılırsa serbest muhasebeci mali müşavir ya da yeminli mali müşavir sorumlu olacaktır. Her ne kadar TTK'de bu

kişilerin sorumluluğu özel olarak düzenlenmemiş olsa da burada sorumluluğun temeli Türk Borçlar Hukukuna göre belirlenir. Hukuka aykırı eylemlerinden dolayı serbest muhasebeci mali müşavir ya da yeminli mali müşavir zarara uğrayan pay sahipleri ya da ortaklık alacaklılarına karşı sorumludurlar.

SONUÇ

Anonim şirketler, sermaye ortaklıklarının en tipik örneğidir. Bu yüzden de bu ortaklık tipinde önem arz eden şey ortaklığın sermayesidir. Ortaklık sermayesi, esas sözleşme ile belirlenmiş sabit bir miktardır. Sermayenin sabit olması değiştirilemeyeceği anlamına gelmez. Değişen ekonomik koşullar, ticari nedenler ya da ortaklık ihtiyacına göre bir anonim şirket sermayesini azaltabilir. Bunun için de ortaklık esas sözleşmesinin değiştirilmesi gerekir.

Anonim şirketler, sermaye ortaklığı oldukları için alacaklıların güvencesi ortaklık malvarlığıdır. Ortaklık alacaklıları, menfaatlerini sadece ortaklık malvarlığından talep edebilirler. Pay sahiplerine başvuramazlar. Ayrıca sermaye sadece alacaklıların değil pay sahipleri ve ortaklık tüzel kişiliğinin de güvencesidir. Pay sahiplerinin amacı kar elde etmektir. Ortaklık sermayesi, ortaklık faaliyetlerinde değerlendirilerek nemalandırılır ve böylece pay sahipleri de kar elde ederler. Eğer sermaye yoksa ya da elverişsizse pay sahiplerinin kar elde etme amacı sekteye uğrayacaktır. Anonim şirketler sermaye ortaklığı oldukları için asgari sermayesi, sermaye kaybı ve kaybın sonuçları gibi hususlar kanunda emredici olarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemelere göre bazı sermaye kayıplarında ortaklığın önlem alması gerekirken bazıları ortaklığın son bulmasına dahi yol açabilmektedir. Kısacası bir anonim şirketin sermayesi hem alacaklıların hem pay sahiplerinin hem de ortaklık tüzel kişiliğinin güvencesidir. Bu nedenledir ki sermayenin azaltılması sadece esas sözleşme değişikliği hükümlerine tabi değildir. Öneminden dolayı sermaye azaltımı TTK'nin 473-475. maddeleri arasında özel olarak düzenlenmiştir. Bu hükümlerle sermaye azaltımı kararı, kararın uygulanması prosedürü ve icrası düzenlenmişken sermaye azaltım türleri ve yöntemleri düzenlenmemiştir.

Sermayenin azaltılması, ortaklık esas sözleşmesinde belirtilen sermaye bedelinin daha düşük bir miktara indirilmesidir. Bilanço tekniği bakımından ise bilançonun pasif kısmında yazan özkaynaklar kalemine dahil sermaye miktarının indirilmesidir. Sermayenin azaltılmasından bahsedebilmek için ihraç edilmiş sermayenin indirilmesi gerekir. Ayrıca sermaye artırımından farklı olarak pay sahipleri sermaye taahhütlerini ödememiş olsa dahi bir anonim şirket sermayenin

azaltılmasına gidebilir. Hatta ortaklığın bu taahhütleri istemekten vazgeçerek sermaye azaltımına gitmesi bir azaltım yöntemidir.

Bir anonim şirketin sermaye azaltımına gitmesi için birçok sebebi olabilir. İhtiyaç fazlası sermayenin bünyeden atılması, bilanço açığının kapatılması, pay sahibinin ortaklıktan çıkarılması, ortaklığın elinde bulundurduğu kendi paylarının itfası, kısmi bölünme durumunda azalan sermayenin tamamlanamaması, kuruluştaki yanlış beyanların düzeltilmesi, vergisiz kar payı alabilmek sermaye azatımının nedenleri olarak sayılabilir. İhtiyaç fazlası sermayenin bünyeden atılması ve bilanço açığının kapatılması sermaye azatılmının başlıca iki nedenidir.

TTK'de sermaye azaltım türleri düzenlenmemiştir. Her ne kadar TTK sermaye azaltım türlerini düzenlememiş olsa da azaltımın başlıca iki nedeni olan "sermayenin ortaklık ihtiyacının üzerinde olması" ve "bilanço açığının kapatılması"ndan yola çıkarak sermayenin azaltılmasını ikiye ayırabiliriz. Sermayenin ortaklık ihtiyacının üzerinde olmasından yola çıkılarak yapılan sermaye azaltımı kurucu (olağan) sermaye azaltımı, bilanço açığının kapatılmasından yola çıkılarak yapılan sermaye azaltımı basitleştirilmiş (açıklayıcı) sermaye azaltımıdır.

Kurucu sermaye azaltımı ile basitleştirilmiş sermaye azaltımı usulünü TTK ayrı ayrı düzenlememiştir. Her iki tip azaltımda uygulanacak usul büyük ölçüde benzer olmakla beraber bazı farklılıklar da vardır. Bir anonim şirketin sermaye azaltımına gitmesi ortaklık esas sözleşmesinin değiştirilmesini gerektirdiği için ilk olarak yönetim kurulunun değişiklik taslağını hazırlaması ve bu taslağın yönetim kurulu tarafından kabul edilmesi gerekir. Esas sözleşme değişikliğinden farklı olarak yapılması gereken işlemlerden birisi raporun hazırlanmasıdır. Yönetim kurulu değişiklik taslağından sonra sermaye azaltımına gidilmesinin sebepleri ile azaltmanın amacını ayrıntılı olarak açıklayan bir rapor hazırlar. Daha sonra ise yönetim kurulu "sermayenin azaltılmasına rağmen şirket alacaklılarının haklarını tamamen karşılayacak miktarda aktifin şirkette varlığını" tespit eden bir rapor hazırlattırır. Basitleştirilmiş sermaye azaltımında bu rapor ile ayrıca gerçekten bir sermaye kaybının olup olmadığı tespit edilir. Bu raporu kimin hazırlaması gerektiği TTK'de düzenlememiştir. TSY m.79'a göre ise bu rapor yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir tarafından hazırlanmalıdır. Bu raporun, ortaklık tarafından değil mahkeme tarafından atanan bilirkişilerce hazırlanması ve bu hususun 6762 sayılı ETTK'de olduğu gibi 6102 sayılı

TTK'de düzenlenmesinin daha uygun olacağı düşünülebilir. Zira ortaklık tarafından yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir belirlenmesi bu kişilerin tarafsızlığı konusunda şüphe uyandırabilir. Bu rapor alındıktan sonra eğer gerekli ise sermayenin azaltılması için Ticaret Bakanlığı'ndan izin alınmalıdır. İzne tabi olup olmadığına bakılmaksızın gündeminde sermayenin azaltılması kararının bulunduğu genel kurul karar toplantısına bakanlık temsilcisinin davet edilmesi gerekir. Bu işlemlerden sonra genel kurulun kararına ihtiyaç vardır; çünkü sermayenin azaltılması kararını alabilme yetkisi münhasıran genel kurula aittir. Sermayenin azaltılması kararı için TTK'de nitelikli bir karar nisabı belirlemiştir. Buna göre sermayenin azaltılması kararı, ortaklık sermayesinin en az %75'ini oluşturan pay sahiplerinin veya temsilcilerinin olumlu oyları ile alınır. Eğer ortaklıkta imtiyazlı pay sahipleri varsa ve sermayenin azaltılması kararı ile onların imtiyazlarını ihlal ediyorsa karar imtiyazlı pay sahiplerinin yapacakları özel bir toplantıda, alacakları bir kararla onaylanmadıkça uygulanmaz. Yönetim kurulu, en geç genel kurul kararının ilan edildiği tarihten itibaren bir ay içinde özel kurulu toplantıya çağırır. Genel kurul kararının ilan edildiği tarih ile kanun koyucunun tam olarak hangi tarihi kastettiği doktrinde tartışılmıştır. Bu çalışmada ise bir aylık süreyi genel kurul kararının alındığı tarihinden itibaren başlatmak gerektiği öne sürülmüştür; çünkü eğer süre başlangıcı genel kurul toplantısının ilan tarihi olarak kabul edilirse genel kurulun imtiyazları ihlal edebilecek nitelikteki kararı alıp almayacağı belli olmadan yönetim kurulu özel kurulu toplantıya çağırmış olur ya da süre başlangıcını genel kurul kararının ilanından itibaren başlayacağı kabul edilirse genel kurul kararının ilanı tescil ile beraber olacağından tescil edilen kararın iptali veya butlanının tespiti için özel kurula fazladan külfet yüklenmiş olur. Bu yüzden sürenin genel kurul kararının alındığı tarih ile başlayacağı düşüncesindeyim. Özel kurul imtiyazlı payları temsil eden sermayenin yüzde altmışının çoğunluğuyla toplanır ve toplantıda temsil edilen payların çoğunluğuyla karar alır. Bu aşamalardan sonra ise ETTK'den farklı olarak alacaklılara çağrı ve alacakların ödenmesi ya da teminatlandırılması aşaması gelir. Yönetim kurulu genel kurul kararını TTSG'de yedişer gün arayla üç kez ilan ettirip alacaklılara haklarını ortaklığa bildirerek bunların ödenmesini ya da teminat altına alınmasını isteyebilecekleri belirtir. TTSG'de yapılan üçüncü ilandan itibaren iki ay içerisinde alacaklılar ortaklığa alacaklarını bildirerek bunların ödenmesini ya da teminat altına

alınmasını talep edebilir. İki aylık süre alacaklılar için haklarını bildirme ortaklık için ise sermaye azaltımının tescili bakımından bekleme süresidir ve bu süre kısaltılamaz; ancak ortaklıkça uzatılabilir. Bu aşamanın uygulanması kurucu sermaye azaltımı türünde zorunluyken basitleştirilmiş sermaye azaltımında ise yönetim kurulunun takdirine bağlıdır. Basitleştirilmiş sermaye azaltımı ile ortaklık esas sözleşmede belirtilen sermaye miktarını fiili duruma uyarlamaktadır. Bu durum ortaklık alacaklılarının lehinedir; dolayısıyla basitleştirilmiş sermaye azaltımında bu aşamanın tercihe bağlı olması alacaklıların menfaatlerinin ihlal edildiği anlamına gelmemektedir. Tüm bu usul uygulandıktan sonra azaltım kararının uygulanması, tescil ve ilanı gerekir.

ETTK'den farklı olarak 6102 sayılı TTK'de alacaklılara sermayenin azaltılması kararına karşı iptal davası açabilme hakkı tanınmıştır. Bu düzenleme ile alacaklıların menfaatlerin korunmadığı durumda azaltım kararını iptal ettirebilme olanağı verilmiştir. Ortaklık, iki aylık süre içerisinde alacağını bildirip bu alacağın ödenmesini ya da teminat verilmesini talep eden alacaklıların bu taleplerini yerine getirmez ya da yetersiz teminat verirse alacaklılar sermaye azaltımının iptali için alacaklılar dava açabilirler. Eğer sermayenin azaltılması kararının alındığı genel kurul kararının hükümsüzlüğü söz konusuysa sermayenin azaltılması kararına karşı yokluk ve butlan durumunda menfaatleri ihlal edilenler tespit davası, iptal edilebilirlik durumunda ise kanunda sayılan iptal davası açabilecek kişiler iptal davası açabilir.

Doktrinde sermaye artırımı konusu çokça ele alınırken, sermayenin azaltılması konusu ihmal edilmiştir. Bu durumun nedeni ülkemizdeki yüksek enflasyon nedeniyle ortaklıkların sermayenin azaltılmasına pek ihtiyaç duymaması olarak açıklanabilir. Zira kurucu sermaye azaltımı ile ortaklık bünyesinden ihtiyaç fazlası olan sermaye atılmaktadır; ancak enflasyonun yüksek olduğu ülkelerde, yüksek enflasyon kaynak maliyetlerinde sürekli artışa sebep olduğu için bir ortaklığın bünyesinde ihtiyaç fazlası sermaye doğmamaktadır. Ne var ki sermaye azaltımının tek nedeni ortaklık bünyesinde bulunan ihtiyaç fazlası sermayenin atılması olmadığı için bu konu ihmal edilmekte, yeterince üzerinde durulmamaktadır. Ayrıca TTK'de sermaye azaltımının daha sistematik bir şekilde ve azaltım türleri ile azaltım yöntemleriyle birlikte düzenlenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Akbilek, Nevzat. **Türk ve Avrupa Birliği Hukukunda Anonim Şirket Birleşmelerinde Pay Sahibinin Korunması**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2009

Akkale, Rüveyda Gülmisal, "Kayıtlı Sermaye Yapısı Hakkında Genel Bilgi Ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Halka Açık Olmayan Anonim Şirketlerde Kayıtlı Sermayenin Artırım Usulü" **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi** , Cilt: 17, Sayı: 1-2, 2013, ss. 21-44.

Aksu Özkan, Raziye. **"Anonim Şirkette Genel Kanuni Yedek Akçe Kavramına Bağlanan Hukuki Sonuçlar"**, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:23, Sayı:1, 2021, ss.339-381.

Aksu Özkan, Raziye. "Anonim Şirkette Sermaye Kaybının Tespit Edilmesi", **AÜHFD**, Cilt: 70, Sayı: 3, 2021, ss. 721-759.

Aksu Özkan, Raziye. "Yargıtay Kararları Işığında Anonim Şirkette Olağanüstü Yedek Akçe Ayırma Koşullarının İncelenmesi", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Sayı:41, 2020, ss.325-346.

Altaş, Soner. "Anonim Şirket Sermayesinin Azaltılmasında Şirket Aktifini Kim Tespit Edecek?", **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 9 Sayı: 90, Şubat 2014, ss. 66-69.

Altaş, Soner. "Anonim ve Limited Şirkette Sermayenin Azaltılabilmesi İçin Takip Edilecek Aşamalar", **Vergi Raporu Dergisi**, Sayı: 212, Mayıs 2017, ss. 123-132.

Altaş, Soner. **Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketler**, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 10. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2021.

Altaş, Soner. **Uygulamalı Anonim Şirketler Hukuku**, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2021.

Altay, S.Anlam. "Anonim Ortaklık Hukuku'nda Farklılaştırılmış Teselsül", **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 14, Sayı: 151, Mart 2019, ss. 68-75.

Ansay, Tuğrul. **Anonim Şirketler Hukuku**, 6. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Olgaç Matbaası, Ankara, 1982.

Arıcı, M.Fatih. **Alacak Hakkının Anonim Ortaklığa Sermaye Olarak Taahhüdü**, 1. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2003.

Arslanlı, Halil. **Anonim Şirketler I**, 3. Baskı, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1960.

Arslanlı, Halil. "Anonim Şirkette Pay ve Pay Sahipliği", **İÜHFDM**, Cilt: 23, Sayı 3-4, 1958, ss. 248-290.

Atakan, Murat Can. "Anonim Şirketlerin Kendi Paylarını İktisabının Hukuki Sonuçları", **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:12, Sayı:1, ss. 363-379.

Bahtiyar, Mehmet. **Anonim Ortaklık Anasözleşmesi**, 1. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, Temmuz 2001.

Ballantine, W. Henry ve S. George Hills. **Corporate Capital and Restrictions Upon Dividens Under Modern Corporation Law Review**, Cilt 23, Sayı 3, 1935, s.231.

Bayazıtlı, Ercan, Orhan Çelik, Kadir Gürdal. **Genel Muhasebe**, 4. Baskı, Siyasal Kitapevi, Ankara, 2022.

Biçer, Levent ve Esra Hamamcıoğlu, "Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarında Uygulanan Yetersayılar ve Bazı Değerlendirmeler", **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 149-150, Ocak-Şubat 2017, ss. 71-134.

Bilgili, Fatih ve Ertan Demirkapı, **Borçlar Hukuku**, Dora Yayınları, Bursa, Eylül 2021.

Bilgili, Fatih ve Ertan Demirkapı, **Kıymetli Evrak Hukuku,** 9. Baskı, Dora Basım, Bursa, Ekim 2018.

Bilgili, Fatih ve Ertan Demirkapı. **Şirketler Hukuku Dersleri**, 8. Baskı, Dora Yayınları, Bursa, Eylül 2021.

Çağıran Tuncer, Senar ve Yasin Ulusoy, "Yedek Akçeler", **DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Şeref Ertaş'a Armağan**, Cilt: 19, Özel Sayı-2017, ss.1971-1996.

Çağlar, Hayrettin. **Anonim Şirketlerde Esas Sermayenin Azaltılması**, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, Ekim 2010.

Çebi, Hakan. **Şirketler Hukuku,** Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

Çelik, Aydın. **Anonim Ortaklıklarda Malvarlığı**, Ötüken Yayınevi, Şubat 2021.

Çelik, Aytekin. "Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma", **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 17, Sayı: 2, 2009, ss. 171-215.

Çelik, Aytekin. **Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma**, Güncellenmiş 4.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Haziran 2016.

Çevik, Orhan Nuri. **Anonim Şirketler**, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Seçkin Kitabevi, Ankara, 1988.

Çevik, Orhan Nuri. **Anonim Şirketler**, Güncelleştirilmiş 4.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002.

Çevik, Orhan Nuri. **Uygulamada Şirketler Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2002.

Değirmenci, Cenker. **Anonim Ortaklıkta Iskat**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2006.

Demir, Koray. "Uygulanabilirlik Şartları Bakımından Esas Sermayenin Azaltılması Yöntemleri", **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Cilt: 33, Sayı: 1, Mart 2017, ss. 107-133.

Derbentli, Yaprak. "Anonim Şirketlerde Sermaye Azaltımı", **Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 10, Temmuz 2015, ss. 107-155.

Develi, Bilge. "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Ayrılma Akçesi", **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:17, Sayı:2, 2013, ss.443-490.

Doğan, Zeki ve Adalet Zozik. "Sermaye Azaltımında Vergileme ile İlgili son Değişikliklerin Analizi", **Vergi Sorunları Dergisi**, Cilt: 46, Sayı: 414, 2023, ss.38-50.

Doğanay, İsmail. **Türk Ticaret Kanunu Şerhi**, Yeniden İncelenip Genişletilmiş 2. Baskı, 1. Cilt, Olgaç Matbaası, Ankara 1981.

Domaniç, Hayri. **Anonim Şirketler**, Eğitim Yayınları, İstanbul, 1978.

Domaniç Hayri. **Anonim Şirketler Hukuku Ve Uygulaması**, Cilt II, Temel Yayınları, İstanbul, 1988.

Eminoğlu, Cafer. "Anonim Şirket Pay Sahipleri Açısından Eşit Şartlarda Eşit İşlem İlkesi", **Ticaret ve Fikri Mülkiyet Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 1, 2015, ss.79-88.

Eren, Fikret. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 17. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2014.

Eren Yakupoğlu, Özge. **Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2022.

Ergün, Mevci. **Anonim Şirketler Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.

Eriş, Gönen. **Açıklamalı-İçtihatlı 6335-6552-6728 Sayılı Kanunlalar Güncellenmiş TTK Hükümlerine Göre Ticari İşletme ve Şirketler**, Seçkin Yayınları, Cilt 3, Güncellenmiş 3. Baskı, Ankara, 2017.

Erten, Cengiz. "Anonim Şirketlerde Haklı Sebeplerle Fesih Hakkının Yargıtay İçtihatları Çerçevesinde Değerlendirilmesi", **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, Sayı: 13, 2019, ss. 187-211.

Gelmedi Okan ve Mahmut Kalenderoğlu, **Genel Muhasebe**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş Yedinci Baskı, Agon Bilgi Akademisi, Ankara, 2016.

Gürel, Selin. **Anonim Ortaklıklarda Mali Yapının Bozulması** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aralık 2011.

Gökçe, Ziya. "Şirket Hisselerinin Devir Engelleri ve Hukuki Sonuçları", **Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi**, Sayı: 106, Mayıs 2000, ss.43-55.

Haftacı, Vasfi. **İşletme Ekonomisi**, Umuttepe Yayınları, Kocaeli, 2013.

Helvacı, Mehmet. **Anonim Ortaklıkların Bölünmesi/Yeniden Yapılandırma Modeli Olarak Yapılandırma**, 1. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, 2004.

Hirsch, Ernst E. **Ticaret Hukuku Dersleri**, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1948.

İmregün, Oğuz. **Anonim Ortaklıklar**, Yenilenmiş 4. Baskı, Yasa Yayıncılık, İstanbul, 1989.

İmregün, Oğuz. **Kara Ticareti Hukuku Dersleri**, 12. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2001.

Kaçar, Yusuf. "Anonim Şirketlerde Sermaye Azaltılması İşlemleri Ve Vergi İlişkisi", **International Journal of Management and Administration**, Cilt:5, Sayı: 9, 2021, ss.152-163.

Karaege, Özge. "Iskat Kararının Hukuka Aykırılığının Yaptırımı", **DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan**, Cilt: 1, Özel Sayı, ss. 2309-2322.

Karakan, Esra. "Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Sermaye Koyma Borcunu Yerine Getirmemesinin Sonuçları", **Zirve Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 1, Eylül 2012, ss. 122.

Karakoç, Yusuf. **Genel Vergi Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014.

Karaman Coçgun, Özlem. "Anonim Şirketlerde Sermaye ve Kanuni Yedek Akçeler Toplamının Belirli Oranlarda Kaybı ve Borca Batıklık Hali, Alınması gereken Önlemler, Çözümler" **Sermaye Şirketleri Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 19/06/2019, ss.179-235.

Karayalçın, Yaşar. **Muhasebe Hukuku**, Genişletilmiş 2. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Sevinç Matbaası, Ankara, 1988.

Karslıoğlu, Hasan. **Anonim Şirketlerde Genel Kurul**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019.

Karslıoğlu, Hasan. "Anonim Şirkette Kar Payının Hesaplanması ve Dağıtım İlkeleri" **Ankara Barosu Dergisi**, Cilt:77, Sayı:3, 2019, ss.181-227.

Kaya, İsmail ve Halil Doğan Küçükaydın, **Türk Ticaret Kanunu Gerekçeli-Karşılaştırmalı**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019.

Kayar, İsmail. Ticaret Hukuku, Güncellenmiş 5. Baskı, Seçkin Yayınları, İstanbul, 2018.

Kayar, İsmail. "Yeni TTK'ya Göre Anonim Şirkette Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığın Tespiti ve Sonuçları", **MÜHFHAD**, Cilt: 18, Sayı: 2, 2012, ss. 643-658.

Kaynak, Fatih. "Kurumlar Vergisi Mükelleflerinde Sermaye Azaltımının Vergisel Boyutu", **Vergi Raporu Dergisi**, Sayı: 199, Nisan 2016, ss.40-58.

Kendigelen, Abuzer. **Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler**, Güncelleştirilmiş 2. Baskıdan 3. Tıpkı Baskı, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, 2016.

Keskin, Harun. **Anonim Ortaklıklarda Esas Sermayenin Azaltılması**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008.

Keskin, Harun. "Sermaye Azaltımının Esnekleştirilmesi: Kayıtlı Sermaye Azaltımı İçin Bir Öneri", **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Cilt: 25, Sayı: 2, 2009, ss. 405-424.

Kılıç, Yunus. "Özkaynak ile Finansman", **Finansal Yönetim: Temel Teoriler ve Açıklamalı Örnekler,** (Ed. Aysel Gündoğdu), 1. Baskı. Seçkin Yayınevi, Ankara, 2017, ss.311-339.

Kırca, İsmail, Feyzan H. Şehirali Çelik, Çağlar Manavgat, **Anonim Şirketler Hukuku**, Cilt 1, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2013.

Koşer, Nihal. "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Birleşmede Ayrılma Akçesi" **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Sayı:34, ss.367-385.

Moroğlu, Erdoğan. **Türk Ticaret Kanunu İle Yürürlük Ve Uygulama Kanunu Tasarıları Değerlendirme Ve Öneriler**, Genişletilmiş 6. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2009.

Nomer Ertan, Füsun. "Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davası – TTK m.531 Üzerine Düşünceler", **İÜHFM**, Cilt: 73, Sayı: 1, 2016, ss. 421-440.

Nomer, Haluk.N. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş 18. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, Ağustos 2021.

Ok, Birsen. "Anonim Şirket Tüzel Kişisi Pay Sahiplerine Şirkete Sermaye Olarak Getirdiklerini İade Edebilir mi?", **Prof. Dr. Ali Güzel'e Armağan**, 1. Baskı, Cilt II, Beta Yayınları, İstanbul, Nisan 2010, ss. 1461-1490.

Okan, Neval. "Esas Sözleşme Değişikliklerinde Toplantı ve Karar Yeter Sayıları", **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 6, Say: 1, Ocak 2020, ss. 19-43.

Oruç, Murat. "TTK'ya Göre İmtiyazların Korunması", **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Cilt: 26, Sayı: 4, ss. 169-203.

Öncel, Mualla, Ahmet Kumrulu, Nami Çağan. **Vergi Hukuku**, Gözden Geçirilmiş Değişiklikler İşlenmiş 27. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2018.

Özdemir Necdet ve Naci Kınacıoğlu, **Türk Ticaret Hukuku (Başlangıç Hükümleri)**, 5. Baskı, Emel Matbaacılık, Ankara, 1984.

Özkaya, Eraslan. **Özel Hukukumuzda Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler**, Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, Ekim 2016.

Öztürk, İlhami. **Sermaye Azaltımı Ve Vergisel Sonuçları**, Sermaye Piyasası Kurulu, Ankara, 2012.

Parasız, M.İlker. **İktisadın ABC'si**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 9. Baskı, Ezgi Kitabevi, Bursa, Eylül 2006

Pehlivanoğlu, Murat Can. "Karşılaştırmalı Hukukta Genel Kurul Kararlarının İptali Davalarında Gösterilecek Teminat Kapsamında Şirketin Muhtemel Zararları Kavramı", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı: 146, 2020, ss. 219-246.

Pulaşlı, Hasan. "Anonim Şirket Genel Kurul Kararlarının Sakatlığı ve Müeyyidesi", **İÜHFM**, Cilt: 71, Sayı: 2, ss. 335,345.

Pulaşlı, Hasan. **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş 7. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021.

Pulaşlı, Hasan. **Şirketler Hukuku Şerhi**, 2. Baskı, Cilt 1, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015.

Sevi, Ali Murat. **Anonim Ortaklıkta Payın Devri**, Güncellenmiş 4. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, Ekim 2018.

Sevi, Ali Murat. **Anonim Ortaklıkta Sermayenin Oluşturulması ve Pay Sahiplerine İade Edilmesi Yasağı**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2013.

Sevi, Ali Murat. "Pay Senetleri ve İlmühaberlerin Zayi Olması ve İptali", **Terazi Hukuk Dergisi**, Sayı: 187, Mart 2022, ss. 97-113.

Sevilengül, Orhan. **Genel Muhasebe**, Gözden Geçirilmiş 19. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2020

Sultanoğlu, Banu ve Yıldız Özerhan. "Muhasebe Teorisi Ve Yeni Kavramsal Çerçeveye Göre Varlık, Borç Ve Özkaynak Kavramlarının Tanımı Ve Sunumu", **Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi**, Cilt:40, Sayı: 2, s.319 - 346.

Şener, Esat. **Hukuk Sözlüğü**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2001.

Şener, Oruç Hami. "Ecash Sisteminde Üretilen Elektronik Paranın (Nakdi) Para Kavramı Bakımından Değerlendirilmesi", **DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 9, Özel Sayı, 2007, ss. 455-490.

Şener, Oruç Hami. **Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 4. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.

Şener, Oruç Hami. **Yeni TTK Döneminde Anonim ve Limited Ortaklılara İlişkin Verilen Yargıtay Emsal Kararlarının Değerlendirilmesi**, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2020.

Şenocak, Kemal. "Anonim Ortaklıkta Iskat Kararının Sonuçları", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 11, Sayı: 1, ss. 279-296.

Tan, Mustafa. **Türk Vergi Hukukunda Sermaye Azaltımı** (Yayınlanmış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2021.

Tekil, Fahiman. **Şirketler Hukuku Anonim Şirketler**, 2. Cilt, 2. Baskı, İstanbul, 1978.

Tekinalp, Ünal. **Anonim Ortaklığın Bilançosu ve Yedekleri**, 2. Baskı, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1979.

Tekinalp, Ünal. "Anonim Ortaklıklarda Esas Sermayenin Azaltılması Yöntemleri ve Pay Sahiplerinin Hakları", **İktisat ve Maliye Dergisi**, Cilt:XVIII, Sayı: 11, Şubat 1972, ss. 430-432.

Tekinalp, Ünal. "Anonim Ortaklıkta Sermayenin Korunması İlkesi", **Prof. Dr. Rona Serozan'a Armağan**, 1. Baskı, Cilt: 2, İstanbul, 2010, ss. 1681-1700.

Tekinalp, Ünal. **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, Güncelleştirilmiş 5. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2020.

Tekinalp, Ünal, Reha Poroy, Ersin Çamoğlu. **Ortaklıklar Hukuku II**, Güncelleştirilmiş 14. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019.

Tokyay, Hayri. **İşletme İktisadı**, Güzel Sanatlar Matbaası, Ankara, 1965.

Turgut, Serkan. "Anonim Şirketlerde İmtiyazlı Pay Sahipleri Özel Kurulunun İşleyişi", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Sayı: 39, Temmuz 2019, ss. 243-258.

Türk, Ahmet. **Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını Edinmesi**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.

Türk, Ahmet. **Anonim Ortaklıkta Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığın Hukuki Sonuçları TTK m.324**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 1999.

Türk, Ahmet. "Bilanço Açığını Gidermek Amacıyla Yapılan Sermaye İndirimi", **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Cilt: 19, Sayı: 4, Aralık 1998, ss. 145-174.

Türk, Ahmet. "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Getirdiği Değişik ve Yeniliklerle Anonim Ortaklıkta Sermaye Kaybı ve Hukuki Sonuçları", **DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 17, Sayı: 2, 2015, ss. 63-112.

Türk, Mehmet Cemil. **Anonim Şirketlerde Genel Kurul Kararının İptali**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019.

Türker, İpek. "Öz Kaynaklar: Kuramsal Yapı Ve Türkiye Mevzuatında Uygulama Deneyimi", **Muhasebe ve Denetime Bakış**, Cilt:15, Sayı:47, 2016, ss.65-96.

Türkmen, Emre. **Adi Ortaklıkta Çıkma Ve Çıkarılma**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2020.

Türk, Hikmet Sami. "Anonim Ortaklık Pay Senetlerinde İtibari Değer Farklılıkları", **Prof.Dr.Mahmut Koloğlu'ya 70inci Yaş Armağanı AÜHFY**, No: 367, Ankara, 1975, ss. 567-580.

Uygur, Mehmet Nedim, Erkan Uzun, Fatih Ekinler, "Çalışanlar ve İşçiler Lehine Ayrılan Yedek Akçeler: Vergisel Yönü ve Muhasebeleştirilmesi", **Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 10, Sayı:19, 2023, ss.21-32.

Üçışık, Güzin ve Aydın Çelik. **Anonim Ortaklıklar Hukuku I.Cilt**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013.

Üçışık, Güzin ve Aydın Çelik, **Anonim Ortaklıklar Hukuku II. Cilt**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022.

Üçışık, Güzin ve Aydın Çelik, **Anonim Ortaklıkta Finansal Tablolar Yedek Akçeler ve Kar Dağıtımı**, Oniki Levha Yayınları, Ankara, 2018.

Ünal, Mücahit. "Anonim Şirketlerde Sermaye Azaltımı", **Prof. Dr. Tuğrul Ansay'a Armağan**, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara 2006, ss. 599-643.

Yanlı, Veliye. "Şirkete Verilen Zarar Sebebiyle Sorumluluk Bağlamında Yönetici Kavramı Ve Genel Kurul Kararı Gerekliliği Sorunu", **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt: 14, Sayı:151, Mart 2019, ss. 46-57.

Yasaman, Hamdi. **Anonim Ortaklıkların Birleşmesi**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1987

Yavuz, Mustafa. "Türk Hukukunda Anonim Şirketlere Hakim Olan Temel İlkeler", **Gümrük Ticaret Dergisi**, Sayı: 18, 2019, ss. 12-27.

Yıldırım, Ali Haydar. "Anonim Ortaklık Genel Kurul Kararları Aleyhine Toplantıda Hazır Bulunan Pay Sahibinin İptal Davası Açmasının Şartları Ve Özellikle Muhalefet Şerhi", **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 2, 2016, ss. 383-430.

Yıldız, Şükrü. **Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Açısından Eşit İşlem İlkesi**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2004.